

קובץ ניצה

הרבי והרבנית בעיר ניס
מנחם אב ה'ת"ש - סיון ה'תש"א

יור"ל ע"י בית חב"ד ניס והאזור - צרפת
יום הבהיר כ"ח סיון תשפ"א - שמונים שנה

קובץ ניצח

הרבי והרבנית בעיר ניס
מנחם אב ה'ת"ש – סיון ה'תש"א

יר"ל ע"י בית חב"ד ניס והאזור - צרפת
יום הבהיר כ"ח סיון תשפ"א - שמונים שנה

©

Publié et Copyright par
Habad Loubavitch Nice - Côte D'Azur
22 Rue Rossini 06000 Nice
Tel : 04.93.82.46.86.
Site : www.Habadnice.com
Email : Habadnice@gmail.com

Design & mise en page : Yossi Sitbon (Design26)
kovetznissa@gmail.com הארות והערות יתקבלו בשמחה בכתובת

פתח דבר

כבר ידועה ומפורסמת פרשת הצלת רבינו והרבנית מגיא התופת - אירופה הכבושה על ידי הנאצים ימ"ש

כ"ח סיון התש"א, הוא יום הבהיר בו הגיע רבינו והרבנית - "איש וביתו" - (כלשון קדשו) לחוף מבטחים והתחילו לפעול בחצי כדור התחתון, להמשיך ולגלות אלוקות למטה ב(כל כדור ה)ארץ.

יום זה מציין לא רק נס ההצלה אלא גם התחלת העבודה בחצי כדור התחתון אשר מיד בהגיעם נתמנה רבינו על ידי חותנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לנהל את שלושת המוסדות - העמודים אשר עולמו של חב"ד ליובאוויטש עומד עליהם.

ידוע מכתבו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (סה"מ תש"ח ע' 232) "לאחד מחתניו" הלא הוא רבנו, וזה לשונו: "במענה על שאלתו האם נכונה השמועה בשם אדה"ז אשר באמריקה לא היה מ"ת", והתשובה ארוכה מאוד ולא נתגלתה כולה, כסיום המכתב שם "ע"כ ניתן להעתיק".

ותוכנה בקיצור לענ"ד הוא (כפי שרבינו מביא בהערה 13 במכתב הנ"ל), "שהמשכה דמ"ת בחצי כדור העליון היה בדרך גילוי מלמעלה, והמשכת התורה בחצי כדור השני (ולא התחתון) הוא ע"י עבודה במסירות נפש דווקא", ומאז ועד עתה נמשך האור הזה ומתגלה בכל רחבי תבל, תופעה אשר אין לה אח ורע מאז מתן תורה בהר סיני.

לרגל מלאת שמונים שנה ליום הבהיר זה והיות כי דירתם האחרונה של רבינו והרבנית באירופה היתה בניס (ניצא) ומשם עזבו את צרפת דרך פורטוגל והרי הכל הולך אחרי החיתום, נתעוררנו - השלוחים דניס - להוציא לאור קונטרס ובו הרשימות שרבנו כתב בניס, עם תרגומם לצרפתית (ותודתנו נתונה לר' חיים שי' מלול על התרגום בצרפתית), על מנת ללמוד וללמד לשמור ולעשות, להתחזק ולהרחיב הפעולות אשר בשבילם נשלחנו.

זאת ועוד, לאחרונה גילו כמה שלוחים של ניס כמה מסמכים הקשורים עם שהותם של רבינו והרבנית בניס ובכמה מהם חתימת יד קדשו. רוב המסמכים הינם בפרסום ראשון ונדפסים כאן לתועלת הרבים.

כמובן, שהגם שבפשטות שהותם של רבנו והרבנית בניס, היתה להנצל מצפוני הנאצים ימ"ש, וכמה מאות פליטים מאחינו בני ישראל הגיעו לעיר זו, והרבה מהם הצליחו גם כן להגיע לארצה"ב; הרי בזה הכין רבנו את הקרקע לפעולות השלוחים והשלוחות, אשר ב"ה הם בהצלחה רבה ומופלגה כידוע לכל. ומתקיימת בנו ברכתו הקדושה ביחידות בקשר להתחלת השליחות בניס "איר זאלט זיין לשם לתהילה ולתפארת".

קונטרס זה נלקט ונערך מכמה במות לראש ולראשונה מספר "ימי מלך" ח"א, עיתון כפ"ח, תקליטור "שנים ראשונות" מס' 4 מחברת ג'ם, על ידי הרב שמואל שי' לובעצקי ותודתנו נתונה לו מקרב לב.

שלמי תודה נתונים גם להרב מנחם מענדל הלוי שי' לוי והרב צבי הירש שי' פינסאן שלוחים בניס על עזרתם בהוצאת הקובץ.

תודה מיוחדת להרב יוסף יצחק שי' מלול על העזרה במציאת המסמכים בפירסום ראשון.

תודתינו נתונה להנהלת קה"ת על הרשות להדפיס הרשימות שבראש הקובץ

אנו תפילה אשר ההוצאה לאור דקונטרס זה ימהר ויחיש היום, בו עינינו תחזינה מלכותך, בהתגלות רבינו בקרוב ממש והוא יגאלנו.

בשם השלוחים דניס והאיזור
הרב יוסף יצחק פינסאן
שליח ראשי

תוכן הענינים

10	פרק ראשון - רשימות שנכתבו בניס.....
72	פרק שני - התיישבות הרבי בניס.....
78	פרק שלישי - בקשות שהיי' בניס - פרסום ראשון.....
102	פרק רביעי - עבודתו הק' של הרבי בניס.....
112	פרק חמישי - בקשות הגירה לארה"ב.....

פרק ראשון

רשימות שנכתבו בניס

שנכתבו

רשימות חוברת קמ"ד

ט"ז י"ז מרחשון תש"א

רשימות חוברת קמד

ביהכ"נ. טז"ז מ"ח תש"א. ניצא

(פסחים כבי) והרי דם דרחמנא אמר כו' דכתיב ישתו יין נסיכם. להבין כ"ז ע"ד דרוש דחסידות והוראות שבעבודה — וע"פ פתגם הבעשטנ"ע (מכתב תוכני דפורקערסדארף. נדפס בהתמים) דמכל דבר יש ללמוד הוראה בע. ה', ומכש"כ מהתורה. ועוד זאת, ע"פ מארז"ל (שבת עז:): כל מה שברא הק' בעולמו לא ברא ד"א לבטלה ועאכו"כ שבתורה הוא כן, שכל דבור ותיבה מוכרח להבנת ושלמות הענין. וכמו שהוא בדרך הפשט, כן הוא ג"כ בשאר הדרכים דפרד"ס התורה. ולהבין פרטי הענין דסוגיא זו ואח"כ כללות הענין וקשור הפרטים.

דס. עיקר חיות האדם, וכמ"ש כי נפש הברש בדם הוא (ויקרא יז' יא'. ושם בפירש"י כי נה"ב. של כל ברי' בדם היא תלויה. ועיי"ש בפ"י הרמב"ן יא' יד'). ובו החמימות (קצ"ך).

אכו"ש. המאכל ומשקה עצמו נהפך לגוף אדם האוכל ושותה. שאר הנאה. ע"י דבר שנהנה ממנו נתוסף בו חיות שומן וכה"ג וע"ד שמועה טובה תדשן עצם או שע"י מכירת דבר המותר בהנאה (אף שאסור באכילה) קונה אוכלין ומשקין כו'.

מים. אין בהם הנאה מצ"ע (תוד"ה דחנקתי ברכות מהי) שלכן דוקא השותה מים לצמאו מברך שהנ"ב ויורדין מגבוה לנמוך (תענית) ורומז על מדת הביטול שאינו תופס מקום בעיני עצמו ואינו רודף אחר הטעם ותענוג.

אדם הישראלי. שליח מהק' בעוה"ז הגשמי לבררו ולזככו ע"י קיום התומ"צ שלצורך זה ירדה הנשמה בגוף הגשמי, שדוקא לנשמה בגוף ניתנה התורה וכמארז"ל (שבת פח:): למצרים ירדתם כו' — שרומז ג"כ על ירדת הנשמה בגוף וכמבואר בדא"ח. וכדי שיוכל לברר דברים הגשמיים נברא באופן שיש לו צורך והכרח להנות מהם אכו"ש וכו'. והנה ההכרח הוא בעצם עשית דברים הגשמיים. וכמ"ש וברכך ה"א בכל אשר תעשה דוקא. וכתיב ו"י תעבוד ועשית כל מלאכתך ואיתא בספרי ( ) ע"ז מ"ע. ובחרת בחיים זה אומנות (קדושין) ועוד. אבל החמימות בזה אינו נצרך ובמילא א"צ להיות וכמארז"ל ע"פ יגיע כפיך ולא המוחין והראש (לקו"ת) וצ"ל כאלו כפאו שד וכמבואר בתו"א (ד"ה). וזהו שדם [וכן חלב, שענינו שומן ותענוג. וכנודע ממנהג לודאי (גטין)

רשימות חוברת קמד

שממלאים רצון הנמכר להם כדי שע"י שיתענג מזה יהי' שמן. וכעובדא דאספסינוס שמועה טובה תדשן עצם (גטין)) הוא הקרב בכל הקרבנות — כי כל הנעשה בקרבן הוא תמורת הצריך להעשות באדם (עיין הרמב"ן עה"ת ויקרא א' ט') — לרמז שהחמימות וההתקשרות (וכן תענוג) צ"ל רק בעניני מצוה וקדושה. אבל אסור הוא באכו"ש, כי א"א שהחמימות שהי' לו בעניני עוה"ז הוא עצמו יהפך לקדושה — שזהו ענין אכו"ש — משא"כ הבשר נהפך להיות דם ובשר כבשרו שגוף ישראל קדושה הוא, כיון שמוכרח הוא לו וכנ"ל.

ומקשה בש"ס שצ"ל אסור גם בהנאה, שגם גרם לתוס' בקדושה א"א לדם שיעשה, דמזה דא"ק דאסור באכילה, ידעינן דאינו מוכרח לקיום שליחות האדם, ובמילא צ"ל נאסר, ושייך עי"ז לסט"א ואין יגרום תוספת חיות בקדושה — שזהו ענין ההנאה — ותנן — ראי' דמותר בהנאה — אלו ואלו כו'. דמתני' מבארת מקום מציאות דם בסט"א, אף שהן מות מצ"ע לולא ענין הבחירה — דיש חטאת — קרבן הבא לכפר על חטא. וישנו חטא פנימי במח'. וחצוני בדו"מ. חטא דיושבי אוהל ובעס"ק. דבחטאת הפנימי נשפך ע"י מערבי שהוא לפני ה', וכמו יושבי אוהל והמח' שאין יודע בו אלא בוראו, ובח' חציונה ע"י דרומי, מקום החמימות שזהו הגורם לרוב העבירות. וכיון שהי' מקום לחטא אף שעשה תשובה אח"כ, הנה מזה יכול להיות נמשך דם גם בחוץ וע"ד שבע"ת צריך זהירות שלא ישוב לסורו. וזהו שאו"א מתערבין באמה — סילון העובר בעזרה להדיח כל הפסולת ושיירים דקדושה, כי כל תענוגי עוה"ז, שזהו רמז ונמכר לגננים כמ"ש לקמן, הם רק שירי ופסולת הנשאר מהקדושה וכמאמר רע"ק אם לעוברי רצונו כו' — ויוצאין — מן העזרה והקדושה — לנחל קדרון שיש בו (ע"ז מד) מקומות מגדל צמחים, רשות שיכול ליהפך לקדושה שזהו מקום הצמיחה, ושאין מגדל צמחים רמז לסט"א — להעיר מעפר שאין מכסין בו, ושם זורקים אפר ע"ז שהוא אסור בהנאה כמ"ש בע"ז שם. ונמכרין לגננים. כי ע"י החמימות בעניני עוה"ז יכול להיות תועלת בצמיחה דדבר המותר באכו"ש. אלא שהדם עצמו פעולתו בגן — לזבל — שריחו רע והוא פסולת. וזה צריך להיות לזכרון בכל ענין גשמי שמצ"ע הוא פסולת — ומועלין בו — שצריך ליתן דמיו להקדש. כי אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה תחלה (ברכות לה) ואם לאו כאלו נהנה מקדשי שמים שזהו מעילה. — ורק מדרבנן יש בו מעילה (תוד"ה מועלין) דברכות הנהנין הן מדרבנן. כי מה"ת ובזמן ב"ר (עיין לקו"ת לג"פ אין חשש שישכח ע"י ההנאה שלה)

רשימות חוברת קמד

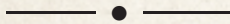
הארץ ומלואה. עכ"פ חזינן מהא דנמכרין לגננים שמדם יכול לצמוח אילן עושה פרות היינו שהוא גרם לתוס' בקדושה.

ומשני שאני דם שהתורה בכחה להקישו למים שהוא ענין הביטול כנ"ל והוא קר — היפך החמימות — שכמו שמים מותרין, שהביטול עיקרו שייך לקדושה, כך דם יהי' מותר עכ"פ בהנאה. אלא תנאי בזה על הארץ תשפכנו, שהוא כארץ שהכל דשין עלי' ואינו תופס מקום לעצמו כו' שאז גם אם לפעמים יחס לבכו בעשית עסקיו יתוסף אח"כ גם בקדושה. ועכצ"ל שידעה התורה דא"א בלאה"כ לפי טבע גוף האדם וע"ד ספור רז"ל (סנה' סד.) דכשחבשו ליצה"ר איבעי ביעתא ולא אשכחו. וכיון דיצה"ר הוא אסור באכו"ש, אבל גם ע"י נתוסף חיות בקדושה והיינו שמותר בהנאה.

ומקשה ואימא כמים המתנסכים ע"ג המזבח. פי' דהא דהקישו התורה לדם, אף שמצד סברה חזונית צ"ל אסור בהנאה כיון שנאמר לא תאכלנו כנ"ל, היינו למים המתנסכים עגה"מ היינו הביטול לכל עניני קדושה ותומ"צ, והוקש דם למים אלו, היינו שחמימות צ"ל רק בקדושה, וממילא נשמע דחמימות בעניני עוה"ז אסורה ומסייע לקרא דלא תאכלנו וסברה חזונית שיהי' אסור גם בהנאה. אר"א כמים רוב מים. פי' דאף דמצד האמת אצ"ל ביטול רק לעניני קדושה, אבל הרי ברוב בנ"א מי שיש בו ביטול לקדושה תמצא בו מדה זו גם בעניני עוה"ז. כי א"א שימצא חלוק גדול כזה — ביטול לקדושה ועזו כנמר וגבור כארי ואל יבוש בפני המלעיגים בכל ענינים זולת זה — כ"א ביחידי סגולה והרי התורה ניתנה לכל בנ"י ואדרבא זיל בתר רובא רוב מים, מיני ביטול שישנם, ולהם הוקש דם וכמו שביטול פשיטא שיכול ליהפך גם הוא עצמו לקדושה, מועיל ההיקש להוציא דם מאסור הנאה. ומקשה מידי רוב מים כתיב וכיון דמקרא דל"ת משמע דחמימות צ"ל אסור בהנאה יש לן לאוקמי קרא דכמים במים המתנסכין כו' וע"כ דלא קאי אלא ביחידי סגולה ויתאימו ב' הכתובים. אלא כו' הנשפכין ולא כמים הניסכין. פי' דיש ג' מיני ביטול: לעניני קדושה, לעניני הרשות, לעניני הסט"א. והנה בביטול הא' אף שהוא בטל באמת לאדונו ממה"מ, אבל מצד זה גופא, הרי עבד מלך מלך, ואדרבא כל שיגדל ביטולו לאדונו יגדל התוקף שבו מצד גדלות רבונו. וכמאמר רשב"י ( ) אנה סימנא בעלמא. וענותן כהלל אמר אם אני כאן הכל כאן (סוכה נג.) דשני הפי' (עיי"ש בתוס') דאמר ע"ע או על השכינה אואפ"ל דשייכים זל"ז דמצד העדר תפיסת מקום כשהוא לעצמו וביטולו האמיתי לשכי' אמר אם אני כו'. ולכן גם

רשימות חוברת קמד

מים שע"ג המזבח אין זה שפיכה — ביטול וביזוי — אלא נסכים — ל' נסיד. וכאן הרי כתיב תשפכנו. ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז. פי' דכיון דמהדרינן אביטול מכל הצדדים שגם מצד עבד מלך מלך כו' א"כ הול"ל שהכונה הוא לביטול כאיסקופא הנדרסת לפני ע"ז שאין לך ירידה וביטול יותר מזה, ר"ל. ולזה מקשינן דם, היינו כמו שביטול כזה הוא היפך הקדושה ואסור גם בהנאה וע"פ משנת"ל גם דם צ"ל כן. ומשני התם נמי ניסוך איקרו כו', דהן אמת דזהו ירידה שאין למטה ממנה אבל בשביל שיהי' ענין הבחירה הרי ניתן מקום לטעות וקליפה מתדמה כקוף בפני אדם מלך זקן וכסיל, וא"כ בדעת אדם החוטא הוא עבד מלך מלך וא"כ מים אלו ג"כ ניסוך איקרי ולא שפיכה. ועכצ"ל דדם איתקש לסתם מים ובמילא מותר בהנאה

רשימות חוברת קמד

נאמר בבית־הכנסת. בימים טז"ז מרחשון תש"א. ניצא*

א. איתא בגמרא (פסחים כב, א) "והרי דם דרחמנא אמר כל נפש מכס לא תאכל דם, ותנן¹ אלו ואלו (שירי² דם חטאות הפנימית הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי, ויצאין מן היסוד לרצפה דרך שני נקבים קטנים) מתערבין באמה (סילון שהי³ עובר בעזרה) ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין (בעלי גנות) לזבל ומועלין בו (כלומר אסור להנות מהם בלא דמים מפני שהן של הקדש. מכל מקום דם מותר בהנאה), שאני דם דאיתקש למים, דכתיב⁴ לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, מה מים מותרים אף דם מותר. ואימא כמים המתנסכים על גבי המזבח (שאסורות בהנאה שהרי קדש הן שקדשו בכלי שרת, וכתיב⁵ כל הנוגע בהם יקדש), אמר רבי אבהו כמים רוב מים. מידי רוב מים כתיב. אלא אמר רב אשי כמים הנשפכין ולא כמים הניסכין. ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז, התם נמי ניסוך איקרי, דכתיב⁶ ישתו יין נסיכם".

להבין כל זה ע"ד דרוש דחסידות והוראות שבעבודה —
וע"פ פתגם הבעש"ט נ"ע (מכתב תוכני דפורקערסדארף⁷). נדפס
(בהתמים*) דמכל דבר יש ללמוד הוראה בעבודת ה', ומכל־שכן שיש
ללמוד הוראה בעבודת ה' מכל דבר מהתורה. ועוד זאת, ע"פ מארז"ל
(שבת עז, ב) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד
לכטלה", ועאכו"כ שבתורה הוא כן, שכל דיבור ותיבה מוכרח

(* להעיר גם מהרשימה ד"כא"כד' טבת, תש"א. ניצא — ביאור סוגיא נוספת במסכת זו, ט' דפים לאח"ז (פסחים לא, א — "תניא רבי נתן אומר וכו'"). וכנראה, שבתקופת היותו בניצא למד עם הציבור בביהכ"נ מסכת פסחים, וגם ביאר הדברים ע"ד החסידות, והאריך בזה במשך כמה ימים.

(1) אחרי יו, יב.

(2) ע"ז מד, א. יומא נח, ב.

(3) פרש"י פסחים שם.

(4) פ' ראה יב, כד.

(5) תשא ל, כט.

(6) האזינו לב, לח.

(7) מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י צ — מיום ג' כ"א אד"ש תרצ"ה, בהיותו בסאנאטאריום פורקערסדארף אצל וויען — לאחד מחתניו הרבנים שליט"א.

(8) חוברת ח' ריש ע' מז (ולאח"ז — באגרות־יקודש שלו ח"ג ע' רפט).

(9) נתבאר בארוכה ב"רשימות" חוברת מד.

רשימות חוברת קמד

להבנת ושליומות הענין. וכמו שהוא בדרך הפשט, כן הוא ג"כ בשאר הדרכים דפרד"ס התורה.

ולהבין כל זה יש לבאר תחילה פרטי הענין דסוגיא זו, ואח"כ כללות הענין וקשור הפרטים.

ב. פרטי הענין דסוגיא זו הם:

(א) דם — הוא עיקר חיות האדם, וכמ"ש "כי נפש הבשר בדם הוא" (ויקרא יז' יא'). ושם בפירש"י: "כי נפש הבשר, של כל ברי' בדם היא תלוי'". ועיי"ש בפ"י הרמב"ן בפסוקים יא' יד¹⁰¹), ובו היא החמימות (קאך).

(ב) אכילה ושתי' — המאכל ומשקה עצמו נהפך לגוף אדם האוכל ושותה.

(ג) שאר הנאה — ע"י דבר שנהנה ממנו נתוסף בו חיות, שומן וכה"ג, וע"ד "שמועה טובה תדשן עצם"¹¹, או שע"י מכירת דבר המותר בהנאה (אף שאסור באכילה) קונה אוכלין ומשקין כו'.

(ד) מים — אין בהם הנאה מצד עצמם (תוד"ה דחנקתי ברכות מה, א), שלכן דוקא השותה מים לצמאו מברך שהכל נהי' בדברו¹², כיון שלולי הצמאון אינו נהנה מהמים. וגם: מים יורדין מגבוה לנמוך (תענית ז, א). ובעבודת האדם — ענין ה"מים" רומז על מדת הביטול

10) ושם, בביאור טעם האיטור דאכילת דם (לאחרי שמביא דברי הרמב"ם במו"נ בשלילת מחשבת הכשדים כו', וכותב ש"לשון הכתובים לא יורו כן") — "כי נפש כל בשר דמו בנפשו, כי נפש הבשר בדם הוא .. כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר" — "כי אין ראוי לבעל נפש שיאכל נפש כי הנפשות כולן לא-ל הנה כנפש האדם וכנפש הבהמה לו הנה וכו'", "מן הידוע עוד כי הנאכל ישוב בגוף האוכל והיו לבשר אחד, ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא התחבר בדמו והיו לאחדים בלב, תהי' עובי וגסות כנפש האדם ותשוב קרוב לטבע הנפש הבהמית אשר בנאכל וכו'" (שם, יא). "הזכיר הכתוב בדם שלשה דברים והם טעם אחד. אמר תחלה כי נפש הבשר בדם היא, אחר כך הפך ואמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא, לומר כי הדם בנפש והנפש היא בדם, ששניהם מעורבין יחד .. ואח"כ פירש כי הדם הוא הנפש עצמו, לומר שהיו לבשר אחד לא יתפרדו, לא ימצא דם בלא נפש ולא נפש בלא דם וכו'" (שם, יד).

11) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב (הובא לקמן ס"ג).

12) שם מד, א (במשנה). ושם מה, סע"ב ואילך: "לצמאו .. לאפוקי למאן דחנקתי אומצא". ובתוד"ה שם: "ודוקא מים שאין לו הנאה כי אם לשתות מים לצמאו, והנאה דחנקתי אומצא אין זה נחשב הנאה, אבל שאר משקים שלעולם הגוף נהנה מהן, בכל ענין מברך, ואפילו חנקתי אומצא וכו'".

רשימות חוברת קמד

(ירידה לנמוך)¹³, שאינו תופס מקום בעיני עצמו, ואינו רודף אחר הטעם ותענוג (אין בהם הנאה מצד עצמם).

ה) אדם הישראלי — הוא שליח מהקב"ה בעוה"ז הגשמי לבררו ולזככו ע"י קיום התומ"צ, שלצורך זה ירדה הנשמה בגוף הגשמי, שהרי דוקא לנשמה בגוף ניתנה התורה, וכמארז"ל (שבת פח, ב) "למצרים ירדתם כו'" — שרומז ג"כ על ירידת הנשמה בגוף, וכמבואר בדא"ח¹⁴. וכדי שיוכל האדם לברר דברים הגשמיים — נברא באופן שיש לו צורך והכרח להנות מהם ע"י אכילה ושתי' וכו'.

ג. והנה, ההכרח של האדם בהדברים הגשמיים הוא בעצם עשיית דברים הגשמיים, וכמ"ש¹⁵ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" דוקא, וכתיב¹⁶ "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", ואיתא בספרי (17) על זה: "זו מצות עשה", וכן אמרו "ובחרת בחיים¹⁸ זה אומנות" (ירושלמי קדושין פ"א ה"ז), ועוד,

אבל החמימות בזה (ענין הדם) — אינו נצרך, ובמילא אינו צריך להיות, וכמארז"ל על הפסוק¹⁹ "יגיע כפיך כי תאכל", שהיגיעה צריכה להיות בהכפיים בלבד, ולא יגיעת המוחין והראש (לקו"ת שלח מב, ד. חוקת טו, ג), וצריך להיות כאילו כפאו שד, וכמבואר בתו"א (ד"ה ומרדכי יצא²⁰).

וזהו שדם [וכן חלב, שענינו שומן ותענוג. וכנודע ממנהג לודאי (גטיץ מז, א²¹) שממלאים רצון העבד הנמכר להם כדי שע"י שיתענג מזה יהי' שמן, וכעובדא דאספסינוס קיסר שנתדשנו אבריו משמחת השמועה — "שמועה טובה תדשן עצם" (גטיץ נו, ב)] הוא

13) ראה תענית שם: "מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה (שנמשלה למים) אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

14) ראה תניא פמ"ז. תו"א יתרו טו, רע"א. ובכ"מ.

15) פ' ראה טו, יח.

16) יתרו כ, ט.

17) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ז ע' 245 הערה 20.

18) נצבים ל, יט.

19) תהלים קכח, ב.

20) מג"א צב, ד.

21) ושם: "ריש לקיש זבין נפשי' ללודאי .. אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו עבדי' ל" כי היכי דליחול אדמי", כלומר, "כיון שעושיין לו רצונו מתמתק דמו ויש להן בו טעם" (ערוך ערך חל — הובא בהערה על הגליון).

רשימות חוברת קמד

הקרב בכל הקרבנות — כי כל הנעשה בקרבן הוא תמורת הצריך להעשות באדם (עייני בפ"י הרמב"ן עה"ת ויקרא א' ט"ז) — לרמוז שהחמימות וההתקשרות (וכן תענוג) צריכים להיות רק בעניני מצוה וקדושה,

אבל אסור הוא (הדם וכן החלב) באכילה ושתי', כי אי אפשר שהחמימות שהי' לו בעניני עוה"ז הוא עצמו יהפך לקדושה — שזהו ענין אכילה ושתי' שהמאכל והמשקה עצמו נהפך לגוף אדם האוכל ושותה (כנ"ל) — משא"כ הבשר שמותר באכילה ונהפך להיות דם ובשר כבשרו, ועיי"ז נהפך לקדושה, לפי שגוף ישראל קדושה הוא, כיון שהמאכל עצמו (ללא הדם שמורה על החמימות) מוכרח הוא לו, וכנ"ל.

ד. ומקשה בש"ס שדם צריך להיות אסור (לא רק באכילה, אלא) גם בהנאה, שגם גרם לתוספת בקדושה (שזהו"ע ההנאה, כנ"ל (ס"ב) שע"י ההנאה ניתוסף חיות בגוף איש ישראל שהוא קדושה) אי אפשר לדם שיעשה (היינו, שלא זו בלבד שהחמימות בענינים גשמיים (דם) אינה יכולה ליהפך לקדושה, ע"י הענין דאכילה ושתי', אלא עוד זאת, שאי אפשר אפילו שתהי' גרם לתוספת בקדושה, ע"י ענין ההנאה), דמזה דאמר קרא דאסור באכילה, ידעינן דאינו מוכרח לקיום שליחות האדם, ובמילא צריך להיות נאסר, ושייך עיי"ז לסט"א, ואיך יגרום תוספת חיות בקדושה — שזהו ענין ההנאה,

"ותנן" — ראי' דמותר בהנאה — "אלו ואלו (שירי דם חטאות הפנימית הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי) כו'":

ובהקדמה — דמתניתין מבארת מקום מציאות דם שהו"ע החיות (כנ"ל ס"ב) בסט"א, אף שהן מות מצד עצמם²³ (לולא ענין הבחירה, היינו, שענין החיות בסט"א אינו אלא כדי שיוכל להיות ענין הבחירה²⁴) — שזהו דם חטאות.

22) ושם (לאחרי ששולל דברי הרמב"ם במו"נ שטעם הקרבנות הוא כדי להוציא מלבם של המצרים והכשדים העובדים למול טלה וכו'): "כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש וכו'".

23) ראה תניא פכ"ב. שם אגה"ת פ"ז.

24) להעיר גם מסה"מ תרנ"ו ס"ע שיט בשוה"ג. וראה לקו"ש ח"ח ע' 155 הערה 45. חיי"ז ע' 155 בשוה"ג. חכ"א ע' 25 ובהערה 30. ועוד.

רשימות חוברת קמד

דהנה, יש חטאת — קרבן הבא לכפר על חטא. וכזה גופא שני סוגים: חטאת פנימית וחטאת חיצונה, כיון שישנו חטא פנימי — במחשבה, וחטא חיצוני — בדיבור ומעשה. ועד"ז חטא דיושבי אוהל, חטא פנימי, וחטא דבעלי עסק, חטא חיצוני.

ומהחילוקים שבין חטאת פנימית וחטאת חיצונה²⁵ — דבחטאת הפנימי נשפך שירי הדם על יסוד מערבי שהוא "לפני ה'"²⁶, וכמו החטא דיושבי אוהל והחטא במחשבה שאין יודע בו אלא בוראו, ובחטאת חיצונה נשפך שירי הדם על יסוד דרומי, שדרום הוא מקום החמימות²⁷, שזהו הגורם לרוב העבירות.

וכיון שהי' מקום לחטא — אף שעשה תשובה אח"כ — הנה מזה יכול להיות נמשך דם (חיות) גם בחוץ (מחוץ לגבול הקדושה שהיא מקור החיות). ועד"ד שבעל תשובה צריך זהירות שלא ישוב לסורו²⁸.

וזהו ש"אלו ואלו (שירי דם חטאות הפנימיות והחיצונות) מתערבין באמה" — סילון העובר בעזרה להדיח כל הפסולת ושיירים דקדושה, כי כל תענוגי עוה"ז [שזהו רמז "ונמכרין לגננים", כמ"ש לקמן] הם רק שירי ופסולת הנשאר מהקדושה, וכמאמר רבי עקיבא "אם לעוברי רצונו כו"²⁹, "כי אם פסולת תענוג עליון .. הוא גדול כ"כ, עאכ"כ לעושי רצונו פנימיות תענוג העליון וכו"³⁰.

"ויוצאין" — מן העזרה והקדושה — "לנחל קדרון" ש"מקומות מקומות יש בו, יש מקום מגדל צמחים ויש מקום שאין מגדל צמחים" (ע"ז מד, א), היינו, שיציאת החיות (דם) אל מחוץ לגבול הקדושה היא לב' מיני מקומות: מקום שמגדל צמחים, שמורה על

25) להעיר, שחילוק זה — "שירי דם חטאות הפנימית הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי" — מדגיש רש"י בסוגיא דידן (בפסחים), ולא בע"ז, ששם כותב רק "אלו ואלו, דמים החיצונים ודמים הפנימיים ששיריהן נשפכין על יסוד מזבח החיצון" (ועד"ז ביומא). וע"פ המבואר בפנים תומתק הדגשת חילוק זה בסוגיא זו דוקא, שמבאר מקום מציאות דם בסט"א כו'.

26) ראה זבחים נא, א (ובפרש"י): "דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אוהל מועד" (וזהו מערכו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל). — ונמצא שהוא "לפני ה'", להיותו סמוך יותר לקדש הקדשים שבמערב, ע"ד נר המערבי שבמנורה שנאמר בו "לפני ה'" (תזוה כז, כא. מנחות צח, ב).

27) ראה לקו"ת תזריע יט, סע"ד. ובכ"מ.

28) ראה לקו"ת ואתחנן ט, ד. ובכ"מ.

29) מכות בסופה.

30) לקו"ת שלח מז, רע"א.

רשימות חוברת קמד

רשות שיכול ליהפך לקדושה, שזהו מקום הצמיחה, ומקום שאין מגדל צמחים שהוא רמז לסט"א (להעיר מעפר שאין מכסין בו דס³¹), ושם זורקים אפר ע"ז שהוא אסור בהנאה, כמ"ש בע"ז שם — גם למקום כזה יוצאין שירי הדמים,

"ונמכרין לגננים" — כי ע"י החמימות (דס) בעניני עוה"ז יכול להיות תועלת (לא באכילה ושתי' עצמה, כי אם) בצמיחה דדבר המותר באכילה ושתי', אלא שהדם עצמו פעולתו בגן — לזבל — שריחו רע והוא פסולת, וזה צריך להיות לזכרון בכל ענין גשמי, שמצד עצמו הוא פסולת,

"ומועלין בו" — שצריך ליתן דמיו להקדש, כי אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה תחלה (ברכות לה, א), ואם לאו הרי זה כאילו נהנה מקדשי שמים, שזהו מעילה. — ורק מדרבנן יש בו מעילה (תוד"ה מועלין כאן), דברכות הנהנין הן מדרבנן³², כי מן התורה ובזמן בית ראשון (עיין לקו"ת לג"פ ד"ה להבין ענין הברכות³³) אין חשש שישכח — ע"י ההנאה מעניני העולם — ש"לה' הארץ ומלוואה"³⁴.

עכ"פ חזינן מזה ד"נמכרין לגננים", שמ"דס" יכול לצמוח אילן עושה פירות, היינו שהדם הוא גרם לתוספת בקדושה — אף שלכאורה ה' צריך להיות דם אסור גם בהנאה, שלא יוכל להיות אפילו גרם לתוספת בקדושה, כיון שנאסר באכילה בגלל שייכותו לסט"א, כנ"ל.

ה. ומשני "שאני דם דאיתקש למים, דכתיב לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, מה מים מותרים אף דם מותר":

והענין בזה — שהתורה בכחה להקישו למים, שהוא ענין הביטול כנ"ל (ס"ב), והוא קר — היפך החמימות — שכמו שמים מותרין, שהרי ענין הביטול עיקרו שייך לקדושה, כך דם יהי' מותר עכ"פ בהנאה.

אלא תנאי בזה — "על הארץ תשפכנו", שהוא כארץ שהכל

(31) ראה חולין פח, ב: "אין מכסים אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח", ובתוד"ה אלא: "למעוטי עפר מדבר קאתי". — ומזה מוכן גודל הפחיתות דמקום שאין מגדל צמחים, שאי אפשר אפילו לכסות בו דם דקדושה.

(32) רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ב.

(33) ושם (כח, ג ואילך, נדפס לאח"ז באוה"ת בראשית (כרך ג) תקנא, א ואילך): "אנשי כנה"ג תקנו הברכות בזמן בית שני, אבל בזמן בית ראשון לא היו מברכים וכר", עיי"ש בארוכה.

(34) תהלים כד, א. וראה ברכות שם.

רשימות חוברת קמד

דשין עלי³⁵, ואינו תופס מקום לעצמו כו', שאז, גם אם לפעמים יחם לבבו בעשיית עסקיו, מ"מ, יתוסף אח"כ גם בקדושה.

ועל כרחק צריך לומר שידעה התורה דאי אפשר בלאו הכי, כי, לפי טבע גוף האדם, בודאי שלפעמים יחם לבבו בשעת עסקיו וכו', ולכן לא נאסר הדם בהנאה עכ"פ. וע"ד סיפור רז"ל (סנהדרין סד, א) דכשחבשו ליצה"ר איבעי ביעתא (נתבקשה ביצה) ולא אשכחו³⁶, ולכן הוכרחו להשאיר את מציאותו של היצה"ר, ורק החלישו כוחו כו'. ועד"ז בנדוד, כיון דענין הדם (שמורה על החמימות בעניני עוה"ז) מצד היצה"ר הוא — אסור הוא באכילה ושתי', אבל אעפ"כ, גם על ידו ניתוסף חיות בקדושה, והיינו שמותר בהנאה.

ו. ומקשה "ואימא כמים המתנסכים על גבי המזבח":

פירוש, דהא דהקישו התורה ל(דם³⁷) מים, אף שמצד סברה חצונית צריך להיות אסור בהנאה כיון שנאמר "לא תאכלנו" (כנ"ל ס"ד שמזה ידעינן דאינו מוכרח לקיום שליחות האדם, ובמילא צ"ל נאסר, ושייך עי"ז לסט"א), היינו למים המתנסכים על גבי המזבח, היינו, הביטול (מים) לכל עניני קדושה ותומ"צ (מזבח), והוקש דם למים אלו, היינו שחמימות צריכה להיות רק בקדושה, וממילא נשמע דחמימות בעניני עוה"ז אסורה, ומסייע לקרא ד"לא תאכלנו" וסברה חצונית שיהי' אסור גם בהנאה.

ומשני "אמר רבי אבהו כמים רוב מים":

פירוש, דאף דמצד האמת אין צריך להיות ביטול רק לעניני קדושה (מים המתנסכים על גבי המזבח דוקא), אבל אעפ"כ, הרי ברוב בני אדם, מי שיש בו ביטול לקדושה, תמצא בו מדה זו גם בעניני עוה"ז,

כי אי אפשר שימצא חילוק גדול כזה — ביטול לקדושה מחד גיסא, ולאידך גיסא "עז כנמר כו' וגבור כארי"³⁸ ו"אל יבוש בפני המלעיגים"³⁹ בכל ענינים זולת זה — כי אם ביחידי סגולה,

והרי התורה ניתנה לכל בני, ואדרבא זיל בתר רובא — "רוב

(35) ראה עירובין נד, א.

(36) ראה גם "רשימות" חוברת ד' ע' 57. י"ב ס"ע 16. כ"ג ס"ע 9. ל"ה ריש ע' 6.

(37) כ"ה (לדם) בגוכתי"ק. ולכאורה הוא פליטת הקולמוס דמוכת, וצ"ל: למים.

(38) אבות פ"ה מ"כ. טור ושו"ע אדה"ז או"ח בתחלתו.

(39) טור ושו"ע אדה"ז שם.

רשימות חוברת קמד

מים", רוב מיני ביטול שישנם (לא רק בקדושה, אלא גם ובעיקר) בעניני העולם, ולהם הוקש דם. וכמו שביטול סתם פשיטא שיכול ליהפך גם הוא עצמו לקדושה, מועיל ההיקש דם (חמימות) למים (ביטול) להוציא דם מאיסור הנאה.

ז. ומקשה "מידי רוב מים כתיב",

וכיון דמקרא ד"לא תאכלנו" משמע דחמימות (דם) צריך להיות אסור גם בהנאה (כנ"ל ס"ד), יש לן לאוקמי קרא ד"על הארץ תשפכנו כמים" שמקיש דם למים (לא בכל מים, אלא) ב"מים המתנסכין כו", היינו, שהביטול צריך להיות רק לעניני קדושה, ועל כרחך דלא קאי אלא ביחדי סגולה שאצלם ימצא ביטול לקדושה ועזות ותוקף בשאר ענינים, ויתאימו ב' הכתובים: "לא תאכלנו" — שמזה מובן שצ"ל אסור גם בהנאה, ו"כמים" — המתנסכין, שלהם הוקש דם, חמימות בקדושה דוקא, שמזה משמע שחמימות בעניני עוה"ז אסורה (גם בהנאה).

ומשני "אלא כו' כמים הנשפכין ולא כמים הניסכין":

פירוש, דיש ג' מיני ביטול: (א) לעניני קדושה, (ב) לעניני הרשות, (ג) לעניני הסט"א.

והנה, בביטול הא', לעניני קדושה — אף שהוא בטל באמת לאדונו מלך מלכי המלכים, אבל מצד זה גופא, הרי יש אצלו גם התוקף ד"עבד מלך מלך"⁴⁰, ואדרבה, כל שיגדל ביטולו לאדונו, יגדל גם התוקף שבו מצד גדלות רבונו,

וכמאמר רשב"י (זח"א רכה, א) "אנא סימנא בעלמא", שמצד גודל הביטול שלו שאינו מציאות לעצמו כלל, כי אם סימן בלבד, הי' בו רוממות והתנשאות לומר על עצמו שמציאותו היא סימן להמציאות דלמעלה⁴¹. וכן מצינו ש"ענותן כהלל"⁴² אמר "אם אני כאן הכל כאן" (סוכה נג, א) — דשני הפירושים שבזה (עיי"ש בתוס'⁴³) דאמר על עצמו או על השכינה, אולי אפשר לומר דשייכים זה לזה, דמצד העדר תפיסת מקום כשהוא לעצמו, וביטולו האמיתי לשכינה, אמר "אם אני כו'".

(40) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד. וראה שבועות מז, ב.

(41) ראה גם סה"מ תרנ"ה ע' נה.

(42) שבת ל, סע"ב.

(43) ושם: "פירש בקונטרס שהי' הלל אומר בשמו של הקב"ה. אבל בירושלמי משמע שהי'

אומר על עצמו וכו'".

רשימות חוברת קמד

ולכן, גם מים שעל גבי המזבח (ביטול לקדושה) אין זה שפיכה — ביטול וביזוי — אלא נסכים — לשון נסיך (שהוא כמו מלך), וכאן הרי כתיב "תשפכנו", לשון של ביטול וביזוי, ועכצ"ל דלא איתקש דם למים המתנסכין על גבי המזבח, ביטול לקדושה דוקא, אלא לביטול סתם, לעניני הרשות (ביטול הב'), שעז"נ "על הארץ תשפכנו כמים", לשון שפיכה, שמורה על ביטול באופן של ביזוי (כיון שלא שייך בזה הענין ד"עבד מלך מלך"). ולביטול זה — שיכול ליהפך בעצמו לקדושה — הוקש דם, להוציאו מאיסור הנאה.

ח. ומקשה "ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז":

פירוש, דכיון דמהדרינן אביטול מכל הצדדים, היינו שלא תהי גם הגדלות שמצד עבד מלך מלך כו', א"כ הול"ל שהכוונה הוא לביטול כ"אייסקופא הנדרסת"⁴⁴ לפני ע"ז⁴⁵ (ביטול הג', לעניני הסט"א), שאין לך ירידה וביטול יותר מזה, רחמנא ליצלן, ולזה מקשינן דם, היינו כמו שביטול כזה הוא היפך הקדושה, ואסור גם בהנאה, וע"פ משנת"ל — גם דם צ"ל כן.

ומשני "התם נמי ניסוך איקרו כו'", דהן אמת דזהו ירידה שאין למטה ממנה, אבל בשביל שיהי' ענין הבחירה הרי ניתן מקום לטעות, וקליפה מתדמה לקדושה כקוף בפני אדם⁴⁶, והיצה"ר נקרא "מלך זקן וכסיל"⁴⁷, וא"כ, בדעת אדם החוטא הוא בבחינת "עבד מלך מלך", וא"כ, מים אלו (שלפני ע"ז, ביטול לעניני הסט"א) ג"כ ניסוך איקרי (לשון נסיך, שהוא כמו מלך) ולא שפיכה (ביטול וביזוי), ולא למים אלו איתקש דם בקרא ד"על הארץ תשפכנו כמים".

ועכצ"ל דדם איתקש לסתם מים — ביטול לעניני הרשות, שעז"נ לשון שפיכה, לפי שאין בו הענין ד"עבד מלך מלך" (לא דקדושה ולא דלעז"ז), והרי ביטול זה (לעניני הרשות, סתם מים) יכול ליהפך לקדושה, ובמילא מועיל ההיקש ד"תשפכנו כמים" (סתם מים) שיהי' דם מותר בהנאה.

(44) לשון הש"ס — עירובין צח, א. פרש"י משלי ו, ג.

(45) ראה סידור (עם דא"ח) לא, א. סה"מ עת"ר ע' פז. ועוד.

(46) זח"ב קמח, ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 15 הערה 21.

(47) קהלת ד, יג ובפרש"י.

רשימות חוברת ק"נ

כ"א - כ"ד טבת תש"א

רשימות חוברת קנ

כא'כד' טבת, תשא. ניצא.

(פסחים לא-) תניא רנ"א מי שהי' נושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנא' ונתן לאשר אשם (ולא לאשר הלוהו. אשם זה הקרן. מפירש"י) לו.

ופי' כ"ז ע"ד דרוש דחסידות ויבוארו ג"כ כמה דקדוקים א) נושה אינו ל' המורגל בש"ס והול"ל חייב או שלוח וכה"ג. ב) דיוק ל' חברו ככל הברייתא, ובפרט דעבד לוח לאיש מלוה. ג) מנה מיותר, דמאי נפ"מ כמה נושה. והול"ל סתם מש"נ בחבירו וחבירו כו'. ד) מוציאין מזה מיותר. דהא חדושה דר"נ הוא למי צריך ליתן, ולא בהא דמוציאין. ה) שמוציאין משמע בע"כ. והרי לא נחית כאן למילוי כל התנאים שאזי גובין בע"כ דלוה. ועוד דחידושה דר"נ הוא בע"כ דהאמצעי, ול' דמוציאין מזה משמע בע"כ דאחרון. ו) מזה .. לזה. ל' זה אינו מודיע ממי למי. והול"ל מוציאין מהאחרון — או מהשלישי — ונותנין להראשון. ואף את"ל דאז אתי למטעי דבעינן דיקדם שעבוד הראשון גם בזמן, ואין הדין כן (שו"ע חו"מ סי' פו ס), הול"ל למי שהקרן שלו וכיו"ב. ובכל אופן מל' "זה" לא ידעינן דבר. ז) דיוק ל' "אשם" אקרן בלמוד זה דוקא.

ונקדים ענין הלואה. שהלוה לוח ע"מ לשלם אח"ז. והוא בשתי אופנים: שמאמינים לו שביני לביני ישתכר ויספיק הן להוצאתו הן לתשלום חובו בעד הוצאתו הראשונה. או שבמעות גופא שלוח משתכר שמספיק לתשלום חובו ולהוצאתו.

והנה ארו"ל (אבות) החנוני מקיף ... וכל הרוצה ללות יבוא וילוח כו'. והוא הן בעניני הגוף — ענינים גשמיים, הן בעניני הנשמה — ענינים רוחניים. בגשמיות — המחזיר נשמות לפגרים ע"מ שבמשך היום יקיים המוטל עליו. נותן פרנסה ע"מ שיקיים תומ"צ כדבעי. ובאופן השני ע"פ מרז"ל במדרש ( ) ע"פ מי הקדימיני ואשלם שא"א לקיים מצות מעקה, מזוזה אם לא שהק' יקדים ליתן לו בית טלית לציצית וכו'. וא"כ הרי אז לא רק שיקיים מצות מזוזה אלא שגם ילמוד בו תורה יכניס אורחים וכו'. וכן בעניני עבודה הן בכללות חיי האדם, הרי משביעין אותו תהי צדיק כו' וידוע הפי' בזה שע"י השבעת הנשמה נותנין לה כח שתוכל לנצח את הגוף (להעיר מנשבע לקיים את המצוה וכמאמר דוד נשבעתי

רשימות חוברת קנ

ואקיימה גו' (והן בכ"י מכריזין (ברכות) שנעשה מזה התעוררות לעבודה. וכן בכל בקר ובקר שיש אתדל"ע וישכם אברהם בבקר גו' וישכם לבן בבקר וינשק גו' (תו"א ס"פ ויצא). וע"י התעוררות אלו צ"ל עבודת האדם לעבדה — זו מ"ע — ולשמרה — זו מל"ת —, שבזה לא רק משלם חובו, אלא עוד משתכר בתוס' מרובה ע"י ניצוח הגוף.

והנה ימים יוצרו גו' שלפי עבודה המוטלת על כאו"א כך וכך ימים נותנים לו בעלמא דין ( ) ובכלל נחלקים ימי האדם למאה שנה, שלכן לא חשיב במשנה (אבות ספ"ה) רק עד מאה שנה אף שלפנים הרי והיו ימיו ק"כ שנה ועתה הרי ימי שנותינו בהם ע' שנה. אלא שבפרטיות מאה מדרי' בקומת האדם וכרמזו רו"ל (סנה') קומתו של אדה"ר מאה אמה [אף שבכללות עשר מדריגות הם: אתם נצבים ראשיכם — שואב מימך. מרע"ה בעל י' אמות — ברכות] ולכן מדת הזמן ג"כ נחלק לק', מאה שנה וא"כ גם הכח וההתעוררות שמלמע' ג"כ ק' בחי' הם.

והנה אם הוא כדבעי למיהוי, הוא משלם חובו בעצמו ואינו צריך להזכרה, כי יעקב חבל נחלתו וכמו חבל הקשור שכשמנענין למע' נרגש למטה (להעיר מאגה"ת) אבל אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין ה"א ושוכח על חובו באמרו — בעינינו גשמיים — כחי ועוצם ידי גו' וכן בעינינו רוחנים ההתחלה היא שאומר כחי ועוצם ידי גו' (תו"א ד"ה לא תהי' משכלה), עד ששוכח על קיום התומ"צ ג"כ. אבל בחמלת ה' עליו מזכירים אותו ובאים לגבות החוב.

והנה כל ישראל ערבים זב"ז (שבועות ל) ובפרט מנהיג הדור, מרא דאתרא דכל מילי דאתרא רמי עלי'. וכידוע שזהו הטעם דוישב שם עד מות הכה"ג ( ) ושסנה' שהמיתה אחת לז' או גם לע' נק' קטלנית (לקו"ד) וכמארז"ל (אבות) החטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו. זיכה את הרבים זכות תלוי בו. כיון שהוא הגורם להחטא או להמצוה.

וזהו פי' הברייתא: מי שהי' נושה בחבירו [היינו הק' שבא להזכיר את האדם הישראלי ולגבות החוב. ודוקא בל' נושה, כי מפני מה צריך להזכירו, מפני שהפסיק החיבור, ונעקר ממקומו שנשמה שנתת בי טהורה כו' וחצובה מתחת כסה"כ. ובמילא שכח על החוב — שזהו ג' הפי' שבנושה: גיד הנשה, עקירה ממקומו. נשני את כל עמלי, שכחה. בא הנושה לקחת — וממי הוא גובה הוא דוקא מחברו — בני' רעך ורע אביך זה הק', שמ"ר ר"פ יתרו. דעלך סני לחברך ל"ת זה הק', ל"א בפירש"י שבת ל — ואף שהוא הפסיק החיבור הוא רק ביניכם לבין

רשימות חוברת קנ

ה"א ולא להיפוך ח"ו (לקו"ת) — מנה — [היינו חוב היותר גדול שבכל המדרי' והזמנים עדיין לא שלם חובו כל המאה שנה, מאה זו — ובכ"ז לפעמים יכול להיות ש] וחבירו בחבירו [היינו שהאשם הוא במה שלא מיחו בו, שלא עזרוהו, שלא למדוהו תומ"צ. והרי כ"י ערבים זב"ז — ל' ערבות, — מפני שכ"י ערבים זב"ז — ל' מעורבים — שכולם ביחד הם קומה שלמה, ושלמות וגדולת הצדיק תלוי' באיש הפשוט ג"כ, וכמו הראש המקבל מהרגל ג"כ, וכלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל שזהו פי' הג' בערבים זב"ז ל' מתיקות שע"י כ"א נוסף מתיקות בהשנין] מנין שמוציאין [בע"כ דהצדיק, שאינו רוצה בזה כיון שהוא חטא וחוב חברו ולא שלו, ג"כ] מזה ונותנין לזה [ע"ד מארז"ל — במנחות — יבוא זה, זה משה האיש — מזה, זה כלי ואנהו. שהצדיק, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא — ת"ז ס"ט — והק' נק' זה וכדפירש בחדא"ג שם הטעם. ולהעיר מלקו"ת "שם זה" —] ת"ל ונתן לאשר אשם לו שהוא האשם בזה שהלה לא שילם חובו ולכן עליו לשלם ולכן מוציאין מזה כו'.

ולהבין בפרטיות הבי' ע"פ דרוש דחסידות דחילוק אם נותנין לזה או שנשאר אצל האמצעי. גם הא דשעבודא דר"נ שייך בכל הענינים לבד מצדקה (שו"ע שם ונ"כ) והענקת ע"ע (יד הל' עבדים פ"ג ה).

ובהקדים: קיום התומ"צ צ"ל לא בשביל השכר (אבות א') ואם עשיתו בשביל קבלת הפרס נמצא עובד א"ע ולא את הק' (חוה"ל ?). והנה כמה מדרי' בקבלת פרס וכמארז"ל — אדה"ז — מי לי בשמים גו' (דרמ"צ) ובכללות הוא אור הממכ"ע (לקו"ת שה"ש) ובאנשים היותר פחותים פי' מתני' הוא השכר בעוה"ז וכמש"כ במפרשי המשנה שם וביד הל' תשובה פ באריכות. והנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:): ורק אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעוה"ז (פאה א' א') והטעם הוא (יעוין לקו"ת) מפני שהם טוב לבריות ג"כ (קדושין מ') וכיון שגרם מנהגים טובים בעוה"ז בא על שכרו בעוה"ז (פיה"מ פאה א' א'). וא"כ מובן דבד"א אם עשה המצוה בפו"מ, אבל אם חסר מעשה המצוה דטוב לבריות, אף דכלפי שמיא ה"ה אינו אשם בזה כי הוא וחבירו בחברו כנ"ל, חסרים הפרות דבעוה"ז, כאן, מאיזה טעם שיהי', לא עשה טוב לבריות. וזהו דמוציאין מזה — כי הוא האשם כנ"ל — אבל נותנין לזה ולא להאמצעי כי אין לו קבלת פרס היינו פרות בעוה"ז. ובד"א שאין לו פרות בעוה"ז, בתורת שכר דוקא, אבל אפשר שנותנין לו בתורת צדקה, הן מהק' וכמארז"ל ( ) שמעו אלי גו' מצדקה

רשימות חוברת קנ

וע"ד כ"ו דורות שקודם מ"ת שניזונים בחסדו של הק' (פסחים קיח.) או כמאמר מלכא דקוצי לאלכסנדר מוקדון שניזונים בשביל הבהמות ( ) או צדקה מצדיק המגין וע"ד דבשיבכותי דרב לא הוות דברתא כו' (תענית כא) וכל העולם אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני (תענית כד:). והנה, נתינת הצדקה שייכת רק למדריגת בניס, אבל לא למדריגת עבדים, וכדאמר לו טורנסרופוס לר"ע (ב"ב י) אמשול לך משל כו' ובזמן שאין אתם עושיין רצונו של מקום קרוים עבדים [ותשובת ר"ע שם כונתה שגם עתה קרוים בניס. חדא"ג].

והנה חילוק, בעבודה, בין בן ועבד שהבן עושה ברצון ודעת כרצון האב מאהבתו אותו, משא"כ העבד שעושה מחמת עול האדון ויראתו אותו ואין לו טעם בעבודתו.

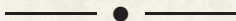
— והנה חלוקה מצות הצדקה שהיא מדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז, שאף מי שאבד לו סלע ומצאה עני ונתפרנס בה נחשב לו לצדקה וכמ"ש בספרי לענין מצות שכחה (הובא בפירש"י דברים) — ולכאורה הסברא מחייבת שאם עשה מצוה שהוא טוב לבריות, לו יהא שעשאה ע"י כפי', בדרך עבדות, כיון שהנהיג מנהג טוב בעולם צריך להיות אוכל פירותיו בעוה"ז וע"פ טעם פיה"מ.

והנה טעם הענקת עבד עברי אמר קרא לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי גו' משנה שכר שכיר עבדך (דברים) ואל"פ דאשלוח לבד קאי דהא מתחלה שכרו על שש שנים ולמה יקשה בעיניו. ועכצ"ל פ דאשלוח בהענקה קאי (וכדפי' ברשב"ם וספורנו) ומשנה שכר שכיר היינו הא דרבו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון (קדושין ורש"י עה"ת) ועייג"כ מל"מ ביד הל' עבדים ( ) די"ל דא"צ מעוט שאין מעניקין למוכר עצמו דכיון דאסור למסור לו שפחה כנענית אינו שייך בהענקה. והנה שפחה ועבד כנעני בהפקירא ניחא לי' (כתובות) משא"כ עבד עברי.

והנה איש הישראלי יהי' מי שיהי', גם אם אין בחי' בן שלו בגלוי [כי בסתר ישנה בחי' זו תמיד וכמענה רע"ק הנ"ל. אע"פ שחטא ישראל הוא — לי' נסתר] עכ"פ ע"ע הוא וכשכופין אותו ועושה רצון בוראו עשי' אמתית היא וכנודע שלכן גט מעושה בישראל כשר הוא אף שצ"ל מרצונו, והוא מפני שבפנימיות גם חפצו הוא כמצות התורה, וכל' הש"ס מצוה שאני (ב"ב) והסתר החיצוניות מסירה הכפי' עד שיאמר רוצה אני — וזהו הרמז ג"כ דרך ששת שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי, דרך בשתא אלפא שנין יכול להיות שיהי' רק בבחי' עבד, אבל באלף הז' כו'

רשימות חוברת קנ

או גם קודם בגרעון כסף או פגע בו יובל — והנה חלקן בעולם הזה, שהוא חשך כפול ומכופל ועליו להאירו, הוא בדוגמת שפחה כנענית, היינו שמצ"ע בהפקירא ניחא לו, ועליו לזככו ע"י שעניניו בגשמיות עוה"ז הם במדרי' שפחה, מקבל ממנו, היינו, שהוא זכר המשפיע, ולא המושפע מהעולם. ואז יהיו ולדות, היינו שבעוה"ז ינהיג מנהג טוב, עי"ז מקבל הענקה שהוא לו ולא לב"ת, היינו שאוכל פירותיהם בעוה"ז.

רשימות חוברת קנ

כא' כד' טבת, תש"א. ניצא.

א. איתא בגמרא (פסחים לא, א) תניא רבי נתן אומר מי שהי' נושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר: ונתן לאשר אשם (ולא לאשר הלוהו. אשם זה הקרן. מפירש"י) לו.

ויש לבאר פירוש כל זה ע"ד דרוש דחסידות, ועי"ז יבוארו ג"כ כמה דקדוקים:

(א) "נושה" — אינו לשון המורגל בש"ס, והוה לי' למימר מי שהי' חייב, או מי שלוה, וכה"ג.

(ב) מהו דיוק הלשון "חבירו" שבשם זה נקרא הלוה בכל הברייתא, ובפרט שהלשון "חבירו" שמדגיש השיוויון ביניהם, אינו מתאים ביחס למלוה ולוה, משום ד"עבד לוה לאיש מלוה".

(ג) "מנה" — מיותר, דמאי נפק"מ כמה נושה. והוה לי' למימר סתם מי שהי' נושה בחבירו וחבירו כו'.

(ד) "מוציאין מזה" — מיותר, דהא חידושא דרבי נתן הוא למי צריך ליתן (שאין נותנין לאמצעי, אלא לראשון), ולא בהא דמוציאין מהאחרון.

(ה) "שמוציאין" — משמע בעל כרחו. ואינו מובן, שהרי לא נחית כאן למילוי כל התנאים שאזי גובין בעל כרחו ללוה. ועוד, דחידושא דרבי נתן הוא בעל כרחו דהאמצעי (שהאמצעי אינו מקבל המנה שחייב לו האחרון, אלא נותנין המנה לראשון), ולשון ד"מוציאין מזה" משמע בעל כרחו דאחרון.

(ו) "מזה .. לזה". לשון זה אינו מודיע ממי למי. והוה לי' למימר מוציאין מהאחרון — או מהשלישי — ונותנין להראשון. ואף אם תמצוי לומר דאז אתי למטעי דבשביל להוציא מהאחרון וליתן

(1) בגמרא שם: "מניין לנושה .. שמוציאין כו'".

(2) נשא ה, ז.

(3) בפרש"י שם: "לאשר הלוהו לו לא נאמר אלא לאשר אשם לו, לאשר הקרן שלו .. אשם

זה קרן".

(4) משלי כב, ז.

רשימות חוברת קנ

להראשון בעינין שיהי' ראשון, היינו, דיקדם שעבוד הראשון גם בזמן, ואין הדין כן (שו"ע חו"מ סי' פו ס"א) — הנה כדי לשלול טעות זו הוה לי' למימר שנותנין למי שהקרן שלו וכיו"ב. ובכל אופן, מלשון "זה" לא ידעינן דבר (שלא בעינין שיהי' ראשון בזמן, וכיו"ב).
 (ז) מהו דיוק לשון "אשם" אקרן ("אשם זה קרן") בלימוד זה דוקא.

ב. ונקדים ענין הלואה, שהלוח לוח מעות על מנת לשלם אחר זמן. והוא בשתי אופנים: (א) שמאמינים לו שביני לביני ישתכר (באיזה אופן שיהי'), ויספיק לו הן להוצאתו עתה והן לתשלום חובו בעד הוצאתו הראשונה. (ב) או שבמעות גופא שלוח משתכר במדה כזו שמספיק לו לתשלום חובו ולהוצאתו.

והנה, אמרו רז"ל (אבות פ"ג מ"ז) "החנוני מקיף . . . וכל הרוצה ללות יבוא וילוח כו". והוא הן בעניני הגוף — ענינים גשמיים, הן בעניני הנשמה — ענינים רוחניים.

ובפרטיות יותר — ביחס לשתי האופנים שבהלואה:

ענין ההלואה בגשמיות — שהקב"ה הוא "המחזיר נשמות לפגרים", על מנת שבמשך היום יקיים המוטל עליו. וכמו כן נותן הקב"ה פרנסה, על מנת שיקיים תומ"צ כדבעי. והוא ע"ד אופן הראשון שבהלואה, שכאשר מחזירים לו נשמתו ונותנים לו פרנסה כו', מאמינים לו על תשלום החוב עי"ז שיקיים המוטל עליו בקיום התומ"צ כדבעי.

ובאופן השני שבהלואה, שבמעות שלוח גופא משתכר יותר — ה"ז ע"פ מאמר רז"ל במדרש (ויק"ר פכ"ז, ב) על הפסוקי' "מי הקדימני ואשלם", "מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג . . . מזוזה עד שלא נתתי לו בית . . . ציצית עד שלא נתתי לו טלית וכו'", שאי אפשר לקיים מצות מעקה, מזוזה, אם לא שהקב"ה יקדים ליתן לו בית, טלית לציצית וכו'. וא"כ, הרי אז (כשהקב"ה נותן-מלוח לו בית), לא רק שיקיים מצות מזוזה (שזהו תשלום החוב), אלא שגם ילמוד בו תורה, יכניס אורחים וכו', היינו, שבמעות שלוח גופא משתכר יותר.

(5) ושם: "ראובן שנושה ק' בשמעון ושמעון בלוי מוציאין מלוי ונותנין לראובן, ל"ש אם נתחייב לו כבר לשמעון בשעה שלוח מראובן ל"ש נתחייב לו אח"כ".
 (6) איוב מא, ג.

רשימות חוברת קנ

וכן ברוחניות, בנוגע להתעוררות מלמעלה בעניני עבודה,
— הן בכללות חיי האדם, שהרי "משביעין אותו תהי צדיק
כו"⁷, וידוע⁸ הפירוש בזה שע"י השבעת הנשמה נותנין לה כח
שתוכל לנצח את הגוף (להעיר מנשבע לקיים את המצוה, וכמאמר
דוד "נשבעתי ואקיימה גו"⁹ — נדרים ח, א⁹),

והן בכל יום מכריזין כו' (ברכות ג, א¹⁰) — שנעשה מזה
התעוררות לעבודה¹¹. וכן בכל בוקר ובוקר שיש אתערותא דלעילא,
שזהו"ע ד"וישכם אברהם בבקר גו"¹², "וישכם לכן בבקר וינשק גו"¹³
(תו"א ס"פ ויצא). וע"י התעוררות אלו צריכה להיות עבודת האדם
לעבדה"ה זו מצות עשה, "ולשמרה" זו מצות לא תעשה¹⁴ —

שבזה, הרי לא רק משלם חובו, אלא עוד משתכר בתוספת
מרובה ע"י ניצוח הגוף — כאופן השני, שבמעות שלוה גופא משתכר
יותר.

ג. והנה, כתיב¹⁵ "ימים יוצרו גו"¹⁶, היינו, שלפי העבודה
המוטלת על כאו"א, כך וכך ימים נותנים לו בעלמא דין¹⁶.

ובכלל — נחלקים ימי האדם למאה שנה, שלכן לא חשיב
במשנה (אבות ספ"ה) משך ימי האדם רק עד מאה שנה,

— אף שלפנים הרי ימי האדם היו יותר ממאה שנה, כמ"ש¹⁷
והיו ימיו מאה ועשרים שנה", ועתה הרי ימי האדם הם פחות ממאה

(7) נדה ל, ב.

(8) ראה "מ", הגהות והערות קצרות לסש"ב" רפ"א בלקוטי פירושים שם (ס"ע יט ואילך).
(9) ושם (בפרש"י): "מנין שנשבעין לקיים את המצוה, שנאמר (תהלים קיט, קו) נשבעתי
ואקיימה לשמור משפטי צדקך .. לזירוזי נפשי" (לישבע כדי לזרו עצמו לקיים את המצוה).
(10) ושם: "בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי
וכו", "בכל יום ויום .. אומרת כך" (ושם יז, ב: "בכל יום ויום בת קול יוצאת .. ואומרת כל
העולם כולו ניזונין בשביל חנינא בני וכו"). וראה גם אבות פ"ו מ"ב: "בכל יום ויום בת קול
יוצאת .. ומכזרת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה".

(11) ראה לקו"ת במדבר ו, ג: "ענין הכרוזין שמלמעלה .. לעורר בתשובה" (וראה גם
לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ).

(12) וירא כב, ג.

(13) ויצא לב, א.

(14) בראשית ב, טו. וראה יל"ר עה"פ. זח"א כז, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פח),

(ב).

(15) תהלים קלט, טז.

(16) ראה תו"א משפטים עט, ב. תו"ח שם תלו, ב. ועוד.

(17) בראשית ו, ג.

רשימות חוברת קנ

שנה, כמ"ש¹⁸ "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", אלא שאעפ"כ חשיב רק עד מאה שנה —

לפי שבפרטיות ישנם מאה מדריגות בקומת האדם,

וכרמז רז"ל (סנהדרין ק, א) קומתו של אדה"ר מאה אמה נאב שבכללות עשר מדריגות הם: "אתם נצבים ראשיכם — שואב מימך"¹⁹. וכן משה רבינו ע"ה הי' בעל י' אמות (ברכות נד, ב),

ולכן, מדת הזמן שניתן לאדם לפי העבודה המוטלת עליו, ג"כ נחלק לק' — מאה שנה.

וא"כ, גם הכח וההתעוררות שמלמעלה (שנכלל בענין ההלואה) — ג"כ ק' בחינות הם.

ד. והנה, אם האדם הוא כדבעי למיהוי, אזי הוא משלם חובו (ע"י הנהגתו כדבעי בקיום התומ"צ) בעצמו, ואינו צריך להזכרה,

— וכך הוא הסדר הראוי, שיזכור בעצמו ע"ד תשלום חובו, כי "יעקב חבל נחלתו"²⁰, וכמו חבל הקשור מלמטה למעלה שכשמונענין למעלה נרגש למטה (להעיר מאגה"ת פ"הו²¹), שלכן נרגש אצלו מה שנותנים לו מלמעלה.

אבל אם "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין ה' אלקיכם"²², אזי לא נרגש אצלו מה שנותנים לו מלמעלה, ושוכח על חובו, כאמרו — בנוגע לענינים גשמיים שניתנו לו ב"הלואה" — "כחי ועוצם ידי גוי"²³, וכן בנוגע ל"הלואה" בענינים רוחניים, ההתחלה של הירידה

(18) תהלים צ, יו"ד.

(19) ר"פ נצבים. וראה לקו"ת שם: "פרט הכתוב עשר מדרגות, שכשם שיש עשר מדרגות בנפש האדם.. כך הנה כל ישראל הם קומה אחת שלימה.. שנחלקת לעשר מדרגות".

(20) האזינו לב, ט.

(21) ב"פ": "וזה" כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, פי' כמו חבל עד"מ שראשו א' קשור למעלה וקצהו למטה". ובפ"ו: "והנה יעקב חבל נחלתו כתיב, עד"מ כמו החבל שראשו א' למעלה וראשו השני למטה, אם ימשוך אדם בראשו השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כו" (וראה הערת רבינו בשיעורים בספר התניא (ע' 976), שבפ"ה מבאר איך "חלק ה' עמו" נמשך בגוף — ע"י שיעקב חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה מלמעלה"ט ע"י החבל; ובפ"ו מבאר הכתוב "יעקב חבל נחלתו" כענין בפ"ע (והפכי מהנ"ל) — שהלמטה, ראשו השני, פועל על הראש דלמעלה, וממשיך ומוריד כו', עיי"ש). — אלא ששם הוא לענין הירידה שנעשה ע"י העונות כו', וכאן מביא משל זה להיפך, שגם למטה נרגש מה שנותנים מלמעלה. וראה גם דרך חיים בתחלתו.

(22) ישע"י נט, ב.

(23) עקב ח, יז.

רשימות חוברת קנ

היא מזה שאומר "כחי ועוצם ידי גו'" (תו"א משפטים ד"ה לא תהי' משכלה²⁴), עד שמגיע למצב ששוכח על קיום התומ"צ ג"כ. אבל, גם במצב כזה, הנה בחמלת ה' עליו מזכירים אותו ובאים לגבות החוב.

ה. והנה, "כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, א), ובפרט מנהיג הדור, מרא דאתרא, דכל מילי דאתרא רמי עלי'.

וכידוע שזהו הטעם דכתיב²⁵ במכה נפש בשגגה וישב שם (בעיר מקלטו) עד מות הכהן הגדול⁽²⁶⁾. וזהו גם הטעם לכך שסנהדרין שהמיתה אחת לז' שנים או גם אחת לע' שנים נקראת סנהדרין קטלנית²⁷ — כיון שזוהי הוכחה שלא מילאו את תפקידם כדבעי (לקו"ד ח"ב שכב, א ואילך).

והוא כמו (ע"ד) מארז"ל (אבות פ"ה מ"ח) "החטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו", "זיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו" — כיון שהוא הגורם להחטא או להמצוה.

ו. וזהו פירוש הברייתא:

"מי שהי' נושה בחבירו" — היינו הקב"ה, שבא להזכיר את האדם הישראלי ולגבות החוב.

והטעם שהזכרת החוב הוא דוקא בלשון "נושה" (שאינו לשון המורגל בש"ס) — כי, מפני מה צריך להזכירו, מפני שהפסיק החיבור עם הקב"ה, ונעקר ממקומו — שמקומו הוא המדרגה דנשמה שנתת בי טהורה כו'²⁸, וחצובה מתחת כסא הכבוד²⁹, ובמילא שכח על החוב, ואז בא הקב"ה לגבות החוב,

— שזהו ג' הפירושים שב"נושה": (א) "גיד הנשה", עקירה

24) ושם (עח, ד ואילך): "ישים האדם אל לבו... כי כל אהבה ויראה הנמשכים אליו הוא מתת אלקים שנותן כח... להצמיח אהבת ה' ויראתו על פניו, ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו, וע"כ כל עיקר עבודתו לא תהי' לאהוב ה' מעצמו שהי' הוא העובד והוא האוהב כו'... משא"כ אם מחזיק מקום לעצמו ונחשב בעצמו ליש ודבר בפ"ע... שאומר אני כו'".

25) מסעי לה, כה"כח.
26) ראה פרש"י שם, כה: "לפי שהי' לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו" (נחבאר בלקו"ש חל"ג ע' 206 ואילך).

27) מכות ז, א ("סנהדרין ההורגת אחד בשבוע, נקראת חובלנית. רבי אליעזר בן עזרי' אומר אחד לשבעים שנה").

28) נוסח ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס, ב).

29) ראה זח"ג כט. רע"ב. וראה הנסמו בנצו"ז לזח"א קיג. א.

רשימות חוברת קנ

ממקומו³⁰, ובנדוד^ד, שנעקר ממקומו, דרגת הנשמה שטהורה היא וחצובה מתחת כסא הכבוד. (ב) "נשני את כל עמלי"³¹, שכחה, ובנדוד^ד, ששכח את החוב. (ג) "בא הנושה לקחת"³², שהמלוה — ובנדוד^ד הקב"ה — בא לגבות את חובו.

וממי הוא גובה — הוא דוקא "מחברו" — בנ"י, שנקראים חבירו של הקב"ה, כמארוז^ל "רעך ורע אביך .. זה הקב"ה" (שמו"ר ר"פ יתרו), "דעלך סני לחברך לא תעביד .. זה הקב"ה" (לשון א' בפירש"י שבת לא, א). — ואף שהוא (האדם) הפסיק החיבור (וא"כ, למה נקרא בשם "חבירו"), הרי ההפסק הוא רק ביניכם לבין ה' אלקיכם, ולא להיפוך ח"ו (לקו"ת³³), ולכן קוראהו הקב"ה בשם "חבירו",

(ונקט מי שהי' נושה בחבירו) "מנה" — היינו חוב היותר גדול, שבכל המדריגות והזמנים עדיין לא שילם חובו, שזהו כל המאה שנה דחי האדם, שנרמזים במאה זוז³⁴,

ובכל זאת, גם במצב ירוד כזה, הנה לפעמים יכול להיות שאין זה באשמתו — כהמשך דברי הברייתא:

"וחבירו בחבירו" — היינו שהאשם הוא במה שלא מיחו בו, שלא עזרוהו, שלא למדוהו תומ"צ, והרי "כל ישראל ערבים זה בזה".

ובפרטיות יותר: "כל ישראל ערבים זה בזה" — לשון ערבות, והוא מפני ש"כל ישראל ערבים זה בזה" — לשון מעורבים³⁵ — שכולם ביחד הם קומה שלימה, ושלימות וגדולת הצדיק תלויה באיש הפשוט ג"כ, וכמו הראש המקבל מהרגל ג"כ³⁶, וכפי שמצינו במשה רבינו שאמר לו הקב"ה "כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל"³⁷

(30) וישלח לב, לג ובפרש"י ("שנשה ממקומו ועלה").

(31) מקץ מא, נא.

(32) מלכים ב ד, א.

(33) להעיר מהמבואר בלקו"ת דרושי יוהכ"פ סח, ד: "אין העונות מבדילים אלא ביניכם לבין אלקיכם, דהיינו בבחי' אלקים שלכם, אבל בבחי' פנימי' רצונו ית' הרי לפניו כחשיכה כאורה" (וראה גם לקו"ת בלק עג, ב. ועיין גם לקו"ת דרושי סוכות פב, א).

(34) ראה גם "רשימות" חוברת קטז ע' 21 ואילך — בכיור מארוז^ל "הרי שהיו נושין בו אלף מנה".

(35) לקו"ת בעלותך לג, ג. וראה גם שם שה"ש לה, ד.

(36) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

(37) ברכות לב, א.

רשימות חוברת קנ

— שזהו פירוש הג' ב"ערכים זה בזה", לשון מתיקות³⁸, שע"י כל אחד נוסף מתיקות בהשני.

וזהו "מי שהי' נושה בחבירו וחבירו בחבירו" — שהקב"ה תובע החוב מיהודי שעדיין לא שילם חובו, והיהודי תובע מהצדיק שזהו באשמתו כו'.

וממשיך בכרייתא: "מנין שמוציאין" — "שמוציאין" משמע בעל כרחו, ו"מוציאין מזה" משמע בעל כרחו דאחרון (אף שחידושא דרבי נתן בפשטות הדין הוא בעל כרחו דהאמצעי, כנ"ל ס"א) — בעל כרחו דהצדיק, שאינו רוצה בזה (שיאשימו אותו בעד חובו של חבירו ויוציאו ממנו), כיון שהוא (חבירו) חטא, וא"כ ה"ז חוב חבירו ולא חוב שלו, ומדייק ג"כ "שמוציאין) מזה ונותנין לזה" (ולא מהאחרון לראשון וכיו"ב) — ע"ד מארז"ל (במנחות נג, ב) "יבוא זה, זה משה, דכתיב³⁹ זה משה האיש, ויקבל כו' מזה, זה הקב"ה, דכתיב⁴⁰ זה א-לי ואנהו", היינו, שהצדיק — שהוא כמו משה, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא (תקוני זהר תי' ס"ט⁴¹) — והקב"ה נקראים "זה", וכדפירש בחדא"ג שם הטעם, "לפי שהם מיוחדים וידועים במעלותם .. הקב"ה שהוא אחד האמיתי .. ומשה מבין הנביאים", ו"מלת זה הונח על דבר מיוחד וידוע כו"⁴². ולהעיר מהמבואר בלקו"ת⁴³ החילוק שבין "שם" ל"זה",

"ת"ל ונתן לאשר אשם לו" — "אשם" דייקא, שהוא (הצדיק) האשם בזה שהלה לא שילם חובו, ולכן עליו לשלם, ולכן מוציאין מזה כו'.

*

ז. ולהבין בפרטיות הביאור ע"פ דרוש דחסידות — די ש חילוק אם (לאחרי "שמוציאין מזה") "נותנין לזה", או שנשאר אצל האמצעי⁴⁴.

38) אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' שפד. וראה גם שם ח"ו ע' מז.

39) תשא לב, כג.

40) בשלח טו, ב.

41) קיב, רע"א. קיד, רע"א.

42) ראה גם רשימת מחצית השקל ("רשימות" חוברת קלו) סכ"ב.

43) פ' ראה לב, ג: "לשון זה הוא דבר שיכול להראות עליו באצבעו אשר יאמר עליו כי הוא זה, וא"א לומר כך רק על הקב"ה, כמ"ש זה א-לי ואנהו, כי מלא כל הארץ כבודו. אבל מקום ומשכן הקליפות נק' שם, כלומר עמוק מאד למטה".

44) כי, בשלמא בהדין דרבי נתן בנוגע להלואה כפשוטה — הרי כל החידוש הוא שמוציאין

רשימות חוברת קנ

וגם להבין הא דשעבודא דרבי נתן שייך בכל הענינים, לבד מצדקה (שו"ע שם ונ"כ⁴⁵), והענקת עבד עברי (יד הל' עבדים פ"ג הט"ו⁴⁶).

ח. ובהקדים:

קיום התומ"צ צריך להיות לא בשביל השכר (אבות פ"א מ"ג⁴⁷), ואם עשייתו הוא בשביל קבלת הפרס, נמצא עובד את עצמו ולא את הקב"ה (חובת הלבבות ? ⁴⁸).

והנה, יש כמה מדריגות בקבלת פרס, שעל זה אמרו⁴⁹ "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס":

באנשים היותר נעלים, שלילת העבודה על מנת לקבל פרס הוא בענינים רוחניים נעלים ביותר, וכמאמר רבינו ז"ל — אדמו"ר הזקן — "מי לי בשמים גו"⁵⁰, "איך וויל זע גאר ניסט, איך וויל ניט דאין ג"ע כו' דאין עוה"ב, איך וויל מער ניט אז דך אליין" (דרמ"צ שרש מצות התפלה פ"מ), היינו, שה"פרס" הוא ג"ע ועוה"ב שאינם אלא זיו והארה בעלמא, ובכללות הוא אור הממכ"ע, "ונקרא בשם קבלת פרס מלשון פרוסה, חלק מובדל מעצמיות ב"ה" (לקו"ת שה"ש יז, א⁵¹),

ובאנשים היותר פחותים — שהם יכולים לישכח על תשלום החוב, ובמילא, שייך אצלם הענין ד"נושה בחבירו כו" — פירוש מתני' ששוללת העבודה על מנת לקבל פרס הוא בנוגע להשכר בעוה"ז, וכמש"כ במפרשי המשנה שם, וכיד הל' תשובה פ"ט באריכות.

והנה, "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט, ב), ורק "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז" (פאה פ"א מ"א),

מהאמצעי בעל כרחו, משא"כ להביאור ע"פ דרוש דחסידות שמוציאין מהצדיק (האחרון), יש לבאר החילוק אם נותנין לזה (להקב"ה), או שנשאר אצל האמצעי.

45 ראה ש"ך סק"ג: "הרמב"ם .. בכל מילי דצדקה כגון מעשר עני ושאר צדקה נמי לא ס"ל כרבי נתן וכו'".

46 ושם: "ענק עבד עברי לעצמו אין בעל חוב גובה הימנו" (וראה גם פרש"י קידושין טו, א: "הענק תעניק לו .. לו ולא לבעל חובו, אין האדון מחוייב להגבות הענקתו לבעל חובו. ומשום דסבירא לי' בעלמא כרבי נתן דאמר הנושה בחבירו מנה וחברו בחבירו מוציאין מזה ונותנין לזה, איצטריך למעוטי הענקה מהאי דינא". וראה משנה למלך הל' עבדים שם).

47 "הו"ו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס".

48 ראה שער יחוד המעשה פרק ה' (ובפי' פת לחם, וטוב הלבנון).

49 אבות שם.

50 תהלים עג, כה.

51 וראה גם לקו"ת תוריע כ, ב. דרושי שמע"צ פה, א (ביחס להענין ד"מי לי בשמים גו").

רשימות חוברת קנ

והטעם הוא (יעויין בלקו"ת⁵²) מפני שהם טוב לבריות ג"כ (קידושין מ, א), וכיון שגרם מנהגים טובים בעוה"ז בא על שכרו בעוה"ז (פיה"מ להרמב"ם פאה פ"א מ"א).

וא"כ מובן, דבמה דברים אמורים שבא על שכרו בעוה"ז — אם עשה המצוה בפועל ממש, אבל אם חסר מעשה המצוה דטוב לבריות, הרי אף דכלפי שמיא הרי הוא אינו אשם בזה נכי האשם הוא הצדיק שלא מיחה בו, לא עזרוהו, ולא למדוהו תומ"צ, שזהו שהוא נושה בחבירו וחבירו בחבירו כנ"ל (ס"ב), מ"מ, בפועל ממש חסרים הפירות, כיון דבעוה"ז, כאן, מאיזה טעם שיהי, לא עשה טוב לבריות.

וזהו ד"מוציאין מזה" — מהצדיק, כי הוא האשם כנ"ל — אבל אעפ"כ "נותנין לזה" (להקב"ה) ולא להאמצעי (להאדם, שלא שילם חובו בעשיית המצוה בפועל ממש), כי אין לו קבלת פרס, היינו פירות בעוה"ז, כיון שבפועל ממש חסר מעשה המצוה דטוב לבריות.

ט. ובמה דברים אמורים שאין לו פירות בעוה"ז — בתורת שכר דוקא, אבל אפשר שנותנין לו בתורת צדקה,

הן מהקב"ה, וכמארז"ל (ברכות יז, ב) בפירוש הפסוק⁵³ "שמעו אלי גו' מצדקה", ש"כל העולם כולו נזונין בצדקה", וע"ד כ"ו דורות שקודם מתן תורה שהיו ניזונים בחסדו של הקב"ה (פסחים קיח, א), או כמאמר מלכא דקוצי לאלכסנדר מוקדון שאתם (שהנהגתכם שלא כדבעי) ניזונים (לא בזכות עצמכם, אלא) בשביל הבהמות (כ"ר פל"ג, א),

או צדקה מצדיק⁵⁴ המגין, וע"ד ד"בשיבכותי' דרב לא הוות דברתא כו" (תענית כא, ב⁵⁵), וכל העולם אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני (תענית כד, ב).

52 ראה לקו"ת אמור לח, ב: "וזהו שמהבאת שלום בין אדם לחבירו נמשך אכילת פירות בעוה"ז .. וזהו שנימנו במשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו' כבוד אב ואם וגמ"ח והבאת שלום כו' .. והיינו לפי שעי" כ"ז ממשיכים אור א"א בז"א ע"י אר"א כו'". וראה גם לקו"ת נצבים מת, ג: "צדקה וגמ"ח הם מהדברים שאוכלים פירותיהן בעוה"ז, שיש בה המשכה וגילוי למטה בעוה"ז יותר מבשאר מצות".

53 ישעי' מז, יב.

54 בהכתי"ק נרשם תחילה "מצדיק הדור", והעביר קולמוס על תיבת "הדור". וראה הערה הבאה.

55 להעיר מהמשך דברי הגמרא שם: "סברו מיני' משום זכותי' דרב דנפיש, איתחזי להו

רשימות חוברת קנ

ובמה שנותנין לו בתורת צדקה, ליכא שעבודא דרבי נתן — שלא אמרינן "מוציאין מזה — מהצדיק — ונותנין לזה" (להקב"ה, עבור תשלום החוב), אלא נשאר אצל האמצעי בעניניו בעוה"ז.

י. והנה, נתינת הצדקה שייכת רק למדריגת "בנים", אבל לא למדריגת "עבדים",

וכדאמר לו טורנסרופוס לרבי עקיבא (ב"ב י, א) "אמשול לך משל כו' למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו (בתמי) . . ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוים עבדים", והיינו, שנתינת הצדקה לא שייכת לאלה שהם במדריגת עבדים,

[ותשובת ר"ע שם, "אנן קרויין בנים", כוונתה, שגם עתה (כשישראל במאסר הגלות) קרוים בנים, "כדאמרינן בנים משחיתים"⁵⁶, אף בזמן שהם משחיתים מעשיהם נקראים בנים לה". חדא"ג מהרש"א].

ואילו בעבדים — ישנו ענין של הענקה, וגם בזה ליכא שעבודא דרבי נתן, כדלקמן.

יא. ובהקדמה — דהנה, החילוק, בעבודה, בין בן ועבד הוא, שהבן עושה ברצון ודעת כרצון האב מאהבתו אותו (שלא על מנת לקבל פרס), משא"כ העבד שעושה כרצון האדון רק מחמת עול האדון ויראתו אותו, ואין לו טעם בעבודתו.

ואעפ"כ, חילוק זה אינו מודגש כל כך בנוגע להמצוות שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז:

דהנה, מצינו שחלוקה מצות הצדקה — שהיא מדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז — שהעיקר הוא שניתנה הצדקה בפועל, ללא נפק"מ בכוונת הנותן ומדריגתו (בן או עבד) כו', שלכן, אף מי שאבד לו סלע ומצאה עני ונתפרנס בה נחשב לו לצדקה, וכמ"ש בספרי לענין מצות שכחה (הובא בפירש"י דברים כד, יט).

ולכאורה, הסברא מחייבת שכן הוא גם בכל המצוות שאדם אוכל

בחילמא רב דנפישא זכותי טובא הא מילתא זוטרא לי לרב, אלא משום ההוא גברא וכו' (ועד"ז בהעובדא ד"בשיבכות"י רב הונא לא הוות דליקתא"). — ואולי מחק רבינו תיבת (צדיק) הדור, משום שענין הצדקה מצדיק אינה בצדיק הדור דוקא, אלא יכול להיות ענין של צדקה גם מ"ההוא גברא" שיש לו זכות מיוחדת כו'.

רשימות חוברת קנ

פירותיהן בעוה"ז, שאם עשה מצוה שהוא טוב לבריות — לו יהא שעשאה ע"י כפי', בדרך עבדות, אבל אעפ"כ, כיון שהנהיג מנהג טוב בעולם, צריך להיות אוכל פירותיו בעוה"ז, וע"פ טעם פיה"מ דכיון שגרם מנהגים טובים בעוה"ז בא על שכרו בעוה"ז (כנ"ל ס"ח).

יב. וענין זה מודגש בעבד עברי שמקבל הענקה:

ובהקדים, דהנה, טעם הענקה עבד עברי — אמר קרא: "לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי גו' משנה שכר שכיר עבדך" (דברים טו, יח).

ואין לפרש דמ"ש "לא יקשה בעיניך גו'" אשלוח לבד (ללא הענקה) קאי, דהא מתחלה שכרו על שש שנים, ולמה יקשה בעיניו כששולחו בגמר עבודת שש שנים?! — ועל כרחך צריך לפרש דאשלוח בהענקה קאי (וכדפירשו ברשב"ם וספורנו⁵⁷). ועל זה אומר הכתוב ש"לא יקשה בעיניך" שילוחו בהענקה, "כי משנה שכר שכיר", היינו הא דרבו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון (קדושין טו, א. ורש"י עה"ת).

ועיין ג"כ משנה למלך ביד הל' עבדים (פ"ג הי"ב), דיח לומר דאין צריך מיעוט שאין מעניקין למוכר עצמו ("הענק תעניק לו", ולא למוכר עצמו⁵⁸), דכיון דאסור למסור לו שפחה כנענית, אינו שייך בהענקה, כי הטעם דהענקה הוא משום "כי משנה שכר שכיר עבדך" שפירושו הוא שמסר לו שפחה כנענית, שאין זה שייך במוכר עצמו שאסור בשפחה. והיינו, שהענקה היא רק בגלל שמסר לו רבו שפחה כנענית וילדה וולדות.

יג. והנה, שפחה ועבד כנעני — בהפקירא נחא לי' (כתובות יא, א), משא"כ עבד עברי.

וביאור הענין בעבודת האדם:

57 ברשב"ם: "לא יקשה בעיניך שתשלחנו חפשי מעמך כמה שאתה נותן לו משנה וכפילות שכר שכיר בעבודת שש שנים שעבד אותך שאתה מעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך מלבד שכירות של קנין שש שנים שקנית אותו" (ושולל הפירוש "שלא יקשה בעיניך על מה שאתה משלחו חפשי לסוף שש שהרי עבדך שש שנים כלומר יותר משאר שכירים, שטות הוא בידם, וכי למה יקשה בעיניו בשילוח חפשי, והלא לא קנאו מתחלה אלא לפי עבודת שש שנים, שהכל יודעים שבשביעית יצא"). ובספורנו: "לא יקשה בעיניך להעניק עם שילוחו חפשי".

רשימות חוברת קנ

הנה, איש הישראלי, יהי' מי שיהי', גם אם הוא נמצא במעמד ומצב ירוד שאין בחי' בן שלו בגילוי
 [כי בסתר — ישנה בחי' זו תמיד, וכמענה רבי עקיבא הנ"ל שבכל מעמד ומצב נקראים בני' בנים לה'. ולהעיר גם ממארז"ל⁵⁹ "אע"פ שחטא ישראל הוא", "הוא" דייקא — שאצל החוטא ישנו הענין ד"ישראל" ("בן") באופן של "הוא", לשון נסתר, דהיינו בסתר⁶⁰]
 עכ"פ עבד עברי הוא, וכשכופין אותו ועושה רצון בוראו — עשי' אמיתית היא,

וכנודע שלכן גט מעושה בישראל כשר הוא⁶¹, אף שנתנית הגט צריך להיות מרצונו, והטעם הוא מפני שבפנימיות גם חפצו הוא כמצות התורה, וכלשון הש"ס "מצוה שאני" (ב"ב מח, א⁶²), ואת ההסתר שמצד החיצוניות, מסירה הכפי' עד שיאמר רוצה אני⁶³.

— וזהו הרמז ג"כ דרק "שש(ת) שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי"⁶⁴, דרק בשתא אלפא שנין יכול להיות מעמד ומצב שאיש ישראל יהי' רק בבחי' עבד, אבל באלף הז' כו' (לא יכול להיות מעמד ומצב שיהי' רק בבחי' עבד, אלא גם בבחי' בן בגלוי), או גם קודם אלף הז' — בגרעון כסף או כשפגע בו יובל (כפי שענינים אלו הם בעבודה הרוחנית), ואז אינו בבחי' עבד אלא בבחי' בן.

יד. והנה, חלקו בעולם הזה — שהוא חושך כפול ומכופל ועליו להאירו — הוא בדוגמת שפחה כנענית, היינו שמצד עצמו

(59) סנהדרין מד, רע"א.

(60) ראה גם לקו"ד ח"ד תשד, ב — הובא ב"רשימות" חוברת טו ע' 52 בהערה.

(61) גיטין פח, ב.

(62) ושם (ובפרש"י): "וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ודלמא שאני התם דמצוה לשמוע דברי חכמים" (כי אמר רוצה אני גמר בלבו לגרשה דמצוה קעביד מאחר שחייבוהו חכמים להוציא). — הלשון "מצוה שאני" (לא לנדו"ד) — נמצא במו"ק כב, ב. גיטין לח, ב. סוטה מא, ב. סנהדרין יט, ב.

(63) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב: "ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס .. שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב בו מן התורה .. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר האסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העברות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו".

(64) משפטים כא, ב.

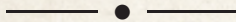

רשימות חוברת קנ

בהפקירא ניהא לו, ועליו לזככו, שזהו שרבו מוסר לו שפחה כנענית, דקאי על חלקו בעוה"ז שנמסר לו כדי לזככו — ע"י שעניניו בגשמיות עוה"ז הם במדריגת שפחה, מקבל ממנו, היינו, שהוא זכר המשפיע, ולא המושפע מהעולם.

ואז — כשחלקו בעולם הוא במדריגת שפחה שמקבל ממנו — יהיו וולדות, היינו, שבעוה"ז ינהיג מנהג טוב.

ועי"ז הנה גם בהיותו במדריגת עבד שאינו מקבל צדקה — מקבל הענקה, ולא נוטלים מזה עבור תשלום חובו (בשאר עניני התומ"צ), כיון שהענקה הוא "לו ולא לבעל חובו"⁵⁸, ובמילא ה"ז נשאר אצלו, היינו שאוכל פירותיהם בעוה"ז.

רשימות חוברת כ'

כ"ד טבת תש"א

רשימות חוברת כ

כד' טבת, תש"א.

(יומא נג) רחב"ד הוה קאזיל באורחא שדא מיטרא כו'. ומלבד כמה דיוקים בל', עצם העובדא מוקשה דצדיק כמותו יתפלל שיפסקו הגשמים שהעולם צריך להם מפני שהוא בצער.

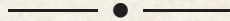
ואואפ"ל: מטר תלוי בכשרון מעשה בנ"א, אתדל"ע שבאתדל"ת ( ) , ובתענית (ז: ?) אין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עונותיהם של ישראל, ובדב"ר (האזינו ?) יערוף כמטר כיון ששברו הבריות את ערפן כו'.

והנה רחב"ד במדרי' ח' נסיכים, מובדל מן העולם, שזהו וחנינא בני די לו בקב חרובין מבחי' אחד חרוב ( ) , ובכ"ז נמשך בעולם, והעולם נזדכך עי"ז בדרך ממילא (בי' הענין תו"א ודרמ"צ דרושי חנוכה), שלכן אף שלימד מ' שנה הוא ריב"ז, משא"כ רחב"ד (תו"א שם), אבל תפלה, התדבקות בהבורא, שלח ריב"ז לרחב"ד (ברכות).

וזהו רחב"ד הוי קאזיל באורחא (במשך הליכתו בעולם. בלכתך בדרך, מכ' דלא תבשל גדי. ודוקא בעוה"ז נעשה מהלך) שדא מיטרא עלי'. אמר לפניו רבה"ע כל העולם כולו בנחת (במדרי' נעלית, דכיון דגשמים יורדים מורה שנמחלו עונותיהם) וחנינא בצער (דכיון שהוא בדרך, בעוה"ז, לא הי' צ"ל תלוי בזכות הדור, דכל העולם ניזון בזכות חנינא בני, ואפשר גם בלא גשמים, כיון דקשה יומא דמיטרא כיומא דדינא ב"מ פה; וכמו שבימי יסורי דרבי לא אצטריך עלמא למיטרא — או — שעכ"פ צריך לרדת רק בלילות, וכבימי שמעון בן שטח, וכמש"נ ונתתי גשמיכם בעתם בלילי ד' ובלילי ז' כו' — תענית כ"ג ועיי"ש בחדא"ג ובפירש"י עקב. ועובדא זו הי' ביום, כיון שהלך רחב"ד בדרך, ובודאי נכנס בכי טוב כמארז"ל פסחים ב', וא"כ ירידת הגשמים מורה שירד רחב"ד ממדרי' — צער ל' מצער ג"כ) פסק מיטרא. כי אתא לביתי (בהתבודדותו בפ"ע. בשבתך בביתך דמכ' הנ"ל) אמר רבה"ע כה"ע בצער (דאין הארתו — של רחב"ד — בעולם עתה, וירד העולם ממדריגתו דהא) חנינא בנחת (בהתקשרותו למע', שזהו נחת שלו, דהירידה בעולם היא עי"ד מס"נ דאע"ה בנשמתו. בלקו"ד לענין מס"נ של אדה"ז). וזהו ג"כ ל' רש"י וחנינא בנחת, שאין לו זריעה בשדות, שאינו שייך — מצ"ע — לעניני עוה"ז שהיא שדה, שע"י זריעה בה — בששת ימי

רשימות חוברת כ

המעשה שש שנים תזרע שדך גו', במשך ו"א שני דהוי עלמא. משא"כ רחב"ד שהי' מחד חרוב, ובשנה הז' גו'. אתא מיטרא (אף שאינם בעיתם, כנ"ל, כי לא היו כדורו של שמעון בן שטח). א"ר יוסף (שהוא האומר אי לאו האי יומא — דמ"ת — פסחים סח: — שענין מ"ת הי' התחברות שו"א, גו"ר, בני רומי ירדו לסוריא כו'. ולכן תמה) מאי אהני לי' צלותי' (שהגשם צ"ל לפ"ע העולם, ולא לפי התקשרות — תפלת — עוברי דרכים) דכה"ר (היינו בחי' היותר קדושה בעש"נ, והתפלל על ענינים גשמיים, לחברם יחד, פגישת העליון והתחתון באמצע, ולא רק ירידת העליון

רשימות חוברת כ

כד' טבת, תש"א.

א. איתא בגמרא (יומא נגי') "רבי חנינא בן דוסא הוה קאזיל באורחא, שדא מיטרא עלי", אמר לפניו רבון העולם: כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער, פסק מטרא. כי אתא לביתי אמר רבון העולמים: כל העולם [כולו] בצער וחנינא בנחת (שאין לו זריעה בשדות — פרש"י), אתא מטרא. א"ר יוסף מאי אהניא לי צלותי דכהנא רבא? לגבי רבי חנינא בן דוסא."

והנה, מלבד כמה דיוקים בלשון הגמרא, הרי עצם העובדא (סיפור המאורע) מוקשה: היתכן דצדיק כמוותו יתפלל שיפסקו הגשמים שהעולם צריך להם, מפני שהוא בצער?

ב. ואולי אפ"ל הביאור בזה — בהקדים:

(1 ע"ב.

(2 כ"ה גירסת הע"י (שמעתיק רבינו לקמן בפנים). ובגמרא: "אמר רבש"ע".

(3 כ"ה גירסת הע"י. ובגמרא: "דכהן גדול".

(4 ראה גם חדא"ג מהרש"א: "לכאורה קשה היאך ה' מתפלל כך, וכי משום צער דידי לא יהי נחת לכל העולם, דאינו נראה שחסידי זה יאמר כן משום דכל עולם ניוון בשבילי". ומתוך, "זו"ל דבאותה שעה עדיין לא ה' צריך כל עולם למטרא עד שבא לביתו וכו'". אבל בחידושי גאונים לע"י כותב ש"דבריו דחוקים לפיע"ד, חדא דאם באותה שעה עדיין לא ה' צריך כל העולם למיטרא, א"כ היאך א"ר חנינא כל העולם כולו בנחת על שירדו גשמים, הלא אם ירדו גשמים בשעה שאינן צריכין אזי ודאי לאו נחת הוא להעולם.. ועוד כיון שבאותו שעה לא ה' צריכין למיטרא, היאך בומן מועט כזה שבא לביתו שוב היו צריכים למיטרא". ולכן מבאר באופן אחר — "דאתיא ע"פ מ"ש בע"פ (פסחים ק"ב, סע"ב) לא יצא אדם יחידי בלילה מפני המזיקין כו' מעיקרא הוו שכיחא (המזיקין) כל יומא, זימנא חדא פגע בהו ר' חנינא בן דוסא.. א"ל.. גורנא עליך שלא תעברי בישוב כו', ובוזה אתי שפיר, דאפשר דמעשה דכאן ה' בלילה זו שפגע ר"ח בהני, ולכן א"ח כל העולם כולו בנחת, דבוודאי ליכא מאן דהולך בלילה מפני סכנה הנ"ל.. והשתא שיורדין גשמים שמחין הם ונחת הוא להם על שאינן הולכי (דרכים) כפעם בפעם הזאת.. וכשבא לביתו אזי אמר כל העולם כולו בצער, היינו בראותן שאין המטר יורד אזי צער הוא להם על שא"א להו לילך בדרך מפני הסכנה, וחנינא בנחת, דהוא אפשר לו לילך דכבר גזר עלי' שלא יעברו בישוב, וכל העולם עדיין לא ידעו מזה וכו'". — ולכאורה, פירוש זה (שהצער דכל העולם שאין יורדים גשמים הוא לא בגלל צורך העולם בגשמים, אלא בגלל הולכי דרכים שמצטערים על שאינם יכולים לילך בלילות) דחוק ביותר. — וראה גם לקמן בפנים שעובדא זו היתה ביום ולא בלילה. ובפ"י עיון יעקב: "ודאי ה' שליח מצוה.. דאי לדבר הרשות לא ה' מעכב המטר לברכה". — ולכאורה, גם בנוגע לדבר מצוה יש מקום לקושיא שצדיק כמוותו יתפלל כו' מפני שהוא בצער.

רשימות חוברת כ

מטר — תלוי בכשרון מעשה בני-אדם, היינו, אתערותא דלעילא שבאה ע"י אתערותא דלתתא⁵, וכדאיתא בתענית (ז': 6) "אין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עונותיהם של ישראל", ועד"ז בדב"ר (האזינו ?) "יערוף כמטר", כיון ששברו הבריות את ערפן כו' (מיד מטר יורד).

והנה, רבי חנינא בן דוסא הי' במדריגת "שמונה נסיכים"⁸, מובדל מן העולם⁹ — שזהו הפירוש בדברי הגמרא¹⁰ "וחנינא בני די לו בקב תרובין", שהוא מבחי' "וחד תרוב"¹¹ (שאמרו חז"ל¹² על אלף השביעי), מובדל מן העולם,

ובכל זאת נמשך בעולם, והעולם נזדכך עי"ז בדרך ממילא (ביאור הענין — ראה תו"א ודרמ"צ דרושי חנוכה¹³),

5) ראה לקו"ת האזינו עד, ב: "מטר הוא ממטה למעלה, כמ"ש ואד יעלה מן הארץ והשקה כו". המשך וככה תרל"ז פס"ו: "המטר תלוי לפ"ע העבודה והעלאת מ"ן שלמטה .. כי המטר הוא דבר הבא מלמטלמ"ע, כמ"ש ואד יעלה מן הארץ והשקה". וראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' רלה. תנט. ח"ד ע' רנה. שפז.

6) ציון הסימן-שאלה הוא כנראה מפני שנרשם ע"פ הזכרון.

7) ראה הערה הקודמת. — מארו"ל זה הוא בב"ר פי"ג, יד.

8) ראה תו"א דרושי חנוכה (מקץ לג, ד ואילך) המובא לקמן בפנים: "ענין הנסיכי אדם היינו שאינן בחי' רועים ומלמדים לישראל כמשה והאבות, רק הם צדיקים תמימים כמו ישי שמת רק בעטיו של נחש .. ויובן יותר ענין הפרש בין הרועים לנס"א ע"ד שמצינו בר' יוחנן בן זכאי שהי' שר התורה המלמד תורה לישראל .. ומר"ח בן דוסא לא נמצא שהי' מלמד תורה ע"ד ריב"ז, ולא נמצא משמו דינים במשנה, וזהו ע"ד הפרש שבין הרועים לנס"א כו', כי ריב"ז הי' רועה ומפרנס לישראל כמו מרע"ה, ורחב"ד לא הי' בו בחי' זו, אבל הי' צדיק תמים בלי שום דופי".

9) ראה תו"א שם שנסכי אדם הם מבחי' המקיף שהוא מבחי' גבוה יותר מהפנימי, שהמקיפים שרשן מסוכ"ע.

10) ברכות יז, ב. וש"ג.

11) עיין לקו"ת במדבר ד, ג.

12) ר"ה לא, א. וש"ג.

13) תו"א שם. דרמ"צ מצות נר חנוכה (עד, א ואילך) — בביאור הענין ד"שבעה רועים (אברהם יעקב משה כו') ושמונה נסיכי אדם" (ישי ושאלו וכו') — מיכה ה, ד. סוכה נב, ב. בתו"א שם: "נסיכי אדם .. מהם נמשך ג"כ כח לנש"י בעבודה בדרך בחי' מקיף .. ואינו השפעה בפנימיות ממש (רק הוא עד"מ כמו אחד מתפעל מתפלת צדיק המתפלל בדו"ר ומס"ג שע"ז מתפעל גם הוא .. בבחי' מקיף), אך נודע שהמקיף הוא מבחי' גבוה יותר .. וכעד"ז ארז"ל גדולה שמושה יותר מלימודה .. השימוש הוא חיצוניות אעפ"כ מקבל עי"ז יותר יראת שמים, והוא כענין המשכה בבחי' מקיף .. רחב"ד .. היו מקבלים ממנו נש"י דרכי העבודה והחסידות ע"ד גדולה שימושה". ושם, ש"ע"י שמונה נס"א ידחו הרע בבחי' א' יותר מע"י הרועים שהם המשכה בבחי' פנימיות הנה בריבוי השתלשלות המדרגות יוכל לימשך מזה יניקה לחיצונים .. (משא"כ) בחי' המקיפים שהמקיף מסמא עיני החיצונים".

רשימות חוברת כ

שלכן, אף שזה שלימד מ' שנה הוא רבי יוחנן בן זכאי¹⁴, משא"כ רבי חנינא בן דוסא לא הי' בו בחי' זו (תו"א שם), אבל לאירך, בנוגע לתפלה, שענינה התדבקות בהבורא — שלח ריב"ז לרחב"ד שיתפלל עליו (כדאיתא בברכות¹⁵).

ג. וזהו הביאור בסיפור הגמרא הנ"ל:

"רבי חנינא בן דוסא הוי קאזיל באורחא" — שקאי (לא רק על מאורע חד-פעמי בזמן מסויים, אלא) על כללות מעמדו ומצבו במשך הליכתו בעולם, שנקרא "בלכתך בדרך"¹⁶ (כמבואר במכתב ד"לא תבשל גדי"¹⁷), וכידוע שדוקא ע"י העבודה בעוה"ז נעשה מהלך¹⁸,

ובדרמ"צ שם: "באחת מעלת הנסיכים עודפת, שעם היותם מבחי' חיצוני' לגבי הרועים, הנה הם חיצוניות מעולם העליון של הרועים, ובעבור זה היו מנוקים משום חטא ואשמה כמארז"ל בד' שמתו בעטיו של נחש .. הנסיכים שרשן מבחי' המקיפם .. שאינן יכולים להתלבש בכלים, ולכן הם יכולים יותר לגרש הרע מהרועים כו".

ומזה מובן הביאור בנדר"ד, ש"רחב"ד במדרי' ח' נסיכים, מובדל מן העולם .. ובכ"ז נמשך בעולם והעולם נודך עי"ז בדרך ממילא" — שהזיכוך שנעשה (באדם ובעולם) ע"י בחי' המקיף שמובדל מן העולם, הוא בדרך ממילא.

14 ר"ה לא, סע"ב. וש"נ.

15 לר, ב. — ושם (ובפרש"י): "מעשה רבבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של ריב"ז, אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחי, הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחי. אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו .. הוא דומה כעבד לפני המלך (בן בית נכנס ויוצא שלא ברשות), ואני דומה כשר לפני המלך" (שאינו רגיל לבוא לפניו). — וראה תו"א שם: "ר' יוחנן בן זכאי שהי' שר התורה המלמד תורה לישראל ("ורחב"ד לא הי' בו בחי' זו", "לא נמצא שהי' מלמד תורה ע"ד ריב"ז, ולא נמצא משמו דינים במשנה"), ועכ"ז אמר לר' חנינא בן דוסא בקש עלי רחמים, שתפלתו גדולה יותר הרבה משלו עד שאלמלי הטיח ריב"ז כו' .. תפלתו היתה נשמעת יותר מריב"ז .. תפלת ר"ח ב"ד להפוך הטבע .. ע"י המשכה מבחי' סוכ"ע כו".

16 ואתחנן ו, ז.

17 מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ מז' אלול תרצ"ג — "ביאור מד' תנחומא (פ' ראה) בגי' מקומות כתי' לא תבשל גדי וגו'" — נדפס באגרות-קודש שלו ח"ב ע' תקמב ואילך. ושם (ע' תקמו"ז): "הנה כתיב ודברת בס בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, ואי' בדרז"ל ודברת בס בברכי תורה הכתוב מדבר .. ומבאר כל המדריגות בעסק התורה, בשבתך בביתך, שהוא מעמד הנשמה למעלה באוצר הנשמות קודם ירידתה למטה, ועוסקות שם בתורה. ובלכתך בדרך, דקאי על הזמן והנשמה יורדת מעולם לעולם וממדריגה למדריגה עד בואה למטה לעולם התחתון להתלבש בגוף גשמי .. ומתחיל ללכת בדרך עולם זה עד ימי זקנה ושיבה, וזהו ובלכתך בדרך, עד ובשכבך בבוא ימי פקודתו כו".

18 ראה אוה"ת ויחי תיט, רע"א — בפירוש המאמר "האי עלמא דאזלינן מיני" (עירובין נד, א) — ומזה מובן גם בנדר"ד "קאזיל באורחא" — "שבו ועל ידו נעשו בחי' מהלכים,

רשימות חוברת כ

15

"שדא מיטרא עלי", אמר לפניו רבון העולם כל העולם כולו בנחת" — היינו שהעולם הוא במדריגה נעלית, דכיון דגשמים יורדים ה"ז מורה שנמחלו עונותיהם (שהרי "אין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עונותיהם של ישראל", כנ"ל מתענית),

"וחנינא בצער" — דכיון שהוא בדרך, שנמצא בעוה"ז, לא הי' צריך להיות הנהגת העולם בנוגע לירידת גשמים תלוי בזכות הדור (כהסדר הרגיל שמטר תלוי בכשרון מעשה בני-אדם, כנ"ל), אלא כפי שראוי להיות מצדו של רבי חנינא בן דוסא — ד"כל העולם ניזון בזכות חנינא בני¹⁰", ובמילא, אפשר גם בלא גשמים, כיון ד"קשה יומא דמיטרא כיומא דדינא" (ב"מ פה.), וכמו שבימי ("כולי שני) יסורי דרבי לא אצטריך עלמא למיטרא", ומסיים¹⁹: "ואפי' הכי (דלא אתי מיטרא בהנהו שני) כי הוּו עקרא פולגא (צנון) ממשרא (מן הערוגה) הוה קיימא בירא מליא מיא" (היתה הגומא עומדת מלאה מים, וזו הברכה היא מן התהום). ולכאורה הי' צריך להיות כן גם בימי רבי חנינא בן דוסא,

או — שעכ"פ צריך הגשם לרדת רק בלילות, וכמו בימי שמעון בן שטח, וכמש"ש²⁰ "ונתתי גשמיכם בעתם", "בלילי רביעיות ובלילי שבתות כו" (תענית כ"ג. ועיי"ש בחדא"ג ובפירש"י עקב שעיקר הפירוש ד"בעתם" הוא בכל הלילות²¹), ואילו עובדא זו (ש"שדא

משא"כ מקודם ירדת הנשמה בגוף היתה בכח" עומדים, וכמ"ש בתו"א פ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים בין העומדים".

(19) ב"מ שם, ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א.

(20) בחוקותי כו, ד.

(21) בתענית שם (רע"א): "בעתם, בלילי רביעיות ובלילי שבתות, שכן מצינו בימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות".

ובחדא"ג מהרש"א: "יש לדקדק בזה, היאך קאמר דהא דכתיב בעתם בלילי רביעיות ובלילי שבתות למעוטי שאר לילות, והא אמרי' בערבי פסחים מעיקרא הוּו שכחי כל יומא זימנא חדא פגעה בר"ח בן דוסא וכו'*, ונ"ל דודאי הכתוב בעתם לא משמע אלא בעת שאין בני אדם הולכין בדרכים, וקודם דאתי ר"ח בן דוסא משמע קרא בעתם בכל לילות מפני אגרת בת מחלת ולמעט הימים, וכדפרש"י בפ' עקב בעתו בלילות שלא יטריחו אתכם, והוא גריס בלילות,

(* ושם (ק"ב, טע"ב): "לא יצא יחידי בלילה לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות מפני שאגרת בת מחלת היא ושמונה עשרה רבוא של מלאכי חבלה יוצאין, וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו. מעיקרא הוּו שכחי כולי יומא, זימנא חדא פגעה ברבי חנינא בן דוסא. אמר לה... גזר אני עליך שלא תעבורי בישוב לעולם, אמרה ל' במטותא מינך שבק לי רוחא פורתא, שבק לה לילי שבתות וילי רביעיות".

רשימות חוברת כ

מיטרא עלי" (רחב"ד) הי' ביום, כיון שהלך רחב"ד בדרך, ובודאי נכנס ב"כי טוב", כמארו"ל (פסחים ב.) "לעולם יכנס אדם בכי טוב כו", "בעוד שהחמה זורחת .. שהאור טוב לו כו"²²,

וא"כ, ירידת הגשמים בכלל, ובפרט גם ביום — מורה שירד רחב"ד ממדריגתו, כי, אילו הי' במדריגתו הנעלית, לא הי' צורך בגשמים כלל ככימי יסורי דרבי, או שעכ"פ היו הגשמים יורדים רק בלילות.

וזהו גם דיוק הלשון "חנינא בצער" — ש"צער" הוא לשון "מצער" ג"כ, שפירושו מיעוט²³, שמורה על הירידה והמיעוט במדריגתו של רחב"ד.

ולכן "פסק מיטרא" — כפי שצריך להיות מצד מדרגתו של רחב"ד, שאפשר גם בלי גשמים, או עכ"פ שירדו גשמים רק בלילות, "בעתם".

ד. אמנם, כל זה הוא רק "קאזיל באורחא", במשך הליכתו בעולם, היינו, בהיותו במצב של פעולה בעולם, אבל, "כי אתא לביתיה" —

וברייתא דהכא דקתיב בלילי רביעיות ושבתות למעט שאר הלילות, מתני' לבתר דאתי ר"ח בן דוסא שגזר עלי' בשאר לילות, והך דשמעון בן שטח דמייתי שירדו להם גשמים לילי רביעיות ולילי שבתות, לאו דוקא נקט הכי, דהא מקמי ר"ח בן דוסא הוה הך דשמעון בן שטח, אלא משום דברישא דברייתא נקט הכי, נקט נמי בסיפא הכי".

ובפרש"י עקב (יא, יד) — בפירוש הא' — "בעתו, בלילות שלא יטריחו אתכם" (ורק אח"כ מוסיף "ד"א בעתו בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם", כפירושו בר"פ בחוקותי "בעתם, בשעה שאין דרך בני אדם לצאת כגון בלילי שבתות", ומשמיט "לילי רביעיות"**) (אף שאיתא ברש"י ישן בחוקותי שם).

(22) פרש"י שם.

(23) ראה — לדוגמא — וירא יט, (ובפרש"י). איוב ח, ז (ובמצודות שם). ועוד.

(** ראה חזא"ג מהרש"א הנ"ל, שרש"י לא נקט לילי רביעיות, "משום דמסיק פ' ערבי פסחים דאביי גזר עלי' בכל לילות". ועפ"ז י"ל בנוגע לב' הפירושים שבפ' עקב, שפירוש הא' — "בלילות" — קאי קודם הגזירה על המזיקין, שמפני הסכנה אין הולכים בכל הלילות, ולכן הזמן דירידת גשמים הוא בלילות סתם, ופירוש הב' — "בלילי שבתות" — קאי אחר הגזירה, שאין סכנה לילך בלילה, ולכן זמן ירידת גשמים הוא רק בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם.

ואולי יש לבאר הסעם שבפ' בחוקותי מפרש רש"י רק "בלילי שבתות", ומשמיט פ' הא' שבפ' עקב "בלילות" — ע"פ המבואר בלקו"ש ח"ט ע' 115 ואילך (בסעם השינויים בב' פירושי רש"י הנ"ל), שהברכה בפ' עקב היא ע"פ טבע והברכה שבפ' בחוקותי היא למעלה מהטבע — משום שבמצב שההנהגה היא למעלה מהטבע, יכולים לילך בדרך בלילה ללא חשש ממזיקין (וכמו רחב"ד ואביי, שלא זו בלבד שלא חששו ממזיקין, אלא שגזרו עליהם כו'), ולכן, זמן ירידת הגשמים הוא רק בלילי שבתות.

רשימות חוברת ב

היינו בהיותו (לא במצב של הליכה בעולם, אלא) בהתבודדותו בפ"ע (ע"ד "בשבתך בבינתך"¹⁶ דמכתב הנ"ל¹⁷ "שהוא מעמד הנשמה למעלה .. קודם ירידתה למטה"),

"אמר רבון העולמים כל העולם בצער" — דאין הארתו של רחב"ד בעולם עתה (להיותו בהתבודדותו בפ"ע), ובמילא ירד העולם ממדריגתו (כנ"ל ש"צער" שהוא גם לשון מצער מורה על הירידה במדריגה, וזהו שכל העולם בצער, שהעולם הוא במצב של ירידה ממדריגתו), וטעם הדבר —

דהא (שהרי) "חנינא בנחת" — בהתקשרותו למעלה (דוגמת המעמד ומצב שקודם הירידה למטה), היפך הירידה בעולם, שזהו נחת שלו, דהרי הירידה בעולם היא ע"ד מס"נ דאברהם אבינו ע"ה בנשמתו (נתבאר בלקו"ד²⁴, ושם הובא זה לענין מס"נ של אדה"ז, בעל ההילולא דכ"ד טבת), ובמילא, התקשרותו למעלה, היפך המס"נ בנשמתו לירד בעולם, הוא ה"נחת" שלו.

וזהו ג"כ לשון רש"י בפירוש "וחנינא בנחת", "שאין לו זריעה בשדות"²⁵, היינו, שאינו שייך — מצד עצמו — לעניני עוה"ז שהיא בדוגמת שדה, שע"י הזריעה בה — בששת ימי המעשה, "שש שנים תזרע שדך גו"²⁶, דקאי על כללות מעשינו ועבודתינו במשך ו' אלפי שני דהוי עלמא¹² — באים לשנה השביעית, אלף השביעי, משא"כ רחב"ד שהי' מ"חד חרוב", אלף השביעי²⁷, "ובשנה השביעית גו"²⁸, ולכן, מצד עצמו אינו שייך לעניני עוה"ז, זריעה בשדה כו'.

ולכן, בהיותו בביתו, בהתבודדותו בפ"ע, שאז ירד העולם ממדריגתו — "אתא מיטרא" — אף שאינם בעיתם, כנ"ל, כי לא

(24) ח"א פו, ב. — ושם, בפירוש המאמר שאברהם אבינו הי' נדיב בממונו גופו ונפשו, שאברהם אבינו הי' חכם גדול, אשר התענוג הכי גדול וטוב הוא להיות מונח במושכלות לעצמו, אלא שאברהם אבינו מסר את נפשו, הניח הצדה את התענוג השכלי שלו, והקדיש את הזמן לאנשים פשוטים להסביר להם אחדות הבורא.

(25) להעיר מפ"י הרי"ף ש"לא הי' צורך לרש"י לפרש כן", כי, זה שרק חנינא בנחת אף ש"יש הרבה בני אדם שאין להם זריעה", הוא, משום ש"כל העולם צריכין למטר מפני ריוח השער במזונות, אבל ר"ח לא הי' זקוק למזונות כי די לו בקב של חרובין בין יהיו מזונות ביוקר או בריוח", וא"כ, "ה"ל לפרש וחנינא בנחת לפי שאינו זקוק לתבואה כי אם לקב של חרובין".

(26) בהר כה, ג.

(27) ראה אוה"ת בהר (כרך ב) ע' תקצו. וש"נ.

(28) שם, ד.

רשימות חוברת כ

היו כדורו של שמעון בן שטח שירדו גשמים רק בעתם (ובודאי שלא היו בדרגא כזו שלא יהי' צורך בגשמים כלל).

ה. ועל זה "א"ר יוסף מאי אהניא לי' צלותי' דכהנא רבא לגבי רבי חנינא בן דוסא":

ר' יוסף — דייקא — שהוא האומר "אי לאו האי יומא כו", שמדגיש העילוי דמתן תורה (פסחים סח: 29), שענין מ"ת הי' התחברות שמים וארץ, גשמיות ורוחניות, ובלשון המדרש³⁰: בני רומי ירדו לסוריא כו'.

ולכן תמה "מאי אהני לי' צלותי'" — מה הועילה תפלתו של הכה"ג ש"לא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים"³¹, שתוכנה שהגשם צריך להיות לפי צורך מצב העולם, ע"י מעשה בני-אדם, באתערותא דלתתא דוקא, ולא לפי התקשרות — תפלת — עוברי דרכים, כבעובדא דרחב"ד, שבלכתו בעולם — "עוברי דרכים" — פעל זיכוך בעולם שנעשה במצב נעלה שאינו זקוק לגשמים ("פסק מיטרא"), אבל זיכוך זה אינו מצד מצב העולם עצמו, אלא בדרך ממילא, מצד דרגתו הנעלית של רחב"ד, שזוהי תפלתו — התקשרותו,

ומדייק "מאי אהניא לי' צלותא דכהנא רבה" — שביהכ"פ הי' נכנס לקדש הקדשים, היינו בחי' היותר קדושה בעולם (קדש הקדשים) שנה (יוהכ"פ, "אחת בשנה"³²) נפש (כה"ג המקודש מכל בני'), ואעפ"כ התפלל על ענינים גשמיים³³, לחברם יחד (לחבר בחי' היותר קדושה עם ענינים גשמיים), פגישת העליון והתחתון באמצע³⁴, שע"ז דוקא

29) ושם: "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא".

30) שמו"ר פי"ב, ג.

31) יומא שם.

32) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

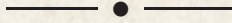
33) כולל גם התפלה ש"אל יכנס לפניך תפלת עוברי דרכים לענין הגשם בשעה שהעולם צריך לו" (גירסת אדה"ז בסדר העבודה שבסידור). — ולהעיר ש"גשם" כולל כל הענינים הגשמיים (ראה רמב"ן ר"פ בחוקותי).

34) ראה לקו"ת פ' ראה כו, א: "יש ב' מיני התגלות, אם שיתעלו העולמות, או שיהי' המשכת אלקות .. מלמעלה למטה. ועד"מ שני בני אדם אחד עומד בהר גבוה והב' בבקעה מקום מדרון ושפל, שיש ב' אופנים בקירובם, או שיעלה התחתון או שירד העליון". ושם כת, ב: "יש מעלה בכל אחד .. ע"י עליות העולמות שהתחתון מזדכך .. להיות כפי בחי' העליון .. מתאחד יותר עם גילוי האור .. משא"כ בירידת העליון למטה .. נמשך בו גילוי אור העליון ממש ("אור הסוכ"ע .. ממקום גבוה יותר") .. (אבל) אין הגילוי אור מתייחד כ"כ עם הכלי", "כיון שהכלי לא נודרך כו".

ולכאורה כוונת רבינו ב'פגישת העליון והתחתון באמצע" — שזה נעשה ע"י שגם העליון

רשימות חוברת ב

נעשה החיבור דעליון ותחתון (גשמיות ורוחניות) בשלימותו, ולא רק ירידת העליון³⁵, שעי"ז לא נעשה זיכוך ועליית התחתון, כבעובדא דרחב"ד.

יורד וגם התחתון עולה — שאז ישנם ב' המעלות: גילוי אור נעלה יותר שבירידת העליון, וגם זיכוך התחתון עי"ז שעולה בעצמו למעלה*.
 (35) ע"כ נמצא בגכת"ק, ולא נשלם הביאור בתיבות האחרונות (וגם לא העתיקם) —
 "לגבי רבי חנינא בן דוסא".

(* ואולי י"ל שענין זה מרומם גם בשאלת גשמים: "ותן טל ומטר" — שה"מטר", שענינו העלאת התחתון (מלמטה למעלה), בא יחד עם ה"טל", שענינו (ראה בהנסמן בהערה 5) ירידת העליון (מלמעלה למטה), שעי"ז ישנם ב' המעלות.

רשימות חוברת לח

פסח תש"א

רשימות חוברת לח

פסח תש"א, ניצא.

ביצי"מ נעשו ישראל לעם, וכמוש"נ ויהי שם לגוי. ולכן ילפינן מאז דיני גרות (יבמות), שהתחילו במילתם במצרים, וסיימו אצל הר סיני בהזאה וטבילה, וכדאיתא שם.

והנה, ישנם ענינים המוכרחים דא"א בלאה"כ כלל, ענינים הבאים מתוך הרחבה, וענינים דביני לביני. ובמזונות האדם ה"ה: הא' — לחם, ונתן לי לחם לאכול, אוהב גר לתת לו לחם ( ). הב' — בשר, וכדרוז"ל (חולין פד'). למדך תורה ד"א. ועייג"כ (יומא עה:): לחם ששאלו כהוגן בשר שלא כהוגן. ודביני ביני — הג' — ירקות, שהם דומיא דלחם מצה וכדאיתא (פסחים ט:), אבל בכ"ז אינם הכרח כ"כ. ויעוין חולין (שם) מי שיש לו מנה כו'.

והנה נפ"מ בין בנ"י לאו"ה, שגם הגשמיות שלהם בא מצד הקדושה דוקא — עיין אגה"ת פ ובקונטרס ומעין סק — ולכן כשהי' ברוחניות סיהרא באשלמותא בימי שלמה, הי' ג"כ איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ולהיפך, כשחרב ביהמ"ק, ונהר יחרב ויבש, הנה גם בגשמיות ירד מצבם למוטב, וכדאיתא סוף סוטה באריכות.

ולהורות ע"ז, הנה, מצות אכילת פסח — בשר — אין עתה אחר שחרב ביהמ"ק. מצות מצה — לחם, הכרחיות — גם עתה מה"ת כמו בזמן ביהמ"ק. מצות מרור, ירקות, מה"ת אינה, כי דיו לעבד להיות כרבו, אבל זהו ע"פ שורת הדין, הבנה והשגה, סדר ההשתל' ע"פ דינה של תורה. אבל מדרבנן, ד"ס למע' מהשתל' (עיין לקו"ת נשא ואין לא אשא פנים כו'), הנה פסקו שגם ירקות ישנם עתה.

אבל תנאי בלחם — בהכרחיות — א' שלא יהי' בהתנשאות, חמץ, כחי ועוצם ידי עשה לי גר'. ב' שאין צריך להיות טוב טעם בזה, בלא לב ולב. ולכן אף דיש טעם במצה, שלכן אסור לאכול אחר האפיקומן, ורק דלא נפיש טעמי' (פסחים), אבל אין הטעם עיקר, דלכן בלע מצה יצא (פסחים). אבל לאידך גיסא, אין צ"ל טעם מרירות במצה, כיון שהוא הכרח לקיום הגוף שכך נוצר בטבעו. משא"כ מרור, שאינו הכרח — ירקות, הרי מצ"ע צ"ל מר, דכיון דאפ"ל בלא זה, נוח לו שלא יכנס במלחמה זו. וגשמיות מצ"ע ה"ה מות — בגימט' מרור — עיין לקו"ת ד"ה להבין מ"ש בהגדה ס"ג.

רשימות חוברת לח

והנה כל פרטים הנ"ל ה"ה דוקא בליל פסח, שהוא לילה הראשונה להיות ישראל לעם, ועדיין לא עבר עליהם אור יום, והראי' שהרי ברח העם (וכדפי' בסש"ב פ), שבחושך הלילה אין רואים האמת שה"א אמת גו', ולכן הוזקקו לכל זהירות הנ"ל, משא"כ בשאר הלילות, שהי' יום בינתיים, אוכלין חמץ ומצה ושאר ירקות.

וחמץ אסור לגמרי בליל זה, ואדרבה, אסורו מתחיל מחצות היום, אך חלק (פסחים), משא"כ שאר ירקות דמותו גם בלילה. כי, מתיקות האוכל — ירקות מתוקים — אפשר שיביא תועלת בקדושה, חמרא וריחני פקחין, אלא שלרמז שמצ"ע הוא מות, בא חיוב אכילת מרור, משא"כ ההתנשאות — חמץ — אף שלפעם צ"ל ויגבה לבו בדרכי ה', שמינית שבשמינית, הרי הם צריכים לבוא לא מענינים גשמים — לחם — כ"א מהתבוננות שעבודתו תופסת מקום מפני שנשמתו היא חלק אלק' ממעל, אל יבוש מפני המלעיגים וכו'. ואדרבה, אסור אכילת חמץ קודם לחיוב מצה, כי סומ"ר הוא הקדמה לוע"ט. והא דהקריבו שתה"ל בחה"ש, הוא, מפני שאז הוא בדוגמת לע"ל, חירות ממה"מ [ולהעיר שגם שתה"ל לא קרבו ע"ג המזבח — מכ' לבראנדט בארוכה — י"ל שהוא ע"ד וכתר מל', שלא הי' יכול להיות ע"י המן אפי' אחר הביורור, וכדאיתא בתו"א ביאורו].

והנה פסח הוא אתדל"ע, ואח"כ צ"ל אתדל"ת, ספה"ע, שעיי"ז באים לחה"ש, מ"ת, שאותי אתם לוקחים, וישראל ואורייתא וק' כ"ח. וספה"ע הוא בירור הגוף ונה"ב, שלכן בא משעורים, מאכל בהמה, שצריך להאיר הבהמה, ספירה מל' מספרים, אבן ספיר, מנוצצין (זהר). ומאירין אותה מט' יום, שזהו ביכולת האדם להשיג, שגם מרע"ה רק מט' שערים השיג, וחסרון שער הנו"ן נאמר ע"ז ותחסרהו מאלק' דוקא, כי שער הנו"ן הוא למע' מעולמות, שכל הבריאה היא כבהמה לגבי אדה"ע שעל הכסא, והוא בידיעת הבורא (וכמ"ש הרמב"ן בתחלת פי' עה"ת). אלא שהמ"ט שערים הם הכנה ומבוא לבוא לשער הנו"ן, שלכן נאמר תספרו — תאירו — חמשים יום. וסופרים רק מט', ובגמר המט', הרי הבהמה נהפכת לאדם, ואז מקריבין שתה"ל מחטים שהוא מאכל אדם. וזהו הנוסח שני ימים, ולא יום שני, כי ביום השני האירו שתי מדרי', ולא מדרי' שני. ויש ב' נוסחאות בעומר — פנימית — או לעומר — מקיף [וכמ"ש אגה"ק יג'], כי באמת ההארה בפנימית, אבל אין מרגישים, עד עת קץ שוראו כל בשר גו', ולכן אמרינן לעומר.

ובהיות חה"ש המשך וסיום דחה"צ, שלכן לפעמים בא בחמשה

רשימות חוברת לח

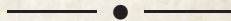
כו' ( ), שאינן לו יום קבוע בחדש, כ"א תלוי בפסח, הרי גם בו נרמזים ג' חלוקים הנ"ל דפסח מצה מרור.

דהנה ג' שמות לחה"ש: זמן מ"ת, חה"ש, יום הבכורים. וחלוקם: מ"ת הי' גם בשנה א' ליצי"מ. חה"ש שהוא ע"ש ז' שבועות, מתחיל רק משנה הב', כי בשנה א', מ"ת, הי' ביום נא' ( ). בכורים רק בכואם לארץ.

בעבודה: בכלל צ"ל אתדל"ע ע"י אתדל"ת, אשה מזרעת יולדת זכר, אבל הא שאתדל"ע תלוי באתדל"ת הוא בחדס עליון, כי א"ע נברא לבורא, וא"א להגיע למע' משרשו, עין עיטם. והנה בעבודה דאתדל"ת ישנם כמה מדרי', ובמדת ב"ו שהולך מן הקל אל החמור, ובקל יותר להיות יר"א ליושב אהל ולא ליושב קרנות — וכמו שלא רצו המרגלים ליכנס לארץ מטעם זה, ארץ אוכלת יושבי' — עד שארז"ל (פסחים) ע"ה אסור לאכול בשר, משא"כ ת"ח. ועד"ז שייך בכאו"א.

וזהו שתחלת הכל הי' מ"ת, ל' נתינה ומתנה, שביטל מצ"ע הגזירה דבני סוריא לא יעלו לרומי כו', ועי"ז נתקשר אתדל"ע באתדל"ת. וזה יכול להיות גם בשנה הא' ליצי"מ, קודם העבודה, כיון שהי' בחדס עליון [לקו"ת פי' בחדש השני ליצי"מ]. חה"ש, בירור המדות, וזה יגרום יום הנו"ן, אתדל"ע, רק אחר מ"ת, בטול הגזירה כנ"ל. אבל, גם אז, הרי משך זמן היו במדבר — יושבי אהל — ולא היו שייכים לעבודה בענינים הגשמיים, ובפרט בכורים שהם דוקא מפרות מובחרים ביותר, שלכן אין מביאים מפרות שבעמקים כו' (בכורים). ורק אח"כ באו לא"י, ישראל ע"ש שרית עם אלק', בגימט' הטבע, שגם בטבע נראה למע' מן הטבע, ונתוסף מצות בכורים.

ובהמשך לענינים דפסח הנ"ל, הרי בכורים, פרות היותר מובחרים, אין נוהגים אלא בפני הבית (שקלים ח' ח'), וע"ד הנ"ל במצות ק"פ. זמן מ"ת, אין בזה חלוק בין זה"ב וזה"ג. חה"ש, התלוי בספה"ע, הרי בזה"ב הי' מה"ת, משא"כ עתה שאינו אלא מד"ס, וכפסק ההלכה בשו"ע או"ח סי' תפט' ס"ו ע"פ דעת רוב הפוסקים.

רשימות חוברת לח

פסח תש"א, ניצא.

א. ביציאת מצרים (ענינו של חג הפסח) נעשו ישראל לעם¹, וכמו שנאמר² "ויהי שם לגוי". ולכן ילפינן מאז דיני גרות (יבמות מו, א³), שהתחילו במילתם במצרים, וסיימו אצל הר סיני בהזאה וטבילה, וכדאיתא שם⁴.

ומזה מובן שעניני חג הפסח, שאז נעשו ישראל לעם — הם ענינים עיקריים בחיי בני"י.

ובהתאם לכך יש לבאר תוכן ג' הענינים דפסח מצה ומרור — שהם ענינים עיקריים דחג הפסח, שלכן "כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו"⁵ — שהם ענינים עיקריים בחיי בני"י אשר בהם מתבטא יחודם של עם ישראל לגבי שאר אומות העולם.

ב. ובהקדמה:

דהנה, בצרכי האדם ישנם ג' סוגים: (א) ענינים המוכרחים דאי אפשר בלאו הכי כלל, (ב) ענינים הבאים מתוך הרחבה, (ג) וענינים דביני לביני, שהם בבחי' ממוצע בין הענינים המוכרחים שאי אפשר בלאו הכי כלל, לבין הענינים הבאים מתוך הרחבה, שאינם הכרח ממש שאי אפשר בלעדם כלל, אבל לאידך, אינם עניני מותרות ממש שבאים מתוך הרחבה.

וג' סוגים הנ"ל במזונות האדם — הרי הם לחם בשר וירקות, שדוגמתם הם ג' הענינים דמצה פסח ומרור:

(1) ראה גם "רשימות" חוברת יו"ד ע' 20 ואילך (הוית ישראל לעם ביצי"מ ומ"ת וכו').
 (2) תבוא כו, ה ("וירד מצרימה גו' ויהי שם לגוי". וראה יל"ש עה"פ: "ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצויינים שם לגוי").
 (3) ושם (ובפרש"י): "ת"ר גר שמל ולא טבל, ר"א אומר הרי זה גר, שכן מצינו באבותינו שמלו (בימי משה כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל התורה ולקבל פני השכינה) ולא טבלו. טבל ולא מל, ר' יהושע אומר הרי זה גר, שכן מצינו באמהות (נשותיהם) שטבלו (כדמפרש לקמן דאם לא טבלו כמה נכנסו תחת כנפי השכינה) ולא מלו. וחכמים אומרים .. אין גר עד שימול ויטבול".
 (4) מו, ב: "טבילה .. מהכא ויקח משה את הדם ויזרוק על העם (משפטים כד, ח), וגמירי דאין הזאה בלא טבילה".
 (5) פסחים קטז, סע"א ואילך (במשנה).

רשימות חוברת לח

ענין הא', המוכרח ואי אפשר בלאה"כ — לחם (מצה), כלשון הכתובים "ונתן לי לחם לאכול", "אוהב גר לתת לו לחם" (ויצא כח, כ. עקב יו"ד, יח⁶).

ענין הב', הבא מתוך הרחבה — בשר (פסח), וכדרשת רז"ל (חולין פד, א) "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך", למדך תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון. — ועייג"כ מארז"ל (יומא עה, ב) "לחם ששאלו כהוגן" (שאי אפשר להיות בלא לחם⁸), "בשר ששאלו שלא כהוגן" (שהי אפשר להם בלא בשר⁹).

ודביני לבני — ענין הג' — ירקות (מרור), שהם דומיא דלחם מצה, וכדאיתא בגמרא (פסחים לט, א¹⁰), אבל בכל זאת אינם הכרח כל כך. ויעוין חולין (שם) "מי שיש לו מנה יקח לפסו (לקדרתו) ליטרא ירק, עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים (אבל בשר לא יאכל), חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר כו"¹¹, היינו, שירקות אינם דבר המוכרח כ"כ, שלכן, מי שאין לו מנה לא יקח ליטרא ירק, כיון שיכול להתקיים גם בלא ירק, אבל לאידך, אינם מותרות לגמרי כמו בשר, שלכן לוקחם מי שיש לו מנה, אף שעדיין אינו לוקח בשר (עד שיהיו לו חמשים מנה).

ג. ואף שג' ענינים הנ"ל דלחם בשר וירקות הם אצל כל בני-האדם — הנה יש בזה נפק"מ בין בני" לאומות העולם:

מהתכונות המיוחדות דבני" — שגם הגשמיים שלהם בא מצד הקדרושה דוקא (עיין אגה"ת פ"ו ובקונטרס ומעין סק¹¹). ולכן,

6) ובפרש"י עקב שם: "ודבר חשוב הוא זה שכל עצמו של יעקב אבינו על זה התפלל, ונתן לי לחם לאכול גו".

7) פ' ראה יב, כ.

8) פרש"י שם.

9) פרש"י בשלח טז, ח (בפירוש הב'. אבל בפרש"י יומא שם: "מתוך כרס מלאה, שהרי מקנה רב הי' להם", כבפירושו עה"ת בפ' הא': "שהרבה בהמות היו להם").

10) ושם (ובפרש"י): "ממאי דהאי מרור מין ירק הוא, אימא מרירתא דכופיא (מרה של דג ששמו כן), דומיא דמצה (שהרי הוקשו), מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע, ואימא כו' דומיא דמצה וכו".

11) באגה"ת פ"ו: "בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה כשהיתה השכינה שורה בישראל בבמה"ק .. לא היו מקבלים חיות לגופם רק ע"י נפש האלקית לבדה, מבחי' פנימי' השפע שמשפיע א"ס ב"ה כו".

ובקונטרס ומעין מאמר ז': "העכו"ם הנה כל קבלת שפעם הוא מאחוריים, אבל ישראל מקבלים שפעם מהפנימית .. פנימית רצונו וחפצו האמיתי", ומוסיף, שגם "מי שחטא ופשע

רשימות חוברת לח

כשהי' ברוחניות מצב ד"סיהרא באשלמותא" בימי שלמה¹², הי' ג"כ המצב בגשמיות באופן של שלימות, איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו¹³, ולהיפך, כשחרב ביהמ"ק, "ונהר יחרב ויבש"¹⁴, הנה גם בגשמיות ירד מצבם של בני"י למוטב, וכדאיתא בגמרא סוף סוטה באריכות.

ולהורות על זה שאצל בני"י גם הגשמיות בא מצד הקדושה דוקא, ובהתאם לכך ישנם שינויים במצבם הגשמי של בני"י — הנה, גם בהחיוב דפסח מצה ומרור (שמורים על צרכיהם הגשמיים של בני"י, בשר לחם וירקות) יש שינויים בהתאם למצב הקדושה:

מצות אכילת פסח — בשר, הרחבה — אין עתה (בזמן הזה) אחר שחרב ביהמ"ק, כאמור, שכשחרב ביהמ"ק הנה גם בגשמיות ירד מצבם של בני"י, ואין אצלם ענינים של הרחבה (בשר).

מצות מצה — לחם, הכרחיות — גם עתה חיובה מן התורה¹⁵ כמו בזמן ביהמ"ק, כי לחם הוא דבר המוכרח שאי אפשר בלאה"כ גם אחר שחרב ביהמ"ק.

ומצות מרור — ירקות, שאינם הכרח כ"כ — מן התורה אינה¹⁶, כי, אמרו חז"ל¹⁶ "מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו.. דיו לעבד להיות כרבו" (שהרי בית המקדש חרב שהוא ביתו של הקב"ה). ועד"ז בנדו"ד, שלאחרי חורבן ביהמ"ק די בלחם, דבר המוכרח בלבד, ואין צורך (לא רק בבשר, אלא אפילו) בירקות. אבל זהו ע"פ שורת הדין, הבנה והשגה, סדר ההשתלשלות, ע"פ דינה של תורה; אבל מדרכנן, דברי סופרים שלמעלה מהשתלשלות (עיי' לקו"ת נשא¹⁷ בענין ואיך לא אשא פנים לישראל

.. (ש)אז מקבל שפעו כדוגמת הבע"ח ונוטל חלק בראש ממה שהמשיך לסט"א" (כמבואר באגה"ת שם) — "זה רק לפי שעה, אבל אח"כ אינו מקבל על ידן, שאין זה מקומו לקבל מבחי' אחוריים.. רק לפי שעה נוטל מהם חלקו שהמשיך להם.. אבל אח"כ אינו מקבל מהם שפע חיותו ובהכרח שתופסק ההשפעה".

(12) זהו ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד.

(13) מ"א ה, ה (י"ושב יהודה וישראל לבטח איש תחת תחת גפנו ותחת תאנתו גו' כל ימי שלמה").

(14) ישעי' יט, ה. איוב יד, יא. וראה חז"א ו, ב. כה, א. כו, א. ועוד. לקו"ת במדבר יג, סע"ג. אוה"ת נ"ך (כרך ב') ע' א"ז ואילך. ובכ"מ.

(15) פסחים קכ, א. שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ה סט"ו.

(16) ברכות נח, ב (ובפרש"י).

(17) כו, א ואילך. — ושם, בביאור מארז"ל (ברכות כ, ב) "וכי לא אשא פנים לישראל

רשימות חוברת לח

כו' — הנה פסקו שגם ירקות ישנם עתה, שאחר שחרב ביהמ"ק יכול להיות גם דברים שאינם הכרח כ"כ.

ד. אבל, ענין הלחם והירקות שבצרכי בני"י — מתבטא (בחג הפסח שבו נעשו ישראל לעם) במצה ומרור דוקא, כי:

אף שלחם הוא דבר המוכרח שאי אפשר בלאה"כ, מ"מ, יש תנאי בלחם — בהכרחיות — שיהי' באופן של מצה, ובשתיים¹⁸: (א) שלא יהי' בהתנשאות, חמץ¹⁹, שלילת ההרגש ד"כחי ועוצם ידי עשה לי גו"²⁰, (ב) שאין צריך להיות טוב טעם בזה, היינו, שגם דבר המוכרח כלחם צ"ל בלא לב ולב²¹, ולכן אף דיש טעם במצה — שלכן אסור לאכול אחר האפיקומן "כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה"²², ורק דלא נפיש טעמי' (פסחים קיט, ב²³) — אבל אין הטעם עיקר, דלכן, בלע מצה (שלא הרגיש הטעם) יצא (פסחים קטו, ב²⁴).

אבל לאידך גיסא, אין צריך להיות טעם מרירות במצה, היינו, שבדבר המוכרח (מספיק שיהי' בלא לב ולב, אבל) אין צורך שירגיש שזהו דבר מר — כיון שהוא הכרח לקיום הגוף, שכך נוצר בטבעו; משא"כ מרור, שאינו הכרח — ירקות — הרי הדבר מצד עצמו [לולי עבודת האדם — באופן של מלחמה — להשתמש בו באופן שיביא תועלת בקדושה, וכדלקמן] צריך להיות אצלו מר, דכיון דאפשר לו בלא זה (שהרי אינו הכרח כ"כ), נוח לו שלא יכנס במלחמה זו.

שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית כו", שנשיאת פנים היא המשכה וגילוי מבחי' שלמעלה מן ההשתלשלות, "ולכן יש כח ביד חכמים להצריך לברך בהמ"ז אפילו בפחות מכשיעור שביעה שמן התורה, מפני שהן מבחי' ישא ה' פניו שלמעלה מן ההשתלשלות".

18 ראה גם לקו"ת שה"ש יד, ד: "מצה הוא בחי' שאין בה גובה והתנשאות כלל, ואין בה טעם כלל כו".

19 ראה לקו"ת צו יג, ג. ובכ"מ.

20 עקב ת, יז.

21 ע"פ לשון הכתוב דברי הימים א' יב, לג, וכפי' ויק"ר פכ"ה, ב. הובא ברש"י שם (הערת רבינו בסה"מ תש"ט ע' 222).

22 שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תעח.

23 ושם: "אין מפטירין אחר מצה אפיקומן". ופריך, "תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אחר הפסח הוא דלא, אבל לאחר מצה (בלא פסח) מפטירין", ומשני, "לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא אחר מצה דלא נפיש טעמייהו, אבל לאחר הפסח דנפיש טעמי' ולא מצי עבורי' לית לן בה, קמשמע לן".

24 וראה רשב"ם שם, שרק "לכתחילה טעם מצה בעינן".

רשימות חוברת לח

וכידוע שגשמיזם מצ"ע ה"ה מות — בגימטריא מרור — עיין לקו"ת צו ד"ה להבין מ"ש בהגדה ס"ג²⁵.

ה. והנה, כל פרטים הנ"ל בלחם וירקות שצ"ל באופן של מצה ומרור — הרי הם דוקא כליל פסח, משא"כ בשאר הלילות אין חיוב דמצה ומרור:

יחודו של ליל פסח — שהוא לילה הראשונה להיות ישראל לעם, ועדיין לא עבר עליהם אור יום, היינו, שלא האיר אצלם אור הקדושה, והראי', שהרי "ברח העם"²⁶ (וכדפירש רבינו הזקן בסש"ב פל"א "דלכאור' הוא תמוה למה היתה כזאת, וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא הי' מוכרח לשלחם, אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין הי' בתקפו כו"), וזהו שלא עבר עליהם אור יום, אלא נמצאו עדיין בחשכת הלילה, שבחושך הלילה אין רואים האמת ש"ה' אלקים אמת גו"²⁷.

ולכן, כליל פסח שהיו במצב דחשכת הלילה, הוזקקו לכל זהירות הנ"ל [שהלחם — הכרחיות — יהי' מצה, ללא התנשאות, וללא טוב טעם, והירקות — דברים שאינם מוכרחים כ"כ — יהיו מצ"ע באופן של מרירות], משא"כ בשאר הלילות, שהי' יום בינתיים, מצב של אור שרואים האמת כו', אין צורך בכל זהירות הנ"ל, ולכן אוכלין חמץ²⁸ ומצה ושאר ירקות (ואין חיוב לאכול מרור).

ו. ובליל הפסח גופא יש חילוק בין חמץ לשאר ירקות — שחמץ אסור לגמרי כליל זה, ואדרבה, אסורו מתחיל מחצות היום, כדרשת חז"ל על הפסוק²⁹ "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" (שבא "לרבות ארבעה עשר לביעור"), "ואימא מצפרא, אך חלק"³⁰ (פסחים ה, א), משא"כ שאר ירקות דמותר גם כלילה. כי:

מתיקות האוכל — ירקות מתוקים (היפך המרור) — אפשר

25) ושם (צו יב, סע"ד ואילך): "איתא בפע"ח (שער חהמ"צ פ"ג) מרור גי' מות, ור"ל כי הגשמיזם נק' מות ורע שהוא כלה ונפסד .. וע"כ צריך להיות בחי' מרור ומרירות ממה שנמשך אחר הגשמיזם כו'".

26) בשלח יד, ח.

27) ירמי' יו"ד, יו"ד.

28) להעיר, שפסח מצרים "אין חימוצו נוהג אלא יום אחד" (פסחים צו, רע"ב).

29) בא יב, טו.

30) "אכין ורקין מיעוטיין, אלמא מקצת היום מותר ומקצתו אסור, ומעתה יש לנו לחלק

חציו לאיסור וחציו להיתר" (פרש"י שם).

רשימות חוברת לח

שיביא תועלת בקדושה, וכמו "חמרא וריחני פקחין"³¹, אלא, שכדי לרמז שהגשמיות מצ"ע (קודם שמביא תועלת בקדושה) הוא מות, בא חיוב אכילת מרור.

משא"כ ההתנשאות — חמץ — אף שלפעמים צ"ל "ויגבה לבו בדרכי ה'"³², "שמינית שבשמינית"³³, הרי הם (ההגבהה והשמינית שבשמינית) צריכים לבוא לא מענינים גשמיים — לחם — כי אם מהתבוננות שעבודתו תופסת מקום למעלה, מפני שנשמתו היא "חלק אלקי ממעל"³⁴, וההגבהה היא רק בנוגע לעבודת ה' — ש"אל יבוש מפני המלעיגים וכו'"³⁵.

ולא זו בלבד שחמץ אסור לגמרי (דלא כירקות), אלא אדרבה, איסור אכילת חמץ קודם לחיוב מצה — כי, "סור מרע" (איסור אכילת חמץ) הוא הקדמה ל"ועשה טוב" (חיוב אכילת מצה)³⁶.

והא דהקריבו שתי הלחם בחג השבועות אף ש"חמוץ תאפינה"³⁷ — הוא מפני שאז הוא בדוגמת לעתיד לבוא, כמארז"³⁸ (בענין הלוחות שניתנו בחג השבועות) "חרות על הלוחות .. א"ת חרות אלא חירות .. חירות ממלאך המות" ("הוא יצה"ר"³⁹, שנמשל לחמץ⁴⁰), ובמצב כזה, אין מקום לחשוש מחמץ, הגבהה והתנשאות כו"⁴¹.
[ולהעיר, שגם שתי הלחם דחג השבועות לא קרבו ע"ג המזבח

(31) יומא עו, ב. וש"נ (וראה תניא פ"ז).

(32) דה"ב יז, ו (וראה לקו"ת במדבר טו, ג).

(33) ראה סוטה ה, א: "ת צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית" (מעט גאווה —

פרש"י). וראה לקמן הערה 43.

(34) תניא רפ"ב.

(35) ראה טואו"ח ס"א ובנו"כ.

(36) להעיר, שלעיל (ס"ד) ביאר רבינו שמצה ענינה השלילה דחמץ (שלילת ההתנשאות, ושלילת הטוב טעם כו', שזהו ע"ד "סור מרע"), וכאן מדגיש את הענין החיובי דאכילת מצה, "עשה טוב" (ולהעיר מהמבואר בדרושי חסידות שאכילת מצה ענינה ענין הביטול לאלקות, ענין האמונה וכו').

(37) אמור כג, יז.

(38) שמו"ר פמ"א, ז.

(39) ב"ב טז, א.

(40) ראה לקו"ת שבעה ערה 19: "כי יתחמץ לבבי, המשיל הלב הנוטה להרשע לחמץ. וכן בלשון רז"ל כאן קודם שהחמץ כאן לאחור שהחמץ. וכן משלו היצה"ר לשאור, ואמרו מי מעכב שאור שבעיסה מעכב".

(41) ראה גם לקו"ש חכ"ב ס"ע 31 ואילך. חל"ב ע' 136, ובהנסמן שם.

רשימות חוברת לח

(נתכאר במכתב לבראנדט בארוכה⁴²). ויש לומר שהוא ע"ד "וכתר מלכות", שלא הי' יכול להיות ע"י המן אפילו אחר הבירור, וכדאיתא בתו"א ביאורו⁴³, ועד"ז בנדו"ד, שההקרה ע"ג המזבח אינה יכולה להיות בחמץ אפילו אחר הבירור, בחג השבועות].

ז. והנה, ג' הענינים דפסח מצה ומרור שבחג הפסח — מרומזים גם בחג השבועות שהוא ההמשך והסיום דחג הפסח.

ובהקדמה⁴⁴:

פסח הוא אתערותא דלעילא ("נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"⁴⁵), ואח"כ צ"ל אתערותא דלתתא, שזוהי העבודה דספירת העומר, שע"ז באים לחג השבועות, מתן תורה, שעל ידה "אותי אתם לוקחים"⁴⁶, וישראל ואורייתא וקב"ה כולא חד⁴⁷.

וספה"ע הוא בירור הגוף ונפש הבהמית — שלכן בא העומר משעורים, מאכל בהמה⁴⁸, שצריך להאיר הבהמה — שזהו התוכן דספירה, מלשון מספרים, אבן ספיר, מנוצצין (זהר ח"ב קלו, ב⁴⁹), ענין האור.

42) במכתב שכתב רבינו להרב בראנדט — מענה על כמה שאלות, וביניהם "מה שהקשה אתולע" הובא בשל"ה הל' שבועות והוא מזו"ב קפג: שבשבועות הי' קרב חמץ ע"ג המזבח והיינו שתה"ל, וקשה ממנחות עב: דאיתא שם שתי הלחם לאו בני הקרבה ניהרו, ועל זה מתחיל רבינו לבאר ש"פשיטא דלכ"ע אין שתה"ל עצמן נשרפין ע"ג המזבח, ומאריך בזה (י"ל בעזה"י בפ"ע). וראה גם מכתב רבינו באגרות קודש ח"א ע' שח ואילך.

43) ראה תו"א מג"א צא, ב: "יש בחי' המן לאחר הבירור שנכלל בקדושה, והוא ויגבה לכו בדרכי ה' .. זהו ענין שהת"ח צריך להיות בו שמינית שבשמינית .. והגבהה והעלאה זו הוא בחי' התנשאות דקדושה בחי' המן לאחר הבירור, ומקורה ושרשה למעלה באורות עליונים הם בחינת לבוש וסוס, כי הלבוש הוא ה' מלך גאות לבש בבחי' גאות והתנשאות, וסוס בימיטריא ב"פ ס"ג, משא"כ בחי' כתר מלכות .. אין בולעו"ז בבחי' המן בחי' זו כלל, אלא היא בחי' בטול רצון ממש, נעשה קודם לנשמע כו". ושם צב, א: "הכתר .. נעשה רק ע"י ישראל שהם מקדשי שמך ע"י נעשה ונשמע בחי' בטול בא"ס דוקא, ולא ע"י גסות בחי' המן אפי' אחר הבירור שיתברר בקדושה".

44) הבהא לקמן — ראה לקו"ת ויקרא ג, א. אמור לה, ב ואילך. במדבר יו"ד, א ואילך. שה"ש לה, ג. ובכ"מ.

45) נוסח הגדה של פסח.

46) לשון חז"ל — תנחומא אמור יז. וראה שמור"ר פל"ג, ו: "הקב"ה נתן תורה לישראל ואומר להם לי אתם לוקחים". וראה תניא פמ"ז.

47) ראה זח"ג עג, א.

48) סוטה רפ"ב (וראה פסחים ג, סע"ב). — וראה לקו"ת אמור ובמדבר שם.

49) ושם: "השמים מספרים .. מאי מספרים .. דנהרין ונציצין בנציצו דנהורא עלאה כו". וראה לקו"ת אמור שם: "וספרתם לכם .. וספרתם הוא לשון בהירות, כמו אבן ספיר, וכן ע"ס

רשימות חוברת לח

וספה"ע היא במשך מ"ט יום — להורות שמאירין אותה (את הבהמה, נה"ב) ע"י המט' יום:

מ"ט יום מורה על האור (יום) דמ"ט שערי בינה⁵⁰, שזהו (מ"ט שערים בלבד) ביכולת האדם להשיג, משא"כ שער הנו"ן אין ביכולת האדם להשיג, וכפי שמצינו שגם משה רבינו ע"ה, רק מט' שערים השיג ולא שער הנו"ן, וחסרון שער הנו"ן נאמר על זה "ותחסרהו גו' מאלקים" דוקא⁵¹, כי, שער הנו"ן הוא למעלה מעולמות.

וזהו שמאירין את הבהמה (נה"ב) ע"י האור דמ"ט שערים — שאור זה שייך לדרגת הבהמה, כיון שכל הבריאה היא כבהמה לגבי אדם העליון שעל הכסא, משא"כ שער הנו"ן שלמעלה מעולמות והוא בידיעת הבורא (וכמ"ש הרמב"ן בתחלת פירושו על התורה⁵²), אינו שייך להארת הבהמה.

אלא שאעפ"כ שייך גם ספה"ע לשער הנו"ן, כיון שהמ"ט שערים הם הכנה ומבוא כדי לבוא לשער הנו"ן,

שלכן נאמר "תספרו — תאירו — חמשים יום"⁵³, וסופרים רק מט', כיון שע"י המ"ט שערים באים לשער הנו"ן,

ולכן, בגמר ספירת המט' — לאחרי שמאירים את הבהמה במ"ט השערים (ששייכים לבחי' בהמה) שעל ידם באים לשער הנו"ן — הרי

הוא לשון בהירות, וזהו וספרתם לכם היינו להמשיך ע"ס שיאירו לכם למטה (עיינן בפרדס .. אמאי אקרי ספירות ע"ש השמים מספרים כו'. ועיינן בוהר .. מאי מספרים כו' דנהרין כו').

(50) כלומר: נוסף לכך שמ"ט יום דספה"ע מורים על מ"ט פרטי המדות (ז' מדות כפי שכלולים מז') דנה"ב שעיקרה מדות, שבכל יום נעשה הבירור דמדה פרטית — מורים המ"ט יום דספה"ע גם על מ"ט שערי בינה, שבהם מאירים (ספירה מלשון אבן ספיר) את נה"ב, ועיי"ז נעשה הבירור שלה.

(51) ראה ר"ה כא, ב: 'נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר (תהלים ת, ו) ותחסרהו מעט מאלקים". וראה ד"ה חמישים שע"ב תרנ"ג (סה"מ תרנ"ג ס"ע רסט ואילן).

(52) ושם: "בבריאת העולם חמשים שערים של בינה, כאילו נאמר שיהי' בבריאת המחצב שער בינה אחד בכחו ותולדותיו, ובבריאת צמח האדמה שער בינה אחד, ובבריאת האילנות שער אחד, ובבריאת החיות שער אחד .. ויעלה זה לבריאת בעלי נפש המדברת .. ומשם יעלה לגלגלים .. בכל אחד מהם שער חכמה אחד שלא כחכמתו של חבירו .. שהם נ' חוץ מאחד. ואפשר שיהי' השער הזה בידיעת הבורא יתב' שלא נמסר לנברא" (ושם, ש"המספר הזה רמוז בתורה בספירת העומר כו').

(53) אמור כג, טז. — וראה לקו"ת במדבר ושה"ש שם.

רשימות חוברת לח

הבהמה נהפכת לאדם (ששייך לשער הנו"ן), ואז מקריבין שתי הלחם מחטים⁵⁴ שהוא מאכל אדם⁵⁵.

וזהו שהנוסח דספה"ע הוא "היום שני ימים", ולא יום שני, כי בכל יום מאירים (נוסף על המדריגה החדשה) גם המדריגות שהאירו בימים שלפנ"ז, כך, שביום השני האירו שתי מדריגות ("שני ימים"), ולא (רק) מדריגה שני' (יום שני)⁵⁶.

ולהוסיף, שבספה"ע יש ב' נוסחאות⁵⁷: "היום כו' בעומר" — פנימית, או "היום כו' לעומר" — מקיף [וכמ"ש באגה"ק סי"ג⁵⁸]. והענין — כי באמת ההארה שע"י הספירה היא בפנימית, אבל אין מרגישים אותה⁵⁹, עד עת קץ ש"וראו כל בשר גו"ו"⁶⁰, ולכן אמרינן "לעומר", כיון שמצד ההרגש שלנו — שאין אנו מרגישים ההארה בפנימיות — ה"ז כמו בבחינת מקיף⁶¹.

ובהיות חג השבועות המשך וסיום דחג המצות, שלכן לפעמים בא בחמשה כו' (62), שאין לו יום קבוע בחודש, כי אם תלוי בקביעות דפסח — הרי גם בו נרמזים ג' חלוקים הנ"ל דפסח מצה ומרור, כדלקמן.

54 תשא לד, כב ("וחג שבועות .. ביכורי קציר חטים") ובפרש"י ("שאתה מביא בו שתי הלחם מן החטים .. מנחה ראשונה הבאה מן החדש של חטים למקדש, כי מנחת העומר הבאה בפסח מן השעורים היא").

55 ראה לקו"ת אמור שם.

56 ראה גם לקו"ת במדבר שם.

57 ראה שר"ע אדה"ז אר"ח סתפ"ט ס"ז. וראה גם לקו"ש ח"ג ע' 1002 הערה 3. וש"נ.

58 באגה"ק שם (ק"ט, ב), בביאור הכתוב (תהלים לא, כ) "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך": "ומ"ש ליראיך ולא ביראיך, היינו, שכל מה שהוא בבחינת העלם .. בחי' זו אינה מלוכבת תוך הגוף במוחו ולבו אלא הוא בבחינת מקיף מלמעלה כו'". — ועפ"ז מבאר רבינו ב' הנוסחאות בספה"ע: "בעומר" — שמאיר בפנימיות, ו"לעומר" — שאינו אלא בבחי' מקיף.

59 ראה גם דרמ"צ כד, ב: "כל יו"ט האלו הגם שכעת אנחנו איננו רואים הגילוי, מ"מ, באמת הוא מאיר וזורח על נפש האדם בפנימיותו ממש .. אלא שהגוף אינו רואה בגילוי כו'".

60 ישע"י מ, ה.

61 ולהעיר מתניא פמ"ח (סח, א): "כל אור א"ס ב"ה נק' טובכ עלי' אף שהוא בתוכה ממש, מאחר שאין השפעתו מתגלית בה יותר רק משפיע בה בבחי' הסתר והעלם, וכל השפעה שבבחי' הסתר נקרא מקיף מלמעלה".

62 ראה ר"ה ו, ב: "עצרת פעמים ה' פעמים ששה פעמים שבעה". וראה שר"ע אדה"ז אר"ח רסתצ"ד.

רשימות חוברת לח

ח. ובהקדם — דהנה, ישנם ג' שמות לחג השבועות: זמן מתן תורתנו⁶³, חג השבועות⁶⁴, יום הבכורים⁶⁵.

וחלוקם: השם זמן מ"ת — הי' גם בשנה הא' ליצי"מ, שאז ניתנה התורה. השם חג השבועות שהוא ע"ש ז' שבועות — מתחיל רק משנה הב' ליצי"מ, כי בשנה הא' ליצי"מ, מתן תורה, הי' (לא ביום החמישי, בסיום הז' שבועות, שאז הוא "חג השבועות", אלא) ביום נא' (66). והשם יום הביכורים — מתחיל רק משנתחייבו במצות ביכורים בכואם לארץ⁶⁷.

וענינם בעבודה — ובהקדמה:

בכלל הסדר הוא שצ"ל אתדל"ע ע"י אתדל"ת, כמרומז במארז"ל⁶⁸ "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר", שכאשר האתדל"ע באה לאחרי הקדמת האתדל"ת, שזהו"ע ד"אשה מזרעת תחלה", אזי "יולדת זכר", שיש לה קיום וכו'⁶⁹. אבל הא גופא שאתדל"ע תלוי באתדל"ת (שיש בכחה של אתדל"ת לעורר אתדל"ע) הוא בחסד עליון, כי אין ערוך נברא לבורא, ואי אפשר לנברא להגיע למעלה משרשו, כידוע הראי' ממעין עין עיטס⁷⁰, ורק מצד חסדו ית' תלוי אתדל"ע באתדל"ת.

והנה, בעבודה דאתדל"ת גופא ישנם כמה מדריגות, והסדר בזה הוא במדת בשר ודם שהולך מן הקל אל החמור,

ולדוגמא: בקל יותר להיות ירא אלקים ליושב אהל ולא ליושב

קרנות⁷¹,

— וכמו שלא רצו המרגלים ליכנס לארץ מטעם זה⁷², משום

(63) נוסח התפלה והקידוש.

(64) פ' ראה טז, יו"ד.

(65) פינחס כח, כו.

(66) ראה בארוכה שר"ע אדה"ז שם.

(67) קידושין לז, ב.

(68) ברכות ס, א. וש"נ.

(69) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. תזרע כ, א ואילך. שה"ש כב, ב ואילך. ובכ"מ.

(70) ראה יומא לא, א (ובפרש"י): "שמע מיני" עין עיטס (ממנו באה אמת המים לבית

טבילת שער המים שעל החומה) גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמות" (כמדת גובה שער המים ובנין כלי של שלש אמות מלמעלה להחזיק ארבעים סאה, שאי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שנובעין משם). — ומזה מוכח שאי אפשר להגיע למעלה משרשו (ראה סה"מ תרפ"ט ע' 269. וש"נ).

(71) ראה גם תניא רפ"ל.

(72) ראה בארוכה "רשימות" חוברת יו"ד ע' 27 ואילך.

רשימות חוברת לח

שלהיות ירא אלקים במדבר, במצב של יושבי אוהל, קל יותר ממצב של התעסקות בעניני הארץ ב"ארץ אוכלת יושבי"⁷³ —

ועד שארז"ל (פסחים מט, ב) עם הארץ אסור לאכול בשר, לפי שאינו יכול להעלות את הבשר, ולא עוד אלא שהבשר מורידו ומשפילו כו"⁷⁴, משא"כ תלמיד חכם.

ועד"ז שייך בכאו"א — שגם בעבודתו הפרטית ישנם דוגמת ב' סוגי עבודה הנ"ל, ועבודתו היא שהולך מן הקל אל החמור, שהתחלת עבודתו היא במעמד ומצב דיושב אוהל, ואח"כ יוצא לעבודתו בכיור העולם.

ט. וזהו ענין ג' השמות דחג השבועות בעבודה — שרומזים על ג' ענינים הנ"ל — החסד עליון שאתדל"ע תלוי באתדל"ת, וב' הדרגות דאתדל"ת מן הקל אל החמור (במדבר, ובכניסתם לארץ):

תחלת הכל הי' מתן תורה, לשון נתינה ומתנה (מלמעלה, באתדל"ע), שהקב"ה ביטל מצד עצמו הגזירה דבני סוריא לא יעלו לרומי כו"⁷⁵, ועי"ז שביטל הגזירה נתקשר אתדל"ע באתדל"ת, שיהי' כחה של אתדל"ת לעורר אתדל"ע.

וענין זה (מ"ת, ביטול הגזירה, שע"ז נתקשר אתדל"ע באתדל"ת) יכול להיות גם בשנה הא' ליצי"מ, קודם העבודה⁷⁶, כיון שהי' בחסד עליון [ראה לקו"ת כפי' בחדש השני ליצי"מ"].

73) לשון הכתוב (בדברי המרגלים) — שלח יג, לב. — וראה לקו"ש ח"ד ע' 1043, שענת המרגלים הייתה שהארץ אוכלת את המתיישבים בה שגם הם נעשים בבחינת "ארץ", מלשון ארציות, ואינם מונחים עוד בענינים רוחניים בלבד, כמו בהיותם במדבר.

74) לקו"ת בהעלותך לא, ד (וראה גם "רשימות" חוברת ז ע' 74).

75) ראה שמור"ר פ"ב, ג: "משל למה"ד למלך שגור ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשבקש ליתן התורה בטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", ומוסוף, "ואני המתחיל", היינו, שהי' זה מצ"ע.

76) לכאורה הכוונה "קודם העבודה" שפועלת אתדל"ע, שזה לא הי' בשנה הא' ליצי"מ, וכנ"ל ש"מ"ת הי' ביום הנ"א, כיון שלא בא ע"י העבודה דהו' שבועות (וראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' ססה ואילך): "הגילוי דמ"ת הי' בדרך אתדל"ע שלא ע"י אתדל"ת, שהגם שהיתה העבודה דספח"ע במשך הו' שבועות שבין יצי"מ למ"ת, הרי מובן, שע"י עבודה זו .. לא היו בערך להיות בבחי' כלי ההגילוי דמ"ת (ורק נעשו מעין כלי), כי אם, שהגילוי דמ"ת הי' בדרך אתדל"ע מצ"ע .. ומה שהוצרך להיות העבודה לפני מ"ת הוא רק בדרך הכנה בלבד" (ובהערה שם: "ואולי י"ל — להסיר דבר המונע").

77) ראה לקו"ת במדבר ג. א — לאחרי שמבאר ש"אי אפשר לבוא לבחי' מדרגות .. מדבר

רשימות חוברת לח

משא"כ "חג השבועות" — ע"ש ז' שבועות (מ"ט יום) דספה"ע, שמורה על העבודה דאתדל"ת בכירור המדות, וזה (אתדל"ת) דוקא יגרום יום הנו"ן, אתדל"ע — ה"ז שייך רק אחר מ"ת, בטול הגזירה, כנ"ל.

אבל, גם אז (אחר מ"ת, שישנה כבר העבודה דאתדל"ת שגורמת אתדל"ע), הרי משך זמן היו בני במדבר — במעמד ומצב דיושבי אהל — ולא היו שייכים לעבודה בענינים הגשמיים, ובפרט ביכורים שהם דוקא מפירות מובחרים ביותר, שלכן אין מביאים מפירות שבעמקים כו' (בכורים פ"א מ"ג⁷⁸) — הרי בודאי שהעבודה בפירות מובחרים ביותר, שמורה על תוקף הגשמיות, לא היתה שייכת בהיותם במדבר. ונמצא, שאז היתה רק דרגא ראשונה דאתדל"ת, עבודה קלה דיושבי אוהל.

ורק אח"כ באו לארץ ישראל, ישראל דייקא, ע"ש "שרית עם אלקים"⁷⁹, בגימטריא הטבע⁸⁰, שמתגבר על הטבע ופועל שגם בטבע יהי נראה למעלה מן הטבע, ואז נתוסף מצות בכורים — שעש"ז נקרא "יום הביכורים" — שמורה על העבודה בענינים הגשמיים בכלל,

---

סיני ואוהל מועד [הגדלת הצמאון ממטה למעלה, והמשכה מלמעלה למטה לרוות הצמאון, כמבואר לפנ"ז] .. עד שיפריד מנפשו קודם חלאת טומאת הרע גמור .. סור מרע .. והוא ענין יציאת מצרים" — "וזהו באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים כו', כי בחי' חודש ובחי' שנה הכל א', וצ"ל בבחי' שנית מיציאת מצרים, דהיינו אחר שיהי' סור מרע גמור בתכלית, ואזי יכול לבוא לידי בחי' ומדרגת מדבר סיני ואוהל מועד כו'" (ובהמשך הענין: "הבחי' ראשונה דצי"מ בחדש הראשון זהו בחי' סור מרע והוא בחי' ומדרגת אתכפיא סט"א, וזהו יסוד היסודות, ואח"כ החדש השני .. בחי' אתהפכא כו'").

ואולי כוונת רבינו לבאר שאף שביצי"מ הי' הענין דסור מרע, אין זה אלא הקדמה לעבודה (אתדל"ת) בלבד*, ואילו העבודה עצמה — שמתחילה לאחרי ביטול הגזירה במ"ת — היא בבחי' השנית מיצי"מ, אחר שנעשה סור מרע גמור בתכלית, שאז יכול להיות העבודה בב' האופנים דהעלאה והמשכה (מדבר סיני ואוהל מועד), ב' האופנים דחיבור עליון ותחתון.

78 ובפי' הרע"ב: "לפי שהן גרועין".

79 וישלה לב, כט.

80 פירש ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל — קא, ב). של"ה פט, א.

קפט, א. ועוד.

---

* ולהעיר, שענין זה גופא הי' מצד אתדל"ע — כבלקו"ת שם: "ובמדרש .. איתא שלא יצאו ישראל ממצרים אלא בזכות אוהל מועד, היינו כי אלמלא הקב"ה עוורו לא יכול לו .. ועור זה הוא בזכות בחי' אוהל מועד הנ"ל" — שלכן הי' רק באופן של אתכפיא בלבד, כי גילוי הבא מלמעלה אינו פועל אתהפכא. כי אם ע"י עבודת האדם דוקא (ראה לקו"ש ח"ד ע"ד 1302. סה"מ מלוקט ח"ה ע' רסה).

רשימות חוברת לח

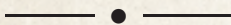
ובפרט בפירות מובחרים ביותר כו', שזוהי דרגא הב' באתדל"ת (עבודה קשה יותר, שבאה לאחרי דרגא הא', מן הקל אל החמור).

י. ובהמשך לג' הענינים דפסח מצה ומרור הנ"ל, הרי יש דוגמתם גם בחג השבועות:

(יום ה) ביכורים, פירות היותר מובחרים — אין נוהגים אלא בפני הבית (שקלים פ"ח מ"ח). וזהו ע"ד הנ"ל במצות קרבן פסח שאינה נוהגת אלא בפני הבית, כך, שמצות אכילת פסח — בשר, הרחבה, דוגמת ביכורים שהם פירות היותר מובחרים — אין עתה אחר שחרב ביהמ"ק⁸¹.

זמן מתן תורתנו — אין בזה חלוק בין זמן הבית וזמן הגלות. וזהו ע"ד הנ"ל במצות מצה — לחם, הכרחיות — שגם עתה היא מן התורה כמו בזמן ביהמ"ק.

וחג השבועות, התלוי בספה"ע — הרי בזמן הבית הי' מן התורה, משא"כ עתה שאינו אלא מדברי סופרים, וכפסק ההלכה בשו"ע או"ח סי' תפט' ס"ו ע"פ דעת רוב הפוסקים⁸². וזהו ע"ד הנ"ל במצות מרור — ירקות, שאינם הכרח כ"כ — שבזמן הזה חיובה רק מדברי סופרים.

81) אולי כוונת רבינו שפסח ומרור, בשר, הבא מתוך הרחבה, וירקות, שגם הם הוספה על המוכרח ביותר — הם ב' אופנים בעבודת הביכורים*, ומן הקל את הכבד: תחילה ירקות, שהירידה בנשמיות אינה גדולה כ"כ, ואח"כ גם בשר, ירידה גדולה יותר (כנ"ל שעם-הארץ אסור לאכול בשר) — ע"ד החילוק בין ב' אופני אתדל"ת המרומזים בהשמות חג השבועות (עבודת המטה, אבל בדרגא נעלית, יושבי אוהל — ע"ד ירקות) ויום הביכורים (עבודה למטה ביותר, בענינים גשמיים, בהכניסה לארץ — ע"ד בשר). וזהו שפסח (בשר) וביכורים אינם אלא בזמן שביהמ"ק קיים, שאז ישנם כחות נעלים יותר כדי לירד ולפעול גם למטה ביותר.

82) בשו"ע שם: "אם פתח ואמר בא"י אמ"ה אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד' ונוכר וסיים בה' והם ה', או איפכא, שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ארבעה וטעה וסיים בה', אינו חוזר ומברך". ובט"ז שם (סק"ט) מביא מדברי הבי"מ מ"ש הר"ן בשם רוב הפוסקים בספירה בזמן הזה דרבנן, וספיקא במילי דרבנן לקולא, ולכן פסק שאינו חוזר ומברך.

(* משא"כ בלחם (מצה), המוכרח לקיום הגוף — אין (כ"כ) עבודת הביכורים, וכנ"ל שאין צ"ל בזה מירדות, כיון שכך נוצר בטבעו.

פרק שני

התיישבות הרבי בניס

בשנת תרצ"ג, הרבי והרבנית מתיישבים בפאריז באופן של קביעות¹ במשך כשבע שנים עד שנת ה'ת"ש, כאשר הרבי עובד עבודתו בבירור מדינת צרפת וכפי שהרבנית התבטאה² "אנחנו חרשנו וזרענו ועליכם לקצור".

ווישי

באלול ה'תרצ"ט פרצה מלחמת עולם השני, וכשהגרמנים ימ"ש כנסו לצרפת באביב ה'ת"ש, החליטו הרבי והרבנית לעזוב את פאריז הכבושה.

לפני יציאתו מפריז נרשם הרבי לצבא הצרפתי³, ובזה הוקלה עליו ההליכה ברחוב והנסיעה ממקום למקום.

לפני היציאה מפאריז שכן של הרבי והרבנית שהי' אישיות בכירה בצבא הצרפתי הציע להם להשתמש בטירה שבבעלותו בעיירה ליד פאריז, הרבי לא התלהב מרעיון זה ובסוף התברר שהגרמנים הגיעו דוקא מכיוון עיירה זו⁴.

בית הכנסת בווישי כיום

ההחלטה היתה לצאת מפאריז לווישי, ומווישי לניס ומשם לארה"ב – כמסופר בארוכה בקובץ כ"ח סיון – יובל שנים⁵.

בווישי שהתה באותה תקופה ממשלת צרפת החדשה שהתיישבה שם בעת המלחמה. היא כונתה "ממשלת ווישי", ובעצם היתה "ממשלת בובות" היות והיתה כפופה להוראות השלטון הכיבוש הגרמני.

(1) עיין שיחת וישב ה'תשנ"ב ס"ז

(2) שם

(3) מבוא אג"ק ח"ה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ממה שמע הרשדב"ל

מהרבנית (להעיר מפ"נ כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מיום כ"ט אייר ת"ש – אג"ק חיי"ג עמוד עדר – עבור הרבי והרבנית בו כותב: "ובעת ובזמן המלחמה רשמו אותו בין העומדים לעשות בשביל הצלת המדינה ות"ל לא קראה, אנא לעורר ר"ר בעדם שיהיו נשמרים מכל צו"נ נו"מ ולא יקראו אותו והיו במנוחה").

(4) ר' מענדל נוטיק שנים ראשונות תקליטור 4.

(5) תנש"א אשר כ"ק אדמו"ר חילקו אז לכאו"א, אחרי שיחה שנאמרה במעלת היום, בהמשך לברכת אנ"ש.

באותו זמן עזבו מנהיגים צרפתים וכן רבנים חשובים את פאריז בדרכם לווישי.

וכך יצאו הרבי והרבנית את פאריז מספר ימים לפני חג השבועות. טרם צאתם השמיע הרבי דברי פרידה לחברי הקהילה היהודית בפאריז. הרבי עודד וחיזק את הנשואים ועוררם לביטחון בהקב"ה ולעבודתו בכל התנאים, שיחה שהיתה זכורה היטב למאזיניו, ונחרתה בנפשם לכל ימי חייהם.

השכן שגר באותו בנין של הרבי והרבנית בפריז בשל דרגתו הגבוהה היתה לו הסמכות להעלות אותם על הרכבת, למרות שהרכבות היו מלאות⁶ וכך הרבי והרבנית הצליחו לעלות על אחת הרכבות האחרונות שעזבו את פאריז, כאשר הרבי מחזיק בידיו הק' את הטלית והתפילין שלו, מחברות הרשימות, ובמזוודה את אוסף הספרים וכתבי יד קודש שהיו אצלו בפאריז.⁷

הרבנית סיפרה⁸ שכאשר הם הגיעו לווישי בערב חג השבועות, הי' זה זמן מועט לפני כניסת החג. הרבנית נסעה בעגלה הרתומה לסוס עם המזוודה והחפצים כאשר הרבי צועד ברגל במקביל לעגלה לאחר רדת החשיכה, לעבר המלון.

בנין המלון בו שהה הרבי בווישי

רק כעבור כחודש, בט' תמוז ת"ש⁹ נודע לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אשר הרבי והרבנית הצליחו להגיע לווישי.

בווישי היתה מסעדה אחת כשרה מאוד קטנה וצפופה שנוהלה ע"י יהודי בשם מילה, וכמה פעמים הרבי והרבנית סעדו שם¹⁰.

6 ר' מענדל נוטיק תקליטור שנים ראשונות 4

7 אג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו ע' ששח

8 לרשד"ב לוי' בשנת תשמ"ג, בקשר לעריכת האגרות קודש חלק ה' של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, עיי"ש במבוא.

9 אג"ק חיי"ג אגרת ד'תשעו.

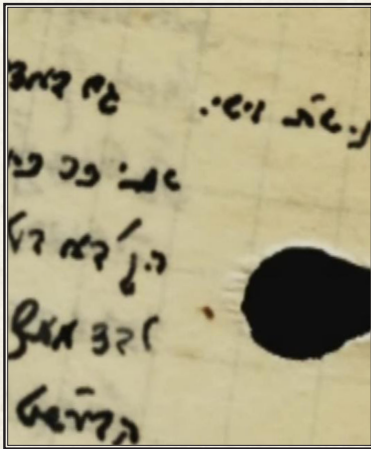
10 עדות הדסה שניאורסאהן מתוך שנים ראשונות של ג'ם

הרבי והרבנית שהו בווישי משך מספר חודשים עד סוף קיץ ה'ת"ש, הם גרו אז (עכ"פ רוב הזמן) במלון Château D'Eau הנמצא ברue 117 Marechal Foch, מלון זה הוא ממש מול הבית כנסת.

השלטונות גזרו אז על כל אחד להירשם בשמו וכתובתו. הם באו למלון לרשום את הפליטים ושאלו את הרבנית מה לרשום בסעיף הדת, והרבנית ענתה: "אורתודוקסית". מילה זו יכולה להתפרש גם לדת יונית אורתודוקסית, וכך הבינו השוטרים. כשהרבי הגיע למלון ושמע מהר-בנית מה שקרה, אמר: אינני רוצה להינתק מהקב"ה אפילו על הנייר!.. הרבי הלך למשטרה והצהיר שהוא יהודי אורתודוקסי!¹²

ר' דוד בזבורדקה ששהה אז בווישי סיפר שהרבי הי' מידי פעם מכובד לשאת דרשה בפני הקהל בבית הכנסת.

ברשימות של הרבי שהתגלו אחרי ג' תמוז ישנם שש רשימות שנכתבו בווישי: פרשת חוקת ה'ת"ש (חוברת מ"ט), פרשת בלק (חוברת נ'), י"ד תמוז ופרשת פנחס (חוברות קב-קג), פרשת מטות (חוברת נא), פרשת נחמו (חוברת יג) ועוד רשימה בלי תאריך (חוברת כ"ג).

כתי"ק מרשימת חקת ת"ש וישי

ר' יוסף סנגלובסקי - בנו של הרב אהרן גרשון, לימים רב הביהכ"נ האשכנזי בניס - סיפר¹³ שאביו חזר משטיבל שהקים אז ר' זלמן שניאורסאהן בווישי, וסיפר בהתפ"עלות על הדרשה של חתנו של הרבי מליבאוויטש. ר' יוסף מספר גם, שפעם פגש את הרבי ברחוב המרכזי ודיבר איתו,

(11) אני"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו עמ' סח.

(12) עיין בספר אדמו"רי חב"ד ויהדות צרפת עמוד 522 הביורר שזה הי' בווישי

(13) תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

וזמן קצר אח"כ יצר הרבי קשר איתו ושאל איפה אפשר להשיג חלב ישראל בווישי, וכך אשתו של הרב אהרן גרשון היתה חולבת ביחד עם הרבנית בעיירה ליד ווישי ששמה קוסה (Cusset) חלב ישראל עבור הרבי והרבנית.

הגירה לניס - ניצא

מווישי המשיכו הרבי והרבנית לעיר ניס (שנקראת גם ניצא, וכפי שרשם הרבי ברשימותיו) שבדרום צרפת, אשר רק כמה עשרות קילומטרים מפריז דים בינה ובין הגבול האיטלקי. ניס היתה מקום בטוח יותר, מאחר והיתה תחת שלטון איטלקי, ויהודים רבים מצאו מקלט בעיר זו.

בהודעה ששיגר הרש"ג ע"ה אל העורך דין בוטלער בתאריך כ"ו אב נאמר כי הם כבר עזבו את ווישי ועברו לעיר ניצע בדרום צרפת

מלון "רושמבור" אז

כאמור הרבי והרבנית הגיעו לעיר ניס בסוף חודש מנחם אב ה'ת"ש ושהו בה כתשעה חודשים עד חודש סיון ה'תש"א. ע"פ השערה הם עזבו את ניס מיד אחרי חג השבועות, וא"כ נמצא שחגגו את כל שלושת הרגלים בעיר.

בתקופה זו התגוררו במלון "רושמבור" בקומה שלישית, שהי' סמוך לתחנת הרכבת¹⁴. הסיבה שהתגוררו במלון זה דוקא כנראה היא כי המנהל הי' יהודי שהגיע מאלג'ירי, וידע את המתרחש ושמע על כל ההתפתחויות במלחמה וסיי' פר לפליטים מהקורה והנעשה.

14) עדות ר' ישעי' גרטנר תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

בנין מלון "רושמבו" כיום

מצד הסכנה, מיעט הרבי לצאת ברחוב והי' מתפלל במנין של הרב יחיאל גרטנר שאורגן באחד החדרים במלון בקומה השני'. בנו של הרב גרנטר סיפר שבחדרו של הרבי היו ספרי קודש, והרבי הי' משוחח ארוכות עם אביו הרב בדברי תורה.

אמנם לפעמים הי' הרבי מתפלל בבית הכנסת "עזרת אחים" ברחוב Dubouchage, והי' נוהג לעמוד בחלקו האחורי של הבית הכנסת, הרב אהרן גרשון סנגלובסקי סיפר לבנו כי כנראה הרבי לא רצה להתפלל בפינים הבית הכנסת היות והבימה לא היתה מוצבת במרכז הבית הכנסת כמסורת ישראל, הרבי הי' עומד על רגליו כל משך זמן קריאת התורה.

פרק שלישי
בקשות שהיי' בניס
פרסום ראשון

189.978

כאמור הרבי והרבנית הגיעו לעיר ניס בסוף חודש מנחם אב ה'ת"ש, עם בואם הם קיבלו אישור שהי' זמני עד כ"ג אלול בלבד, כמובא במסמך מיום 3 ספטמבר 1940 לקמן. ומיד ביקשו ממושל המחוז להאריך את היתר השהי'.

ואכן כבר ביום כ"ה מנחם אב נשלח מכתב מטעם מושל המחוז למ-פקד המשטרה של ניס, בו נתבקש לשלוח מידע אודות הרבי. וזה לשון המכתב בתרגום חפשי:

ניס 29 באוגוסט 1940

מושל מחוז אלפ מריטים

לכבוד נציב החטיבה של המשטרה המיוחדת של ניס

אני מתכבד לכתוב לכם בזה, עבור מידע וחוות דעת, בקשה ממר שניאורסאהן עבור אישור להאריך את שהותו במחוז. נא לשלוח כל מידע מועיל אודות נתין זר זה ולהודיע גם אם יש לו אמצעים כספיים מספיקים למלא צרכיו.

אהיה אסיר תודה לקבל תשובה מכם בהקדם האפשרי.

בשם מושל המחוז

המזכיר הכללי של המשטרה

Préfecture
des
Alpes-Maritimes
4e Division
Service des Etrangers

M. Schneer
REPUBLIQUE FRANCAISE

Nice, le 29. 8. 40

Le Préfet des Alpes-Maritimes
à Monsieur le Commissaire divisionnaire de
Police Spéciale

à *Nice*

J'ai l'honneur de vous communiquer sous
ce pli, pour renseignements et avis, une demande par la-
quelle M. *Schneer* sollicite l'autorisa-
tion de prolonger son séjour dans le département.

Vous voudrez bien me fournir tous rense-
gnements utiles au sujet de cet étranger et indiquerm
s' il possède des ressources suffisantes pour sub-
venir à ses besoins.

J'attacherai du prix à recevoir votre ré-
ponse dans le plus bref délai possible.

Pour le Préfet,
Le Secrétaire Général pour la Police,
Le Chef du Service

[Signature]

ביום אדר"ח אלול, כתשובה לבקשת המושל, הרבי והרבנית ממלאים בפעם הראשונה טופס של המשטרה, לקבל רשיון שהי"י במחוז. (ככל הנראה אינו כתי"ק של הרבי ולא של הרבנית)

וזו לשון הטופס (בתרגום חפשי):

טופס הרבי

ניס 3 בספטמבר 1940

שם: שניאורסאהן

שמות פרטיים: מענדל

תאריך ומקום לידה: נולד ב 1.3.1895 בניקוליב (רוסיה)

בנם של: לויק וינובסקה חנה אזרחות: רוסית מקצוע: מהנדס E.T.P

נשוי: לשניאורסאהן חיה מוסיא נולדה ב: 13 אוגוסט 1901 בסמולנסק

בתם של: יוסף ודינה מקצוע: בלי

דירה בצרפת: ניס מלון רושמבו 27 avenue Thiers

הגיע לצרפת ב: אפריל 1933 דרך: שטרסבורג

בא מ: לטביה עם דרכון מספר: 002801W הונפק ב: 3- ינואר 1933 בריגה על ידי: משרד הפנים בתוקף עד: 3.1.1934 נכנס למראה ויזה מהקונסול הצרפתי: בריגה הונפקה ב: 31 מרץ 1933, בה ניתן להשתמש עד: 3 ינואר 1934 לשהייה של: בלתי מוגדרת (לימודים) עובד תעשייתי בעל תעודת הזהות מספר: 33AC.70.522 הונפקה: בפריז ב- 29 ספטמבר 1938 בתוקף עד: 27 יוני 1941, מורשה להתגורר באופן זמני במחוז אלפ מריטים עד 26.9.1940

מבקש להתגורר בצרפת עד: שהייה בלתי מוגבלת הסיבה לשהייה בצרפת: הגיע לצרפת בשנת 1933 בשביל לימודים.

משאבים (ציין נימוקים)

הפניות

מידע והצעות: זר זה, רוסי, לבן,

נמלט מארץ מוצאו כדי למצוא מקלט בלטביה בשנת 1919. לאחר מכן הגיע לפריז בשנת 1933 כדי להשלים את לימודיו והוא מהנדס מוסמך מהממשלה. הוא עזב את העיר הזאת ב 10.6.1940 בגלל האירועים. ולאחר שהות קצרה בווישי עד 22 באוגוסט, הוא הגיע לניס, שם הוא מתגורר מאז.

לאדם המדובר ישנם חסכונויות מועטים בלבד ואינו יכול למלא מקצוע כלשהו בגלל זרם האנשים האדיר בעירנו, אני נותן בזה חוות דעת שלילית לבקשתו לקבלת היתר שהייה.

נציב האגף

ARCHIVES

COMMISSARIAT SPECIAL
LE NICE.

DEMANDE DE PROLONGATION DE
SEJOUR
OU
D'AUTORISATION DE SEJOUR.

POLICE D'ETAT DE NICE
24 AVR. 1942
ARCHIVES

N° 11.175

189948

Nice le 3 septembre 1940

Nom Schneerson Prénoms Mosendel
 Date et lieu de naissance 13.12.1895 à Nici colaar (Russie)
 Fils de Lizik et de Janoska chana nationalité Russe
 Profession ingénieur E.T.P. marié à Schneerson
 née le 13.8.1901 à Smolensk fille de Joseph et de
Dina profession sans domicile en France Nice
2716 Stines Wald Rechambaud arrivé en France le 1er juin 1933
 par Strasbourg venant de Lithonie
 muni d'un passeport n° 0028097W délivré le 3 janvier 1933
 à Riga par le Ministère des Affaires Etrangères valable jusqu'au 3-1-1934
 Entré sur le vu d'un visa du Consul de France à Riga
 délivré le 31 Mars 1933 pouvant être utilisé jusqu'au
3 janvier 1934 pour un séjour de indéterminé (études)
 Titulaire (ou non) de la carte d'identité (ou du récépissé) n° 33.A.C.
70.522 délivré à Paris le 29 septembre 1935
 valable jusqu'au 27 juin 1941 autorisation de séjour indéterminé dans le
territoire de la zone interdite du 26.9.1940.
 Demande à résider en France jusqu'au indéterminé France en 1933 pour
faire ses études -
 motif du séjour en France à Paris indéterminé

Ressources (indiquer les justifications)

Références

Renseignements et propositions Cet étranger, Russe blanc, avait
fait son pays d'origine pour se réfugier en Lithonie en 1919 -
Il est venu résider à Paris en 1933 pour y terminer ses études
et est ingénieur diplômé de l'Etat - Il a quitté cette ville le 06.10.1940
à cause des événements et après avoir épousé à Vichy...

טופס הרבנית

ניס, 3 בספטמבר 1940

שם שניאורסאהן נולדה שניאורסאהן **שמות פרטיים** חיה מוסיא
מקום ותאריך לידה 13.8.1901 בסמולנסק (רוסיה)
בתם של יוסף ודינה
אזרחות (רוסית) **מקצוע** בלי **נשואה** לשניאורסאהן
נולדה ב 1.3.1895 בניקוליב
בנם של לויק וינובסקה חנה
מקצוע מהנדס
דירה בצרפת ניס מלון רושמבו 27 avenue Thiers
הגיעה לצרפת ב אפריל 1933 דרך שטרסבורג

באה מלטביה עם **מספר דרכון** 002802W **הונפק ב** 3- ינואר 1933 בריגה על ידי משרד הפנים **בתוקף עד** 3 ינואר 1934 **נכנסה למראה ויזה מהקונסול הצרפתי** בריגה **הונפקה ב-** 31 מרץ 1933 **בה ניתן להשתמש עד** 3- ינואר 1934 **לשהייה בלתי מוגדרת "לא שכיר" בעל תעודת הזהות מספר** 36EA.89.582 **הונפקה בפריז ב** 13 אפריל 1937 **בתוקף עד** 9.4.1940 **מורשה להתגורר באופן זמני במחוז אלפ מריטים עד** 26.9.1940

מבקשת להתגורר בצרפת עד היתה מתגוררת בפריז מאז 1933.

הסיבה לשהייה בצרפת הגיעה לצרפת בשנת 1933 עם בעלה

משאבים (ציין נימוקים)
הפניות

מידע והצעות חוות דעת בהתאם לבקשת הבעל

נציב האגף

ביום א' דראש השנה ה'תש"א ענה מושל המחוז למפקד המשטרה של ניס, אשר הוא מסרב לתת לרבי ולרבנית היתר שהי' בניס (ובכל המ-
חוז).

וזו לשון המכתב (בתרגום חופשי) :

ניס 3 אוקטובר 1940

לכבוד מפקד המשטרה של ניס

בהמשך לדו"ח מתאריך ה 3 לספטמבר האחרון, מספר 11175, מנציב החטיבה של המשטרה המיוחדת של ניס, לגבי מר שניאורסאהן מענדל, נולד ב 1 מרס 1895 בניקולייב (רוסיה), ואשתו נולדה שניאורסאהן חיה ב 13 אוגוסט 1901 בסמולנסק, פליטים ממוצא רוסי, הגרים בניס, 27 Avenue Thiers,

יש לי הכבוד להודיע לכם, שלאור הנסיבות הנוכחיות, אין מקום לאפשר לזרים אלה, להישאר במחוז שלנו.

המושל

נמסר ב 10 באוקטובר 1940

חתי"ק הרבי

PRÉFECTURE
DES
ALPES - MARITIMES

1ère DIVISION

SERVICE
des

Cartes d'Identité d'Etrangers

Références à rappeler :

AUTORISATIONS DE SÉJOUR

DOSSIER N° AST.

POLICE D'ÉTAT DE NICE
16 OCT. 1940
ARCHIVES

REPUBLICQUE FRANÇAISE
ARCHIVES

POLICE d'ÉTAT de NICE
- 7 OCT. 1940
CONF. 940. MO. NICE

Nice, le 3 Octobre 1940

Le Conseiller d'Etat,
Préfet des Alpes-Maritimes,

Monsieur le Directeur de la Police
d'Etat de NICE

Comme suite au rapport en date du 3 septembre
dernier, numéro III75 Htti, de M. le Commissaire Division-
naire de Police Spécial de Nice, concernant le nommé
HABAD MORIKAWA
CHAVITCH
et son épouse née EGOROVNA AYVA le 13 Août 1901 à Smolensk
réfugiés d'origine russe, demeurant à Nice, 27 avenue Thiers
j'ai l'honneur de vous faire connaître qu'il n'y a pas lieu
en raison des circonstances actuelles, d'autoriser ces
étrangers à séjourner dans notre département.

A
A
A
A

Document qui
le 11.10.40
M. Schneider

LE PRÉFET,

Le Préfet

Le Chef de la Sécurité

Le Chef de la Sécurité

Le Chef de Service,
SERVICE
DES
ÉTRANGERS
Cartes d'Identité

בי"ד מרחשון נשלח עוד מכתב מטעם המושל למפקד המשטרה, המודיע שאיסור השהיי' עדיין בתוקף, ואשר יש להודיע לרבי ולרבנית שאם ייתפסו (אחרי התאריך שניתן להם לעזוב את המחוז) ייעצרו.

וזה לשון המכתב (בתרגום חפשי) :

ניס, 15 נובמבר 1940

בהמשך למכתבי מ 3 אוקטובר 1940, בנוגע למר שניאורסאהן מענדל, נולד ב 1 מרץ 1893 בניקולייב (רוסיה), ואשתו שניאורסאהן חיה נולדה ב 13 אוגוסט 1901 בסמולנסק, עם אזרחות פליטים ממוצא רוסי, המתגוררים בניס, 27 Avenue Thiers

אני מבקש ממך להודיע בטובך לזרים אלה שאני מחזיק בהחלטה לסרב אישור השהייה באלפ-מריטים שננקטה אודותם

כמו כן תדאג להזהיר לזרים אלה, שאם הם יתעקשו שלא לעזוב את המחוז בתוך הזמן המוקצב להם, הם יהיו כפופים למעצר.

עבור מושל המחוז,

מזכ"ל המשטרה

DES
ALPES - MARITIMES

4me DIVISION
CD
AP 2me BUREAU

Cartes d'Identité d'Etrangers

Références à rappeler :
AUTORISATIONS DE SÉJOUR
DOSSIER N° AST

PREFECTURE ALPES M^{es}
4e DIVISION
N° 1129 1122

POLICE D'ETAT DE NICE
1 JANV 1941
ARCHIVES

REPUBLICQUE FRANCOISE
NICE
16 NOV. 1940
CORRESPONDANCE

Nice, le 15 Novembre 1940

ARCHIVES
Le Conseiller d'Etat
Préfet des Alpes-Maritimes,

à Monsieur le Directeur de la Police d'Etat
de NICE

Comme suite à ma communication du 3 Octobre 1940, concernant le nommé SCHNEERSON Mendel, né le 1er Mars 1893 à Nicolaev (Russie), et son épouse née SCHEERSON Haya le 13 Aout 1901 à Smolensk, de nationalité réfugiés d'origine russe, demeurant à Nice, 27, Avenue Thiers, je vous prie de vouloir bien informer ces étrangers que je maintiens la décision de refus de séjour dans les Alpes Maritimes prise à leur rencontre.

Vous aurez soin, en outre, de prévenir ces étrangers que s'ils s'obstinaient à ne pas quitter le département dans le délai qui leur a été imparti, ils feraient l'objet d'une mesure d'internement.

Pour le Préfet,

Le Secrétaire Général pour la Police,

Le Chef de Service

Le Chef de la Sûreté

18 NOV

PREFECTURE D'ETAT DE NICE
DES ALPES-MARITIMES
- CARTE D'IDENTITE

HABAD
LOUBAVITCH
NICE - COTE D'AZUR

בינתיים, (לפני קבלת הסירוב השני) ביום ה' תשרי, הרבי והרבנית
 כבר מילאו פעם שני' טופס של המשטרה לקבל רשיון שהיי' במחוז. (גם
 כאן אינו נראה ככתי"ק של הרבי והרבנית)

וזו לשון הטופס (בתרגום חפשי)

טופס הרבי

ניס, 7 אוקטובר 1940

שם שניאורסאהן שם פרטי מענדל

תאריך ומקום לידה 1.3.1895 בניקולייב

בנם של לויק וחנה ינובסקה

אזרחות רוסית (פליט) מקצוע רב

נשוי ל שניאורסאהן מוסיא נולדה ב 13.8.1901 בסמולנסק בתם של יוסף ודינה

מקצוע בלי

דירה בצרפת בניס, 27 Avenue Thiers

הגיע לצרפת ב 9.4.1933 דרך ס. לואיס (Haut Rhin)

הגיע מ לטביה עם תעודת זהות ונסיעה 002801

הונפק ב 3.1.33 בריגה על ידי ראש מחלקת הזרים בתוקף עד 3/1/34 נכנס למראה ויזה

מהקונסול הצרפתי ב ריגה הונפק ב 1/6/33 בו ניתן להשתמש עד 1/3/34 לשהייה של-

בעל תעודת הזהות מספר AC70522 הונפק ב פריז ב 29/9/38 בתוקף עד 27/6/41

מבקש להתגורר בצרפת עד שתיתן לו ויזה לאמריקה הצפונית

סיבת השהייה בצרפת נמלט מפריז

משאבים (ציין הצדקות) 50,000 פרנק במזומן

הפניה מר גרומבאך בניס 2 Avenue Desambrois

מידע והצעות היה בווישי ב 3 ביולי 1940. בעבר התגורר בפריז, 7 Villa Robert Lindet

רוצה לרכוש תעודת זהות ונסיעה, ווויזת יציאה מהשטח כדי להגיע לאמריקה הצפונית דרך

ספרד

חוות דעת חיובית

נציב האגף

COMMISSARIAT SPECIAL DE NICE.

N° 12.192

OU DEMANDE DE PROLONGATION DE SEJOUR D'AUTORISATION DE SEJOUR

D. 133

Nom Schneerson Prénoms Mendel
Date et lieu de naissance 1-3-1895 à Liotsev
Fils de Lelik et de Anna Schneerson nationalité Russe

Nice le 7 Octobre 1940

marié à Schneerson née le 13-8-1907 à Smalutsk fils de Lev et de Anna
profession tant domicile en France à Liotsev

arrivé en France le 9-1-1933
muni d'un passport par Ch. de Lattre de Tassigny venant de Lettonie
à Riga délivré le 3-1-33

Entré sur le vu d'un visa du Consul de France à Riga valable jusqu'au 5-1-34
délivré le 6-1-33 pouvant être utilisé jusqu'au 3-1-34

Titulaire (ou non) de la carte d'identité (ou non révisée) n° 467052
délivré à Saint le 29-9-38
valable jusqu'au 27-6-41

Demande à résider en France jusqu'au ce qui est un visa pour l'Amerique
Motif du séjour en France suivent leur port de transit.
Evacué de Paris

Ressources (indiquer les justifications) 10 000 frs argent liquide.

Références M. Gumbach s. Avenue des ambros à Paris

Renseignements et propositions se rapportent à Paris le 3 juillet 1940. - Renseignements recueillis à Paris 7, Villa Robert Lurot (15e). - Séjour obtenu sur titre d'identité et voyage et un visa de sortie de leur tour pour se rendre en Amérique de leur

טופס הרבנית**ניס, 7 אוקטובר 1940**

שם שניאורסאהן **שם פרטי** מוסיא
תאריך ומקום לידה 13/8/1901 בסמולנסק
בתם של יוסף ודינה **אזרחות** רוסית (פליטה)
מקצוע בלי

נשואה ל שניאורסאהן מענדל **נולד ב** 1/3/1895 **ב** ניקולייב
בנם של לויק וחנה ינובסקה **מקצוע** רב
דירה בצרפת בניס, 27 Avenue Thiers
הגיעה לצרפת ב 3.4.1933 **דרך** ס. לואיס (Haut Rhin)

הגיעה מלטביה עם תעודת זהות ונסיעה 002802
הונפקה ב 3.1.1933 **בריגה על ידי** ראש מחלקת הזרים **בתוקף** עד 3/1/34 **נכנסה למראה**
ויזה מהקונסול הצרפתי בריגה הונפק ב 31/3/33 **בה ניתן להשתמש עד** 31/1/1934.
לשהייה של לימודים בצרפת בעלת מספר תעודת הזהות EA.89582
הונפק ב פריז ב 13/4/1937 **בתוקף עד** 9/4/1940 **הוארך עד** 9/4/1943

מבקשת להתגורר בצרפת עד שתינתן לה ויזה לאמריקה
סיבת השהייה בצרפת נמלטה מפריז
משאבים (ציין הצדקות) מחזיקה עם בעלה סכום של 50,000 פרנק כסף מזומן
הפניה מר גרומבאך בניס 2 Avenue Desambrois
מידע והצעות המעוניינת התגוררה בעבר בפריז. 7 Villa Robert Lindet
שהתה בווישי ב 3 ביולי 1940.

אותו מידע כמו הבעל.

חוות דעת חיובית

נציב האגף

DEPART SPECIAL
DE NICE.
N° 10792

OU DEMANDE DE PROLONGATION DE SEJOUR
D'AUTORISATION DE SEJOUR

Nice le 30 septembre 1940

Nom Schneerson

Date et lieu de naissance 13-8-1901 à Moulouk

Fils de Touh Prénoms Isidor

et de Anna nationalité russe (soviétique)

né le 13-8-1901 à Moulouk Profession commerçant marié à Schneerson, Hanna

à Chana Sauerka Profession rabbin fils de Isidor et de Anna

Nice - 27 Avenue Thiers domicile en France

arrivé en France le 3-11-1933

par H. Rubin (H. de) venant de Belgique

muni d'un passeport n° 002902 délivré le 3-1-1933

à Riga par consul honoraire de France à Riga valable jusqu'au 3-1-34

Entré sur le vu d'un visa du Consul de France à Riga

délivré le 31-1-1934 peut être utilisé jusqu'au 31-1-1934

pour un séjour de 120 jours en France

Titulaire (ou non) de la carte d'identité (ou de passe) n° L.A. 89582

délivré à Paris le 13-4-1937

valable jusqu'au 7-4-1940 jusqu'au 9-4-43

Demande à résider en France jusqu'au à qui en a le droit

Motif du séjour en France Evacuée de Paris

Ressources (indiquer les justifications) Pensée ass. par mari

la femme de 50000 frs a just le quinze

Références Mr Gumbach - 2 Avenue de l'ambassade à Paris

Renseignements et propositions L'intéressé venant précédemment à Paris. 7. Villa Robert Lenoir (15e). -

à trouver à Nice le 3 juillet 1940.

Mêmes renseignements que le mari.

Avis favorable

Le Commissaire Duvormeau

סוף סוף בי"ז כסלו, כתשובה לבקשה השניה מה' תשרי, נשלח מטעם המושל מכתב למפקד המשטרה, ובו ההודעה שהרבי והרבנית קבלו היתר להישאר בניס עד ד' ניסן.

וזה לשון המכתב (בתרגום חופשי)

ניס 17 דצמבר 1940

לכבוד מפקד המשטרה של ניס

בהמשך לדו"ח מתאריך ה' 7 לאוקטובר 1940 מספר 12.192, מנציב החטיבה של המשטרה המיוחדת של ניס, לגבי מר שניאורסאהן מענדל, נולד ב-1/3/1895 בניקולייב, ואשתו שניאורסאהן מוסיא נולדה ב-13/8/1901 בסמולנסק, פליטים רוסים, הגרים בניס, 27 Avenue Thiers הנני מודיע לכם שאני נותן לזרים אלה היתר שהייה זמני עד לראשון באפריל 1941.

נא להזכיר למעוניינים, שבמשך זמן זה, אין להם בשום אופן לשנות כתובת בלי אישור מקודם.

בשם המושל

מנהל המחלקה הרביעית

נמסר ב-2 בינואר 1941

חתי"ק הרבי

DES
ALPES - MARITIMES
4me DIVISION
2me BUREAU

Cartes d'Identité d'Etrangers

Références à rappeler :

AUTORISATIONS DE SÉJOUR

Dossier N° AST

PREFECTURE ALPES - Mme
4me DIVISION
12329 / IV 2

89.978 } 1
2

5452 E
20 DEC 1940

POLICE D'ETAT DE NICE
4 JANV 1941
ARCHIVES

ETAT FRANÇAIS
ARCHIVES
Nice, le 17 Décembre 1940

20 DEC 1940
CORRESPONDANCE

Le Conseiller d'Etat,
Préfet des Alpes-Maritimes,

à Monsieur le Directeur de la Police d'Etat

de NICE

Comme suite aux rapports en date du
7 Octobre 1940 N° 12.192 P.P. de M. le Commissaire
Divisionnaire de Police Spéciale de Nice, concernant le
nommé SCHNEERSON Mendel né le 1/3/1895 à Nicolaev,
et son épouse SCHNEERSON Loussia née le 15/8/1901 à Smo-
ensk, réfugiés russes. Demeurant à Nice, 27, avenue
Thiers, je vous indique que j'accorde à ces étrangers
une autorisation de séjour temporaire allant jusqu'au
1er Avril 1941.

Vous voudrez bien rappeler aux inté-
ressés que pendant ce délai, ils ne doivent en aucun cas
changer d'adresse sans autorisation préalable.

Pour le Préfet,
Le Chef de la 4me Division,

J. Kelly

Le Chef de la Section

Communiqué
le 2 Janv. 1941
M. Schneerson

DEPART DE NICE
SERVICE DES
ÉTRANGERS
POLICE - CARTES D'IDENTITÉ

Le Chef de Service,

[Signature]

[Signature]

ביום ז' ניסן, עת הגיע סוף זמן היתר שהייתי, הרבי והרבנית ממלאים שוב טופס של המשטרה כדי להאריך עוד ההיתר שהייתי.

וזה לשון הטופס (בתרגום חפשי):

טופס הרבי

ניס, 4/4/1941

מר: שניאורסאהן מענדל
נולד ב: 1/3/1895 בניקולייב (רוסיה) בנם של: לויק וינובסקה חנה
המתגוררים ב: Hotel Rochambeau ניס, 27 Avenue Thiers
אזרחות: פליטים רוסים דת יהודית

בקשה (תאריך): 23/3/1941

תעודת זהות: 33AC.70522 הונפק בתאריך 29/9/1939 על ידי אגף המשטרה תקיף מ-
27/6/38 עד 27/6/41 בתור מהנדס מכונאי חשמלאי

(מילים לא ברורות)

בצרפת מאז אפריל 1933 הגיע מריגה (לטביה) לפריז מלון מקס 9 rue boulard
ומ 29/9/38 בדירתו 7 rue villa Robert Lindet עד 10/6/1940
ואז ב-ווישי Rue Maréchal Foch hôtel Château d'Eau

בניס מאז 29/8/1940 שם הוא מתגורר בכתובת שצוינה ומשלם 440 פרנק לחודש
ונמצא שם עם אשתו הנולדה שניאורסאהן חיה מוסיא נולדה ב13.8.1901 בסמולנסק
(רוסיה) פליטה רוסית

מגיש הבקשה הציג סכום של שמונים אלף פרנק כסף צרפתי

לא הושמעו תגובות שליליות אשר משכו את תשומת ליבם של שירותינו.

חוות דעת: נראה אפשרי לתת אישור שהייה בניס לשישה חדשים

Police d'Etat de Nice
Service de la Sûreté

6664 E

189.949

DEMANDE D'AUTORISATION DE SEJOUR

Nice, le 4-4-1941

Formulée par

Mme SCHNEERSON, Mendel

Né le 1-3-1899 à Nicotaw (Russie)

Fils de ~~Ernst~~ et de JANOVSKA Ekono-

Demeurant à l'Hôtel Rochambeau C^{me} Thuis St.

Nationalité

Refugie Russ. de composition israélite

Requête (date)

25-3-1941 - C I n. 33 AC 20522 del.

Département d'origine

mis le 29-9-1939 par le Préfet de Police, Nal. du 27-6-38 au 27-6-41

Situation de famille, moyens d'existence, moralité, renseignements généraux

ou titre d'ingénieur mécanicien, Electricien
salaire à 100 francs.

By France depuis le 29 avril 1939 à Paris

13 rue de la République et depuis le 29-9-38 à Marseille

à l'Hotel de Ville Robert

Mendel jusqu'au 10-6-1940

à l'Hotel de Ville Rue de la Goch à l'Hotel

Chateau d'Eau.

à Nice depuis le 29-8-1940 au

sa femme la m^{re} il reside à l'achem précité où il
SCHNEERSON lui paye 440 fr par mois et où il a avec
SCHNEERSON l'objet de la proposition présente la somme de
40000 fr le 23 quatre vingt mille francs argent
8-1901 à Smolensk
(Russie) réfugié en France.

POLICE D'ETAT DE NICE
21 AVR 1941
ARCHIVES

Vu et transmis à
M. le Préfet des
Alpes-Maritimes,
avec avis favorable

AVIS : L'autorisation de séjourner à Nice, paraît
pouvoir être accordée pour 6 mois
refusée.

LE CHEF DE LA SURETE:

Nice, le 18 AVR 1941
LE DIRECTEUR:

n'a fait l'objet d'aucune remarque
défavorable ayant attiré l'attention

טופס הרבנית

ניס,

גברת: שניאורסאהן נולדה שניאורסאהן ח'י מוסיא נולדה ב 13/8/1901 בסמולנסק
(רוסיה) בתם של: יוסף ושניאורסאהן דינה
מתגוררת:

אזרחות: פליטה רוסית
בקשה (תאריך): 23/3/41

תעודת זהות: 36EA.89582 הונפק ביום 13/4/1937 על ידי מחוז המשטרה תקף מ
9/4/37 עד 9/4/40 בתור (מילים לא ברורות), הוארך בפריז ב 26/2/40 תקף מ- 9/4/40
עד 9/4/1943.

מורשה באופן זמני לשהות בניס עד 1/5/1941 עד להחלטה שתתקבל.

בצרפת מאז אפריל 1933 באה מריגה (לטביה). בפריז מלון מקס 9 Rue boulard

ומ 20.9.38 בדירתו Villa Robert Lindet 7 עד ל 06/10/40

לאחר מכן בוישי ב Rue Maréchal Foch hôtel Château d'Eau

בניס מאז 29/8/1940, שם היא מתגוררת בכתובת שצוינה עם בעלה לבית שניאורסאהן,
מענדל נולד 1/3/1895 בניקולייב (רוסיה) פליט רוסי, הוא ממלא צרכיה והציג סכום של
שמונים אלף פרנק צרפתיים

לא הושמעו תגובות שליליות אשר משכו את תשומת ליבם של שירותינו.

חוות דעת: נראה אפשרי לתת אישור שהייה בניס לששה חדשים

ראש הביטחון

Police d'Etat de Nice
Service de la Sûreté

66 ARCHIVES

DEMANDE D'AUTORISATION DE SEJOUR

6664 E

189.978

Nice, le

Formulée par

M. SCHNEERSON nee SCHNEERSON, *Hayo*
Musica

Né le 13-8-1901 à Smolensk (Russie).

Fil le de *Joseph* et de SCHNEERSON, *Emma*

Demeurant à

Nationalité

refugie russe

Requête (date)

23-3-1941 - Cij. 36EA 89582. Délivré.

Département d'origine

le 13-4-1933 par la Prefecture de Police

Situation de famille, moyens d'existence, moralité, renseignements généraux

no. du 9-4-37 au 9-4-40 au titre

de O.P. n. 1 à 400 fr. Prolongé à

Paris le 20-2-40 no. du 9-4-40 au

9-4-1943. Autorisé provisoirement à résider

à Nice jusqu'au 1-1-1944. En attendant

de l'avis de M. le Préfet de la Seine

En France, a été en 1933 venant de

Riga (Lettonie) - à Paris 9 Rue Boulvar

Wohl et on, et depuis le 20-9-38 et ses

parents à Rue Villa Robert-Andel

jusqu'au 10-6-1940

à Michy ensuite à l'Hôtel Chateau

d'Eau 7 Rue Mal Tock

à Neuilly le 29-8-1940 où elle

réside à l'adresse précitée avec ses parents

M. SCHNEERSON, d'Andel né le 1-3-1898 à

Volokolou (Russie) réfugié russe. Extrait

POLICE D'ÉTAT DE NICE
21 AVR. 1941
ARCHIVES

Vu et transmis à
M. le Préfet des
Alpes-Maritimes,
avec avis *Conforme*

Nice, le 18 AVR 1941
LE DIRECTEUR:

AVIS : L'autorisation de séjourner à Nice, paraît
accordée *pour ses motifs*
pouvoir être: ~~refusée.~~

LE CHEF DE LA SURETE:

qui' subvient à ses besoins à partir
de la somme de quatre vingt mille francs

ביום כ"ו ניסן הרבי והרבנית מקבלים מטעם מושל המחוז אישור שהי' 'עד ח' מנחם אב.

וזו לשון המכתב (בתרגום חפשי) :

ניס , 23 אפריל 1941

בהמשך לדווחיך מיום 12 באפריל 1941, מספר E 6664 S

בנוגע למר שניאורסאהן מענדל, נולד 1/3/1895 בניקולייב (רוסיה), ואשתו נולדה שניאורסאהן חיה מושקא, ב 13/8/1901 בסמולנסק (רוסיה), פליטים רוסיים, המתגוררים בניס, מלון רושמבו 27 Avenue Thiers

הריני מודיע לך בזה כי אני מעניק לזרים אלה רישיון שהייה עד 1 אוגוסט 1941

אנא להודיע להמעונינים שהם יצטרכו להגיש בקשה חדשה 15 ימים לפני תום הארכת השהייה שניתנה להם.

כמו כן, תדאג להזכיר למועמדים אלה כי במהלך תקופה זו אסור להם לשנות את מגוריהם במחוז ללא אישור.

עבור מושל המחוז

ראש המחלקה הרביעית

נמסר ב 29 באפריל 1941

חתימת הרבי

PREFECTURE
DES
ALPES - MARITIMES

JG 4me Division
AP

2me BUREAU

Cartes d'Identité d'Etrangers

Références à rappeler :
AUTORISATIONS DE SÉJOUR

Dossier N° AST

9842E
26 AVR 1941

ARCHIVES

ETAT FRANÇAIS

POLICE d'ETAT de NICE
26 AVR 1941

Nice, le 23 Avril 1941

Le Conseiller d'Etat,
Préfet des Alpes-Maritimes,

Monsieur le Directeur de la Police d'Etat
de NICE

Handwritten mark

PREFECTURE ALPES
4e DIVISION
23628

26 AVR 1941

1941, n° 6664 E., concernant le nommé SCHNEBERSON Mendel, né le 1/3/1895 à Nicolaw (Russie), et son épouse née SCHNEBERSON Hayia Massca, le 13/3/1901 à Smolensk (Russie), réfugiés russes, demeurant à Nice, Hôtel Rochambeau, 27, avenue Thiers, je vous informe que j'accorde à ces étrangers une autorisation de séjour allant jusqu'au 1er août 1941.

ABAD
QUIBAVITCH
NICE - CÔTE D'AZUR

Vous voudrez bien faire connaître aux intéressés qu'ils devront déposer une nouvelle demande 15 jours avant l'expiration de la prolongation de séjour qui leur est accordée.

Vous aurez soin, également, de rappeler à ces requérants, que pendant ce délai, ils ne doivent, en aucun cas, changer de résidence dans le département, sans autorisation

Communique
le 29 AVR 1941
M. Schneerson

lors de l'expiration
de la validité de la
le 4.1.41.

SERVICE
DES
ETRANGERS
Cartes d'Identité

Le Chef de Service

Pour le Préfet,

Le Chef de la 4me Division

POLICE d'ETAT DE NICE
2 MAI 1941
ARCHIVES

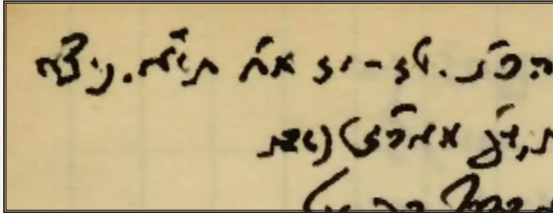

פרק רביעי

עבודתו הקדושה של הרבי בניס

שיעורים

בניס נהג הרבי למסור שיעור קבוע בבית הכנסת במסכת פסחים, כך עולה מעדויות וכן מוכח גם מהרשימות שהגיעו לידינו: בראשונה נכתב בכותרת "ביהכ"נ טז - יז מ"ח תש"א. ניצא" (חוברת קמ"ד) בשני נכתב בכותרת "כא' כד' טבת, תש"א. ניצא." (חוברת ק"נ), "כד' טבת" (חוברת כ) ועוד רשימה מ"פסח תש"א, ניצא" (חוברת י', ל"ח), מתוכן הרשימות נראה שהרבי הי' נותן שיעור באופן קבוע על מסכת פסחים ומבאר ע"פ חסידות במשך כמה שבועות.

כתי"ק מרשימת ט"ז-י"ז מרחשון תש"א ניצא.

הרבנית סיפרה¹⁵ שבמשך כל תקופת הנדודים הרי לא זו בלבד שהרבי לא ויתר

על שום הידור מצוה או מנהג (כפי שנראה לקמן), אלא אפילו על תקנות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, כגון להתוועד בשבת מברכים. הרבי שמר על תקנה זו במשך כל החודשים האלה - כאשר היתה מגיעה "שבת מבר-כים" הי' הרבי אוסף מספר יהודים מקומיים או פליטים, מכניסם למט-בח המלון ומתוועד איתם.

הרבנית סיפרה גם, שבאותה תקופה הרבי כמעט ולא אכל. בעלי המי-לון הבחינו בזה והם השתדלו ללקט סוכר שנותר במטבח עבורו, היות וסוכר הי' אז מוצר חיוני ובמילא קשה להשגה. הרבנית היתה נכנסת אל לובי המלון ואחת הפקידות היתה רומזת לה שיש לה סוכר עבורה ועבור הרבי.

הרב מנחם טייכטל סיפר¹⁶ שבאותה תקופה בניס הי' לו מחותן, הרב ליברמן, שהי' מנכבדי חסידי גור, והי' שוחט. פעם הרבי הגיע אליו עם תרנגולת וביקש ממנו לשחוט עבורו, ומני אז הרבי נזהר שלא לאכול בניס אלא מהשחיטה של הרב ליברמן.

(15) כפר חב"ד מס' 322.

(16) תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

הצלת יהודים - מסיפורי הרבנית

הרבנית ע"ה סיפרה לר' מענדל נוטיק¹⁷ שכדי לזכות ולהיכנס לאחד מבתי המלון, הי' על המבקש להראות שהוא בעל ממון וכי נמצאים ברשותו לפחות מאה דולר, שנחשב אז להון רב. הרבי הי' מסתובב אז בעיה, ומחפש יהודים שסובבו ברחוב ועמדו בפני סכנה ממשית, ל"ע, ומסר להם שטר של מאה דולר כדי שימצאו לעצמם מקלט. היתה זו עסקנות מסועפת, ועם הזמן עזרו לו עוד יהודים בעבודת ההצלה המיוחדת הזו.

עוד סיפור שסיפרה הרבנית על התקופה בניס לר' מענדל נוטיק: יהודי מסוים החזיק ברשותו כמות של מטילי זהב, וביקש מהרבי להחביא את הזהב אצלו היות שלפי דעתו לא יערכו חיפושים אצל הרבי והרבנית. כשהמצב החמיר ועלתה הצעה להעביר את הזהב למקום אחר, הרבי הגיב: "ס'איז אידישע געלט און מיר וועלן דאס ניט אנרירן" [=זהו ממון יהודי ואנו לא ניגע בו].

מרת רות בזק -שטיינער מספרת¹⁸: בזמן המלחמה משפחתה ברחה מווינה לניס, שם הכירו את הרבי והרבנית. הרבי הי' בא לביתם ומלמד את הילדים אל"ף בי"ת מתוך ספר (כנראה סידור), וגם צייר עבורן את האותיות. הרבי ביקר אצלם משך כשלושה חודשים והיא זוכרת שהרבי הי' חובש כובע ברט, ולפעמים אוכל אצלם בבית.

זכרונות ר' יעקב משה רוטשילד

ר' יעקב משה רוטשילד שאביו שימש ברבנות בניס מספר¹⁹ שבניס הי' בית מלון בו שהו המון פליטים יהודים. באותו מלון הי' חדר ששימש בית המדרש עבור הפליטים, תחלה בראשות הרב פרנקל ומאוחר בראשות הרב יחיאל גרנטר. באחד השבתות בעת סעודה שלישית הבחין ביהודי עומד ליד החלון וקורא בספר תהלים עד מעריב, וכך מידי שבת. כשהתברר לו שזה הרבי שהתגורר במלון, עלה לחדרו לבקרו והרבי הזמינו לשמוע הבדלה. הרבי הביע שמחה בפניו על ביקורו והזמין אותו לבוא כל

(17) כפר חב"ד מס' 325.

(18) תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

(19) כפר חב"ד גליון 69.

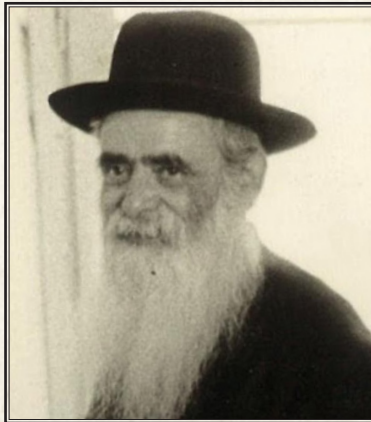
אימת שירצה. ואכן במשך תקופה ביקר ר' יעקב משה את הרבי במלונו והרבי ענה על שאלותיו ונתן לו הדרכות בעבודת השם.

מההדרכות שקיבל מהרבי: ללמוד כל יום קטע מפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ולחזור על הסוגיות בגמרא אותן למד בטרם יוצא לעבודה.

הרבי ביקש מר' יעקב משה להסיק את התנור במאפייה מסוימת ולקחת לחם מהאפוי מאותה מרדה. הרבי השתמש בלחם זה עבור לחם משנה משך שהותו בניס.

כשביקש מהרבי סגולה שלא יעצרו אותו השוטרים הגרמנים בדרך לעבודה, הורה לו לומר "תפלת הדרך" בטרם צאתו מהבית ובהגיעו חזרה לבית. פעם שכח לומר תפלת הדרך ונעצר ע"י שוטרים, בצר לו צייר לעצמו את תמונת הרבי קורא תהילים בשעת רעוא דרעווין, ובדרך נס הניחוהו לנפשו.

אתרוגים מאיטלי

הרב רובינשטיין

בניס שהה באותו זמן הרב שמואל יעקב רובינשטיין, מחבר ספר "שארית מנחם", שהי' אב"ד אגודת הקהילות בפאריז. הרב טייכטל מספר 19: בהתקרב ימי חג הסוכות, ניגש הרבי אל הרב רובינשטיין ושוחח איתו בענין חובת המסירות נפש על מצוה בכלל ועל הידור מצוה בפרט, ובסיום השיחה הי' נראה הדבר כבלתי מוכרע. כעבור כמה ימים הופיע הרבי אצל הרב רובינשטיין כשפניו קורנות, ובידי שני אתרוגים מהודרים כשאחד מהם הוא מעניק להרב רובינשטיין.

מסתבר כי הרבי בדרכים לא דרכים הגיע לאיטלי שם השיג אתרוגים מהודרים מקלבריה לקיים מצות ארבעת המינים.

להעיר משיחת כ' מנחם אב תשי"ט²⁰: "ישנו אופן ההנהגה של חסידים שמחמירים על עצמם ומוסרים נפשם על קיום כל התומ"צ, וכדאיתא במדרש על הפסוק "מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הוכתי בית מאהבי", "מה לך יוצא ליסקל, על ששמרתי את השבת על שמלתי את בני כו", "על שנטלתי לולב על שהנחתי תפילין". ולהעיר מהפלוגתא בראשונים ואחרונים אם ניתנה רשות לכל אחד למסור נפשו על כל המצוות שבתורה שלא בשעת גזירת השמד".

הרב רובינשטיין סיפר בהזדמנות²¹ שכשהרבי הי' הולך לבית הכנסת לתפילת מנחה הי' עובר דרך ביתו, הם היו משוחחים בלימוד ובהמשך היו הולכים יחד לבית הכנסת.

באותו זמן נדפס בצרפת ע"י הפליטים לוח שנה לשנת תש"א בכתב יד בסטענשיל, שם נכתבו תעניות בה"ב בחודש מרחשון, אולם התענית האחרון נשמט בטעות, הרבי ציין בלוח שלו את י"ז חשון כתענית אחרון של בה"ב.

AYR. 1941.		ניסן תש"א Nissan 5701.	
13	D	17	A
14	L	18	B
15	M	19	C
16	M	20	D
17	J	21	E
18	V	22	F
19	S	23	G
20	D	24	H
21	L	25	I
22	M	26	J
23	M	27	K
24	J	28	L
25	V	29	M
26	S	30	N
27	D		

AYR-MAI 1941		אייר תש"א IYAR 5701	
28	L	1	A
29	M	2	B
30	M	3	C
1	J	4	D
2	V	5	E
3	S	6	F
4	D	7	G
5	L	8	H
6	L	9	I
7	M	10	J
8	M	11	K
9	J	12	L
10	V	13	M
11	S	14	N
12	D	15	O

Handwritten notes in the calendar include: "הדלקת נרות פסח 1829", "פסח 1840", "הדלקת נרות - 19", "עבודת פסח אחרונה קדושים", "פסח 19", "תאריך 1941", "תאריך 1941", "תאריך 1941".

Red stamp: "דפוס תל אביב" (Tel Aviv Press).

ציורני תאריכי התעניות שהוסיף הרבי בכתב ידו הקדושה בלוח השנה.

20 תורת מנחם התוועדיות חכ"ו עמוד 171.

21 עדות ר' משה ניסן שי' איזמוב.

הרבי במרסיי

כמה פעמים הוצרך הרבי לנסוע מניס למרסיי לצורך סידור מסמכים והיה מבקר בבית כנסת קטן שהי' קיים אז ברחוב די קונוולסנט Rue des Convalescents. הרבי נכנס מדי פעם לבוש כובע אפור וחליפה אפורה מעוטר בזקן ולמד עם "חכם" מרוקאי גמרא ביחד.

סיפר²² ר' זלמן שכטר: בליל חמשה עשר בשבט ה'תש"א, נכנס הרבי לבית הכנסת ואיחל לנו "גוט יום טוב", אמר קצת "לחיים", היו קצת פי' רות על השולחן, והרבי שאל: "וואס לערנט איר [=מה אתם לומדים]?" אמרנו לו שאנו לומדים מסכת כתובות, הרבי מיד פתח ואמר "בתולה נישאת ליום הרביעי".. והחל באמירת "תורה" מיוחדת, בה ביאר כל פרט במשנה גם ברובד עמוק יותר ובאופן שמעניק לנו תמונה בהירה על מצבינו בימים אלה.

הרבי הסביר את המשנה: מדוע בתולה אינה נישאת בשלושת ימי השבוע הראשונים – בהתאם לשלושת אלפי שנה לבריאה, שהיו הכנה לגאולה, ה"נישואין" של הקב"ה וכנסת ישראל, ובעבודתם של בני יש-ראל בבירור הניצוצות האלוקים...

והרבי הסביר שבעצם הנישואין היו צריכים להתקיים ב"יום רביעי" – אלף הרביעי, על פי הסדר המופיע בגמרא: "שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח". אבל לא זכינו לכך, ואזי נעשינו בבחינת "אלמנה", ו"אלמנה נישאת ליום החמישי", היום שבו נאמרה הברכה לדגים, אבל הרי משיח לא בא באלף החמישי.. שני אלפי השנים האחרות נות היו צריכים להיות ימות המשיח..

אז מתי זה יקרה? אך על פי הכתוב "בפשעכם שולחה אמכם" נעשינו בבחינת "גרושה" ו"גרושה נישאת ליום השישי" שבו נאמרה הברכה לאדם, ואז הרבי כחכח בגרונו – כמתאפק מלבכות, השתעל קלות ואמר: "מתי תתקיים החתונה? הלוא מאוחר כבר כל כך בערב שבת?.."

שרנו מספר ניגונים אחד מהם הי' ניגון מודז'יצאי, לא הכרנו הניגונים

האחרים, והרבי דיבר על "כי האדם עץ השדה", "עץ חיים היא למחזיקים בה", בירך אותנו והלך.

הרב שמואל מאיר זילבערשטיין נכח גם הוא באותה התוועדות וסיפר²³ שהשיחה של הרבי מצאה מאוד חן בעיני השומעים וכאשר הרבי סיים איחל "לילה טוב" ויצא.

הרב היילזבק נכח גם הוא וסיפר²⁴ שהדרשה ארכה כשעה וחצי, במחצית השעה הראשונה דיבר הרבי באופן שהדברים הובנו היטב לשומעים, אך מאוחר יותר הרבי הפליג לדברים נשגבים, והשרה אוירה שמימית.

באחד מהימים שהרב במרסיי ביקר את בית היתומים היהודי שהקים הרב זלמן שניאורסאהן עבור יתומים ופליטים ששרר את כל שנות המלחמה ועמד ברחוב Rue Sylvabelle.

הרב חיים מנחם טייכטל, שימש כמדריך בבית היתומים סיפר: הרבי נאם בפני הילדים והלהיבם לעבודת ה' מתוך אהבה ושמחה. המדריכים סיפרו אז בינם לבין עצמם סיפורים מפליאים על אשיותו וקדושתו של הרבי, בין השאר סיפרו אז עדי ראי', כי בחג הפסח הרבי לא אכל במשך כל ימי החג אלא את כזיתי המצה שחייבים בהם בליל הסדר ובסעודות שבת ויום טוב ופירות.

במרסיי גר אז ידיד בית הרב ר' אלכנסדר ריינין וזוגתו ע"ה וכנראה שעמד בקשר עם הרבי והרבנית, כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כותב אליו ביום ט"ו כסלו תש"א²⁵ מכתב בהסוואה בקשר למשלוח מעות לרבי והרבנית עבור כרטיס נסיעה מצרפת אל ארצות הברית.

להעיר שבמכתב מיום כ"ח תשרי ת"ש²⁶ כותב הרבי בצרפתית: "יש לי גם טובה אישית לבקש מכם: המדובר הוא אודות ידיד יקר מהמשפחה שלנו מר אלכנסדר ריינין גר בפאריז ומבקש לסדר עבורו אפידייביט הוא ואשתו סלבי".

23) תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

24) כפר חב"ד מס' 69.

25) אג"ק חיי"ג אגרת ד'תשצח.

26) אג"ק ח"א מכתב טז.

זכרונות ר' דוד בזברודקה

ר' דוד בזברודקה שהה גם הוא באותה תקופה בניס, הוא הכיר הרבי והרבנית כבר בפאריז, בניס כתב תמצית מחיבורו על תהליך זירוז ייצור ראי הזכוכית הוא הראה את החיבור לרבי שביקש לשמור עותק עד למחרת, למחרת הרבי החזיר לו ההעתק עם שתי הערות בקשר לחיבור, הראשונה היתה שזה נקרא "פיזיקה מכניק" ולא "אלקטרו מכניק", ר' דוד התפעל מאוד שהרבי שמעולם לא למד תחום זה תפס בין לילה את כל החידוש והבין שהדבר משתייך לשיטות הטכניות של תהליך הייצור.. וההערה השניה היתה איך הוא מפריך את טענות פרופסור לינצור.

בהמשך הרבי ביקש ממנו מדוע הוא מזניח את אשתו וילדיו ולא נותן להם מספיק מזמנו..

ר' דוד בזברודקה

הרבי ביקש מר' דוד להעביר סכום כסף גדול לחותנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ דרך הבנק שלו באופן חוקי, וכך הי' כל פעם שהגיע מברק ממזכירות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הי' שולח חמש אלף דולר וכך כמה פעמים, לפני שעזב את ניס הרבי נתן לו 350 דולר, לשאלתו, ענה הרבי שזה עבור כל מה שעשה, ר' דוד סירב אולם הרבי ענה לו שעל פי דין חייב הוא לקחת, והוכרח לקחת. אולם כשהגיע לנוי יורק והרוויח פרנסתו נסע מיד 770\$ והחזיר ה- 350 דולר...²⁷

מצות יין וכרפס לחג הפסח

הרבנית סיפרה שכבר זמן רב לפני פסח דאג הרבי לצרכי החג ובעיקר בנוגע למצות שמורות וכן זוכר ר' יעקב משה רוטשילד, אחרי חיפושים נמצא גוי בשם רולנד שהסכים להשאיל תנור והיו צריכים להכשירו, בסוף, הדבר לא יצא לפועל והגיעו מצות משווייץ ע"י ר' דוד בזברודקה שעסק במראות עבור צללות הצי הצרפתי וקיבל אישור מיוחד לנסוע לשווייץ לימים אחדים. הרבנית ביקשה ממנו ללכת למשפחת שמערלינג ולבקש מהם מצות שמורות עבורם, ר' דוד קיבל מהם ומעוד יהודים עשרים ואחד מצות שיספיקו עבור הרבי והרבנית במשך ימי החג, הרבי גם הביא כמה מצות לר' וואלף רייכמאן חסיד בעלז שגם דאג למצות שמורות²⁸. הרב שמערלינג גם נתן חתיכת גבינה גדולה עבור הרבי וסוכריות כשרות לפסח, כשר' דוד נתן הכל לרבי, חתך הרבי את הגבינה ונתן לר' דוד את מחציתה ונתן לו את הסוכריות באומרו שיתן אותם לבניו.

הרבנית סיפרה לר' בערל יוניק, שלפני שנפרדו בתחנה, הבחין ר' דוד שהרבי נראה "פארטראכט" [=מהורהר] לשאלתו הרבי ענה לו שחושב איפה אפשר להשיג חריין לליל הסדר!

הרבי ביקש מהרב סונגולובסקי אם יוכל לייצר עבורו יין, ואכן הוא הכין עבורו יין²⁹.

הרבי לא רצה לקחת תפוחי אדמה בתור כרפס, אלא דוקא בצל, לצורך כך נסע הרבי ברכבל מתוח על הרים גבוהים, הרבנית התבטאה אז "איך האב ניט געוואסט צי איך וועל נאך אמאל זעהן מיין מאן" [=לא ידעתי אם אראה עוד הפעם את בעלי]³⁰.

מפסח תש"א יש לנו רשימה (חוברת יו"ד וחוברת ל') בענין פסח מצה ומרור ברוחניות.

(28) מעדותו של בתו של ר' וואלף - תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

(29) כפר חב"ד מס' 265.

(30) מר' מענדל נוטיק - כפר חב"ד מס' 325.

הרבי עוזב את ניס

מספר הרב משה ניסן אזימוב ששמע בעצמו מהרב רובינשטיין: יום אחד הרב רובינשטיין עסק בסוגי' במסכת שבת, בין הדברים אמר לו הרבי, כי היות שזוהי הפעם האחרונה שהם נפגשים משום שלמחרת הוא נוסע לפורטוגל ומשם לארצות הברית, והרי "אל יפרד אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", לכן הוא מציע שיזכרו בסוגי' בה הוא עומד.

הרב רובינשטיין עמד על דברי הגמרא שבזמן ששלמה המלך תיקן את עי-רובין ונטילת ידיים, יצתה בת קול מהשמים ואמרה "בני אם חכם ליבך ישמח ליבי גם אני", והרבי הסביר לו זאת על פי חסידות כדי להבין מהו הקשר בין נטילת ידיים ועירובין, ומדוע דוקא ענינים אלו עוררו שמחה גדולה.

הרבי הסביר שבעת שיהודי פועל בעולם ובא במגע הן עם יהודים שור-מרי תורה ומצוות והן עם כאלו שהם עדיין לא שומרי תורה ומצוות, הנה ראשית כל צריך להיות **מעורב** בענייניהם – **עירובין**, ולקרובם ככל האפשר ליהדות, אך יחד עם זאת צריך לנהוג באופן של "**נטילת ידיים**", ולא ללמוד מאורחות חייהם.

הרב רובינשטיין נפרד מהרבי בהתרגשות גדולה, וביקש ממנו שכאשר יגיע לניו יורק ישתדל לסדר עבורו אשרת כניסה לארצות הברית, הרבי אמר לו: "יש יהודים שזקוקים לכך יותר ממך, אך אין לך סיבה לדאוג, כיון שלא תצטרך לזה".

ואכן הרב רובינשטיין הצליח להסתתר ובניסים גלויים ניצל.

ALL ALIENS arriving at a port of continental United States from a foreign port or a port of the insular

S. S. *Leipzig*

Passengers

פרק חמישי
בקשות הגירה
לארצות הברית

No. on List	NAME IN FULL	Age	Sex	Status or rank	Calling or occupation	Can read and write English	Nationality, Country of which citizen or subject
1	WEINBLUM <i>(nee WEINSLITZ)</i> SIBLAND		M	M	merchant	Yes	English
2	HILSON		M	M	None	Yes	French
3	CARPUS		M	M	None	Yes	English
4	FEINBERG	Braco	38	M	agent	Yes	English
5	ZAKHLEY	Lydia Rubinshtein	50	F	None	Yes	English
6	GILBOGANE	Charlotte		F	housewife	Yes	English
7	GILBOGANE	Lola	30	F	housewife	Yes	English
8	GILBOGANE	Yolanda Edtz	3	F	None	Yes	Portuguese
9	ADLER	Otto	39	M	Banking	Yes	English
10	STROBLITZ	Elizabeth	38	F	None	Yes	English
11	KATZ	Hansche	45	F	attorney at law	Yes	English
12	HAD	Nathan	33	M	Barber	Yes	German
13	HAD	Rozalja	26	F	housewife	Yes	German
14	HAD	Margit	6	F	None	Yes	German
15	SCHNEIDER	Maxim	46	M	Rabbin	Yes	French
16	SCHNEIDER	Says (Chais) Kousals	40	F	None	Yes	English
17	KLEIN	Hedwig Sara	51	F	housewife	Yes	German
18	GOLDBLUM	Leopold	50	M	farmer	Yes	German
19	GOLDBLUM	Rim	44	F	housewife	Yes	German
20	GOLDBLUM	Marta	17	F	Student	Yes	German
21	HARA	Hara	43	M	Cartier	Yes	English
22	HARA	Wito Hara	45	M	broker	Yes	English
23	HARSHMAN	Freddy	25	M	Physician	Yes	English
24	HARSHMAN	Therlinman	18	F	None	Yes	English

ביום ט"ו אלול ה'ת"ש שלח הקונסול האמריקאי של ניס מכתב לרבי, ובו מבטיחים לתת להם ויזת הגירה לארה"ב "מיוחדת" היות והרבי הולך לשמש שם בתור רב, וזאת כשיהיה להם וויזות יציאה (את המכתב הזה צירפו הרבי והרבנית למכתבים דלהלן).

הקונסוליה האמריקאית
ניס, צרפת

18 ספטמבר 1940

כבוד מר מענדל שניאורסאהן

מר,

בקשתכם הרשמית לקבל וויזת הגירה לארצות הברית התקבלה כמו כן בקשת זוגתכם חי' שניאורסאהן. הקונסולה מוכן לתת לכם את הוויזות שלכם ברגע שיהיו ברשותכם וויזות יציאה. כמו כן, תקבלו וויזה מיוחדת היות ועליכם לנסוע לארצות הברית לשמש בתור רב.

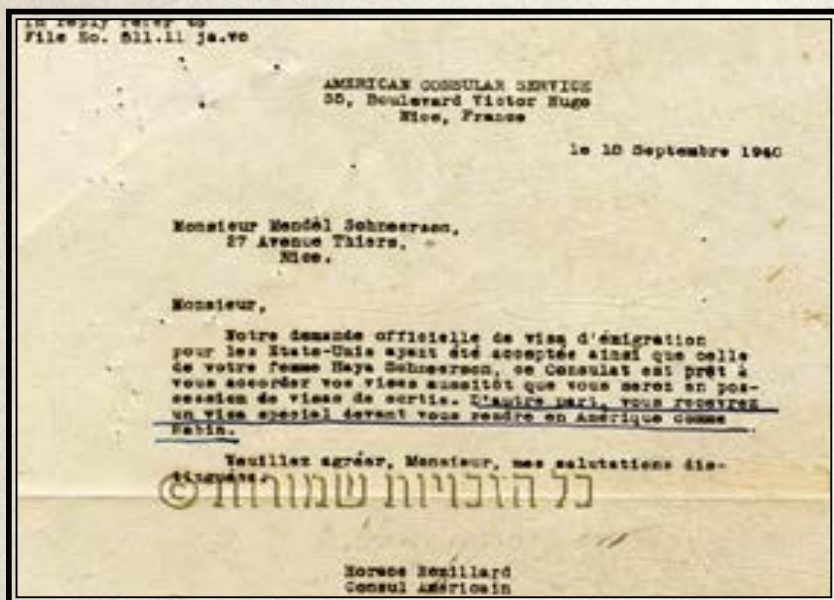
קבלו נא, את ברכותי

הוראס רמילארד
קונסול אמריקה

בכ' אלול הודיעו נציגי ה"סטייט דיפרטמנט" על מברק שקבלו מה- קונסול בניס. במברק זה, אותו שילם הרבי, מודיעם הקונסול על כוונתו לתת לרבי ולרבנית אשרות כניסה מיוחדות, אלא שכנראה הם נתקלים בקשיים להשגת אשרת יציאה מצרפת.

בי"ב מרחשון ה'תש"א נודעו לעסקני ההצלה על קישויים נוספים. התברר שלאחר עיון נוסף בתיק המסמכים גילה הקונסול כי הרבי רשום כמהנדס, היודע גם פרק במדע פיזיקה, ואף ידוע כעיתונאי (זאת על סמך ההודעה על עזרתו בעריכת קובץ "התמים"). לפיכך הודיע הקונסול כי הוא רואה את בקשת הרבי להגירה בבקשה רגילה ולא של אשרה מיוחדת, אשר לזה צריך להיות רשום בתפקיד רבני. אולם גם באישור האשרה הרגילה הערים הקונסול של ניס קשיים: לדבריו הי'

המסמך מהקונסול האמריקאי

בנין הקונסוליה האמריקאית בניס כיום

צורך באישור תמיכה ("אפידייביט") חדש, שכן זה שהוגש להם לא הי' מקרוב משפחה, ואף לא נאמר בו בצורה ברורה למשך כמה זמן מוב-טחת התמיכה.

בי"ד מרחשון הודיע העו"ד בוטלער לעסקני אגודת חסידי חב"ד, כי יפעול בדרגים הגבוהים ב"סטייט דיפרטמנט" להכיר ברבי כראוי לאשרה מיוחדת, הודעות בסגנון זה שלח גם לעסקנים אחרים בכ"ב וכ"ח מרחשון.

בד בבד באותה תקופה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ השתדל במאמצים אדירים להציל את הרבי והרבנית הצדקנית מצרפת הכבושה ולהביאם אל חוף מבטחים בארה"ב.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שלח מכתב לעו"ד אשר רבינוביץ בנו של הרב דוד מאיר רבינוביץ, שהי' מרבני חב"ד בארצות הברית, ביום ו' כסלו תש"א בו מבקשו³¹: **"יכתוב נא - לא מברק ולא טלפונית, אלא רק יכתוב - למכירי, שהם יפעלו ברצינות שיתנו להורנשטיין את הוויזות לאמריקה, ושהקונסול בצרפת, בניס, יתן לרב שניאורסאהן הוויזה, ושיעזור להם מול השלטונות הצרפתיים אודות נסיעתם משם"**.

ואכן בי"ג כסלו אגודת חסידי חב"ד שלחו מכתב לקונסול בניס ובו **"אישור רבנות" עבור הרבי.**

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כותב במכתב³² בט"ו כסלו: **"ואיזה חדשים אשר הבטיחו למסור הרשיונות להרמ"ש ורעיתו יחיו ועדיין לא בא אל הפועל טוב"**.

ובאותו יום גם כתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ למוהרד"מ רבינוביץ³³: **"ביום ועש"ק העבר נשלחו מכתבים להקונסולים בברלין ובני-צע מאת אגודת חסידי חב"ד, אודות הרמ"מ שליט"א שניאורסאהן לניצע ואודות הרמ"מ שליט"א הארענשטיין לברלין, ונחוץ הדבר**

(31) אג"ק ח"ה אגרת א'רצד - וכאן בתרגום מאידיש

(32) אג"ק ח"ה אגרת א'שז

(33) אג"ק ח"ה אגרת א'שה

אשר מהסטייט דעפארטמענט יעוררום או יבקשום או יצווים על זה כי אינני יודע באיזה סגנון צריכים לכתוב."

בתקופה זו, הקשר לגבי פעילות ההצלה הזאת מצד כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ התנהל באמצעות שילוח מברקים אל חתנו הרבי וחזור. הנ"מ מען למברקים בניס נשא את השם "אברם".

מדובר במר דובער אברם שהתגורר בניס באותה עת. הוא היה בקשר מכתבים עם כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ עוד מהשנים שקדמו לתקופת המלחמה, והוא הי' זה שקיבל את המברקים שלפנינו עבור הרבי והע"ב ביום לו. סיבת הדבר היתה כנראה כדי להסתיר מעיניים בלתי רצויים את המאמצים להצלת הרבי והרבנית.

אחד הדברים שנדרשו להקל על קבלת הויזה לארה"ב היה שהרבי יקבל מסמך בקשה מאיזה בית כנסת בארה"ב למנות אותו לרב.

ואכן בי"ט כסלו שלח הרבי הריי"צ מברק³⁴ ל"אברם" ובו ההודעה אשר אגודת חסידי חב"ד שלחה 'עבורו' את אישור הרבנות בי"ג כסלו, מה שאמור היה להקל עליו את בקשת הויזה:

אברם, נכתב לך ב-13 לחודש. אגודת חב"ד שלחה לקונסול אישור הרבנות שלך. הברק אם הקונסול נותן לך ויזה וסוג רישיון היציאה. כולם בשלום, כתיבה לעתים קרובות, באהבה, שניאורסאהן.

בכ"ז כסלו נשלח מברק מ"חסקינד" בניו יורק ל"אברם" בניס: "נשלח לך פ"ש ע"י ד"ר מרקוס כהן" - אשר (כפי שמבאר ר' שלום בער לוין במבוא לאג"ק ח"ה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ) בודאי אין זה אלא רמז לניירות, או מעות ששלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לרבי.

CHECK SERVICE DESIRED OTHERWISE MESSAGE WILL BE SENT AT FULL RATE		<h1 style="text-align: center;">Postal Telegraph</h1> <p style="text-align: center;"> <i>Mackay Radio</i> <i>All America Cables</i> <i>Commercial Cables</i> <i>Canadian Pacific Telegraphs</i> </p>		CHARGE ACCOUNT NUMBER	
DAY LETTER	FULL RATE			CASH NO.	TOLLS
NIGHT LETTER	CODE RATE			CHECK	
SERIAL	UNLIGHT			TIME FILED	STANDARD TIME
RESERVATION	DEFERRED			For	
TOLLS-RATE	NIGHT LETTER				
	SHIP RADIO				

Send the following message, subject to the Company's rules, regulations and rates set forth in its tariffs and on file with regulatory authorities

BRSG JAN 13 41

NLT ABRAM=

86 BOULEVARD GAMBETTA NICE=

INFORM HEALTH OF MUSIA MENDEL THEIR ADDRESS AND WHY
THEY REQUESTED THEIR FILES TRANSFERRED TO MARSEILLES

GREETINGS= RABBI SCHNEERSOHN.

192
10
\$ 2.02

RSG 25 CABLE JAN 13 1941 RSG RSCD

המברק ל"אברם"

הבנין בו היה גר "אברם"

לאחרונה התגלו שני מכתבים ששלחו הרבי והרבנית למושל המחוז בהם מבקשים לקבל אישור יציאה וויזה כדי לנסוע לארה"ב.

המכתב הראשון נכתב בא' טבת תש"א. הכתב לא נראה ככתב יד קדשו של הרבי, אבל הוא חתום בחתי"ק של הרבי והרבנית.

המכתב השני נכתב כולו ונחתם בידי הרבנית למחרת ביום ב' טבת תש"א

זה לשון המכתבים (בתרגום חופשי):

כבוד מושל מחוז האלפים הימיים, ניס.

ניס, 31 דצמבר 1940

כבוד המושל,

הנני החתום מטה שניאורסאהן מענדל נולד ב1.3.1895 בניקוליב (רוסי') וזוגתי שניאורסאהן חי' נולדה ב13.8.1901 בסומלנסק (רוסי') שנינו פליטים רוסים מתכבדים לבקש מרום מעלתכם לקבל אישור נסיעה לספרד, לפורטוגל וצפון אמריקה, וכן הוויזה לאישור יציאתנו מצרפת.

הננו בצרפת מאז אפריל 1933 ואנחנו מחזיקים בתעודות זהות מס' AC70522/33 - 36EA.89582 תקפים עד ל 27.6.41 ו 9.4.43 בהתאמה.

נתבקשתי לשמש בתור רב עבור הקהילה של ברוקלין - ניו יורק, ומצד סיבה זו הוענק לי וויזה מיוחדת לאמריקה, כפי שיוכיח הצילום של המכתב ששלח לי הקונסול של אמריקה ושהנני מרשה לעצמי לצרף למכתב בקשה זו.

כל המסמכים בקשר ליציאתי הושלמו, והנני מחכה רק לכרטיס נסיעה ואישור יציאתי מצרפת, מדינה בה אתגאה על האירוח הנדיב מיד בהגיעי לניו יורק במשרתי החשובה בה אתעסק.

בתקווה שתתנו במהירות הכי אפשרית מענה חיובי לבקשתינו, ונא לקבל מאיתנו כבוד המושל את מלוא הכבוד וההערכה.

מ. שניאורסאהן

ח. מ. שניאורסאהן

מלון רושאמבו בניס, 27 Avenue Thiers

Monsieur le Préfet
des Alpes-Maritimes
Nice

Nice, le 31 Décembre 1940

D.A.

Monsieur le Préfet,

Je soussigné Schnersov Mendel
né le 1/3/1895 à Mokolov (Russie) et mon épouse
Schnersov Haypa née le 13/5/1901 à Smolensk
(Russie) tous deux réfugiés Russes avons
à l'impulsion de sollicités de votre haute
bienveillance, l'obtention d'un titre
de voyage pour l'Espagne, le Portugal
et l'Amérique du Nord ainsi que notre
visa d'autorisation de sortie de France.

Nous sommes entrés en France depuis
Avril 1933 et sommes titulaires des cartes
d'identité N° 705 22/33. 9 168 89582 valables
jusqu'au 27/6/41 et 9/4/43 respectivement.

Je suis engagé comme Rabbin, par la
Communauté de Brooklyn, New-York et pour
cette raison, un visa spécial m'est accordé
pour l'Amérique, ainsi qu'en témoigne la
photographie de la lettre qui m'a adressée
M. le Consul d'Amérique et que je me
permette de joindre à la présente demande.

sont accomplies et je n'attends plus
que le titre de voyage et mon autorisation
de sortie de France pour dont je saurai
faire valoir la généreuse hospitalité
de mon arrivée à New York dans le poste
important que je vais occuper.

Dans l'espoir que vous voudrez
bien donner le plus rapidement pos-
sible un avis favorable à notre demande
nous vous prions d'agréer, Monsieur le
Préfet, l'assurance de notre respectueuse
considération.

M. Schmeisser

ψ. M. Schmeisser

כל הזכויות שמורות ©

Hotel Rochambeau

27 Avenue Chiers

Nice.

A piece jointe.

המכתב ששלחה הרבנית למושל המחוז ביום ב' טבת תש"א:

ניס, 2 ינואר 1941

למושל מחוז האלפים הימיים ניס

כבוד המושל.

הנני שניאורסאהן חי', נולדה ב13.8.1901 בסמולנסק (רוסי'), פליטה רוסייה, מתכבדת לבקש מרום מעלתכם לקבל אישור נסיעה לספרד, לפורטוגל וצפון אמריקה, וכן הוויזה לאישור יציאתינו מצרפת.

הנני בצרפת מאז אפריל 1933 והנני מחזיקה בתעודת זהות מס' N°36EA.89582 תקיפה עד 9-4-1943.

הנני מלווה את בעלי שנתבקש לשמש כרב עבור הקהילה היהודית של ברוקלין - ניו יורק ומצד סיבה זו הוענק לנו וויזה מיוחד לאמריקה, כפי שיוכיח הצילום של המכתב ששלח הקונסול של אמריקה ושמצורת למכתב הבקשה של בעלי.

בתקווה שתואילו לתת במהירות האפשרית מענה חיובי לבקשתי, הואילו נא לקבל כבוד המושל את מלוא הכבוד וההערכה.

ח. מ. שניאורסאהן

מלון רושאמבו בניס, 27 Avenue Thiers

61120027

N/ao, le 2 Janvier 1941

Messieurs le Préfet des Aff. Maritimes
Nico.

Messieurs le Préfet.

D.A.

Je soussigné Schmeersson Yago Meuss
né le 13-4-1904 à Smoleensk (Russie) réfugié
Russie au 1er Décembre de solliciter de votre haute
bienveillance l'obtention d'un titre de voyage
pour l'Espagne de Portugal et d'Amérique du Nord
ainsi que d'un visa d'autorisation de sortie de
France.

Je suis entré en France depuis Avril 1933
et suis titulaire de la carte d'identité n°
n° 36 SA 43582 valable jusqu'au 3-4-1943 respectivement
d'accompagner mon mari engagé comme Rabbin par
le Communauté Israélite de Brooklyn N.Y. et
pour cette raison un visa spécial nous est accordé
pour l'Amérique ainsi qu'en témoigne la photographie
de la lettre qui nous a adressé M^r le Consul
d'Amérique qui est jointe à la demande de mon
mari.

Dans l'espoir que vous voudrez bien donner
plus rapidement possible un avis favorable
maître demande je vous prie d'agréer
Messieurs le Préfet l'assurance de ma
très haute estime et de ma
très haute reconnaissance.

© כל הזכויות שמורות

L. M. Schmeersson
Hotel Rochambeau

בכ"ו אדר כתבה הרבנית לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (ברוסית וברמזים) הקונסול האמריקאי הבטיח לתת לנו וויזה. כשתגיע הוויזה נוכל לני-קוט בצעדים המתאימים לקבל תעודות.

כואב שעבור הוויזות הללו אתם צריכים לבזבז כל כך הרבה כוחות..
 בשורת קבלת הרשיונות כבר נרמזת במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ³⁹ מיום ט' ניסן לר"ש הארנשטיין: "בתנו ח"מ ובעלה הרב רמ"מ שי' עודם בצרפת, ומקווים שאחר חה"פ יבואו צלחה לבאן".

ביום ד' דחול המועד פסח - כ' ניסן התקבלו הוויזות האמריקאית במרסיי והרבי נסע למרסיי לקבלם.

במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מיום ד' אייר⁴⁰ כותב: **"ת"ל כבר קבלו רשיון הכניסה למדינה זו, יתן להם השי"ת נסיעה כשורה בנקל להצלחה בגשמי וברוחניות"**.

רשימת הנוסעים בספינת "סרפא פינטא" בו מופיעים שמות הרבי והרבנית

כנראה אחרי חג השבועות יצאו הרבי והרבנית את ניצא לפורט-גל, כך עולה ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מ"א סיון תש"א⁴¹: **"מח"כים אנחנו להתבשר כי בתנו מרת חי' מושקא ובעלה חתנינו הרה"ג הרמ"מ שליט"א נסעו צלחה מצר"פת לליסבון, ומשם יבואו בעזה"י צלחה אלינו בשמחה ובטוב לבב"**.

מליסבון נסעו בי"ז סיון תש"א בספי"נה "סרפא פינטא" לארצות הברית, וב-חסדי ה' הרבי והרבנית הגיעו צלחה כע"בור שנים עשר יום ביום הבהיר כ"ח סיון תש"א בשעה עשר וחצי לארצות הברית.

39 אג"ק ח"ה אגרת א'תא
 40 אג"ק ח"ה אגרת א' תלג
 41 ח"ה אגרת ד'תדטז

הרבי כתב לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שמוטב יותר לשלוח הניירות לקונ"סול האמריקני במרסיי - מאשר לקונסול בניצא. לא היתה ברורה הסיבה לכך וחשבו שאולי החליטו לשנות את מקומם מניס למרסיי, ועל כן שלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מברק³⁵ ל"אברם" הנ"ל ביום י"ד טבת: **"תודיע מצב הבריאות של מוסיא, מענדל, כתובתם, ומדוע ביקשו להעביר את התיקים שלהם למרסיי"**.

כנראה אשר הסיבה להעברת התיק מניס למרסיי היתה בעקבות אישיותו של הקונסול בניס, שניסה להצר את צעדי היהודים. במרסיי הקונסול הי' אוהד יהודים, שלמרות הבקשות של מחלקת המדינה בארצות הברית לא להעניק וויזות ליהודים, סגני הקונסול הפרו את ההוראה והעניקו אלפי וויזות ומסמכים רבים כדי להציל יהודים.

בט"ז טבת - (15 ינואר) קיבל הרבי מכתב ממשד HIAS [=החברה העברית לסיוע למהגרים] במרסיי שבו נכתב כי מסמכיו עברו למרסיי ושהם מקבלים מלוא הסמכות להתעסק בכך. הם הביעו את דעתם שלהשיג וויזה כפליט רוסי, יהי' קל הרבה יותר מהשגת וויזה מיוחדת כרב.

הרבי ענה [תרגום מאנגלית³⁶]:

אדון נכבד, יש לי העונג לאשר את קבלת מכתבך מתאריך 15 ינואר, אני מודה לך עמוקות על חסדך, אני בכלל לא מודע על הסיבות מדוע הקונסולי' בניס שינתה את החלטתה להעניק לי וויזה שלא מן המכסה.

ארגון אגודת חב"ד שקיבל אותי לעבודה עומד על כך שאסע בהקדם האפשרי כדי להשתתף בהכנות למבצע פסח הדתי, מסיבה זו אני מפציר בך בבקשה לעמוד על כך שאקבל את הוויזות במהירות האפשרית.

מנחם שניאורסאהן

(35) אג"ק ח"ה אגרת אישלב

(36) תקליטור שנים ראשונות מס' 4.

באגרת ממזכירות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לר"י בנימינסון מ"ז טבת נכתב: **הרמ"ם ש"ס הוא עכשיו בעיר ניצע ויש לו עדיין קישויים בקבלת התעודות הנצרכות לבא לכאן**.

שבועיים אח"כ בר"ח שבט קיבל הרבי מכתב מהם בו כתבו שבחנו מחדש את התיק, וסגן הקונסול בחר להימנע ממתן תשובה מוחלטת ומבקש שהרבי והרבנית יבואו למרסיי עם המסמכים בפברואר.

בכ"א שבט הודיע עו"ד בוטלער³⁷ אשר ה"סטייט דיפרטמנט" הודיע מפורשות לקונסול במרסיי שאין לו לדרוש אישור על תמיכה כספית לאחר ההגירה, מאחר שהרבי הוא חבר ההיראכי', ולכן לא נחוץ לבקש ההוכחות של יכולת כלכלית.

בכ"ד שבט וכן בתחלת חודש אדר תש"א הבריק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בקשה למשרדים במרסיי ובו מבקש³⁸: **אבקש להבריק בפר"טיות מה עוד עלי לעשות כדי לזרז את תיק שניאורסאהן**.

בכ"א אדר נשלח מברק מה"סטייט דיפרטמנט" לשגרירות האמריקאית במרסיי:

השגרירות האמריקאית במרסיי

אודות שניאורסאהן מענדל ואשתו

אדון, גברת יקר(ה)

שמחים אנו לאשר, כי משרדנו בליסבון סידר עבור מר ומרת שניאורסאהן, את המסע מליסבון לניו יורק, לא יאוחר מיולי 15 (כ' תמוז).

בנאמנות

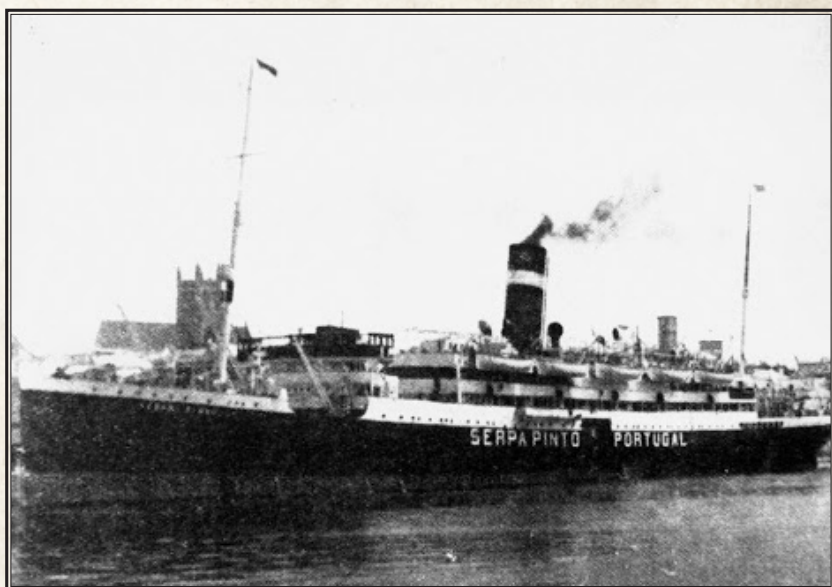
SL

37) אג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חי"ג עמי' שכג.
38) מבית הגנזים עמוד עז וכאן התרגום מאנגלית.

המדבקה של המזוודה

ספינת "סרפא פינטא"

מכתב בו מעלה הרבי זכרונות מהתקופה בניס

ב"ה ג' חנוכה, תש"ה

ידידי הנכבד והנעלה, מר דב פדבר

שלום וברכה

זה איזה פעמים שאלתי את מר בזבורודקא ע"ד הנעשה את כ' ואת כב"ב והנאני לשמוע אשר הסתדר כאן ושלום לו ולכל משפחתו

ועתה שמחתי לראות מכתבו הקצר ואף שאינו מזכיר בו דבר אדות עצמו

עורר בי מכתבו זכרונות ימי היותנו בעיר וישי וניצא, כל אחד בתנאי חיים שלא הורגל בהם

וכשנעקר אדם מסביבה שבה נתיישן הרי עד שיתרגל בתנאים ודרישות החדשות, נראים בו קוים מצורתו הפנימית כמו שהיא בלי כחל ובלי שרק שהחברה דורשת

ולפעמים תכופות קוים אלה מגלים את הטוב הצפון באדם זה ואשר אפשר שגם הוא בעצמו לא ידע אדותו מפני היות הטוב מכוסה בשכבת "נמוסי העולם", ואזי אשריו אם לא יניח לקוים אלה להתעלם עוד גם בבואו אל המנוחה

במצב נפשי כזה - אבל במדה גדולה (באיכות ובכמות) ביותר - נמצא האדם גם בשעה של מסירת נפש, שאז מתגלים בו כחות נעלמים, כחות עצמיים, ולכן ביכלתו לשנות אח"כ חייו מן הקצה אל הקצה

וזהו הקשר וה"מדה כנגד מדה" בזה שבעד מסירת נפש - ענין הפך הטבע של האדם - נעשה לו נס - ענין היפך הטבע הכללי

וכן הוא גם בכלל, האומה כלה, וכמו שהי' בימים ההם בזמן הזה ישראל עם קטן בגוים התקומם נגד מלכות יון האדירה ועי"ז נמסרו גבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, כו'

ברכת חנוכה ובפ"ש כל משפחתו לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם מ. שניאורסאהן

